

**ORTAOKUL TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDAKİ
METİNLERİN OLUMLU DAVRANIŞ KAZANDIRMA
AÇISINDAN İNCELENMESİ**

Halil SEVİCİ

**Yüksek Lisans Tezi
Türkçe Eēitimi Ana Bilim Dalı
Doç. Dr. Lokman TURAN
2015**

(Her Hakkı Saklıdır)

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ BİLİM DALI

ORTAOKUL TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDAKİ METİNLERİN OLUMLU
DAVRANIŞ KAZANDIRMA AÇISINDAN İNCELENMESİ

(A Study of Texts in Secondary School Turkish Textbooks in Terms of Making
the Students Gaining Positive Behaviour)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Halil SEVİCİ

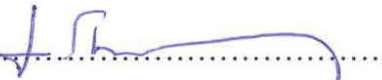
Danışman: Doç. Dr. Lokman TURAN

ERZURUM
Aralık, 2015

KABUL VE ONAY TUTANAĞI

Doç. Dr. Lokman Turan danışmanlığında, Halil Sevice tarafından hazırlanan “Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Olumlu Davranış Kazandırma Açısından İncelenmesi” başlıklı çalışma 30/12/2015 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından. Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

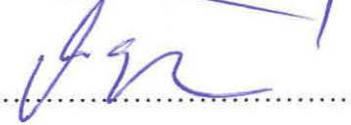
Jüri Üyesi : Doç. Dr. Lokman Turan

İmza:

Jüri Üyesi : Doç. Dr. Akif Arslan

İmza:

Jüri Üyesi : Doç. Dr. Oğuzhan Sevim

İmza:

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

04. 01. 2016

Prof. Dr. H. Ahmet KIRKKILIÇ

Enstitü Müdürü

TEZ ETİK VE BİLDİRİMİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Olumlu Davranış Kazandırma Açısından İncelenmesi” adlı çalışmamın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden olduğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla doğrularım.

Tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

- ☒ Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.
- ☐ Tezim sadece Atatürk Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- ☐ Tezimin yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

30/12/2015

Ad Soyad: Halil SEVİCİ

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ORTAOKUL TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDAKİ METİNLERİN OLUMLU DAVRANIŞ KAZANDIRMA AÇISINDAN İNCELENMESİ

Halil SEVİCİ

2015, 95 sayfa

Ders kitapları, herhangi bir dersin işlenmesinde ve kazanımların elde edilmesinde temel materyal niteliğindedir. Bu bağlamda Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin içeriğinin Türkçe öğretim programında belirtilen niteliklere göre hazırlanması veya seçilmesi gerekir. Ayrıca ders kitaplarına seçilen metinlerin öğrencilere kazandırılmak istenen davranışları içerip içermediğini araştıran çalışmalara ihtiyaç vardır. Bu çalışmanın amacı 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinleri olumlu davranış kazandırma açısından incelemektir.

Çalışmanın birinci bölümünde problem durumu, sınırlılıklar belirlenmiş; çalışmanın amacı ve öneminden bahsedilmiştir. İkinci bölümde ise metnin, tanımı ve türleri; Türkçe öğretiminde ders kitaplarının yeri, davranış kavramı ele alınmıştır. Çalışmanın temellendirilmesi açısından bu bölüm önem arz etmektedir.

Üçüncü bölümde araştırmanın yöntemi, kapsamı üzerinde durulmuş, verilerin toplanması ve analizinden bahsedilmiştir. Araştırmanın dördüncü bölümünde Türkçe ders kitaplarındaki metinlerden elde edilen bulgular; davranışın geçtiği metnin türü, davranışın veriliş biçimi, davranışın geçtiği cümle ve frekansını açıkça belirten şekilde tablolar hâlinde verilmiş ve yorumlanmıştır. Çalışmanın beşinci ve son bölümünde bulgular ve yorum kısmından yola çıkılarak sonuç ve öneriler belirtilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Türkçe ders kitabı, metin, olumlu davranış

ABSTRACT
MASTER’S THESIS
A STUDY OF TEXTS IN SECONDARY SCHOOL TURKISH
TEXTBOOKS IN TERMS OF MAKING THE STUDENTS GAINING POSITIVE
BEHAVIOUR
Halil SEVİCİ
2015, 95 sayfa

Textbooks are the essential materials in terms of gaining the educational attainments and teaching a lesson. In this regard, content of the texts in Turkish textbooks needs to be prepared and selected due to the Turkish curriculum. In addition, there is the need to do the researches about whether the texts includes the intended behaviours. The aim of this study is to analyses the texts of 5-6-7 and 8 levels Turkish textbooks in terms of providing positive behaviour.

In the first part of the study, problem status and restrictions are detected and the aim and the importance of the study is explained. In the second part of the study, text; its definitions and the types of text, the importance of textbooks in Turkish course and the behaviour concept are explained. This part has importance in terms of grounding the study.

In the third part, the procedure and the extent of the study are mentioned and data collection and analysis are discussed. In the fourth part of the study, findings from the texts of the Turkish textbooks; the type of the text including the behaviour, the way of presenting the behaviour and the sentence and the frequency in which the behaviour takes place are clearly presented and interpreted through tables. In the fifth and last part of the study, consequences and suggestions are explained based on the part of findings and interpretations.

Key words : Turkish textbooks, text, positive behaviour

ÖN SÖZ

Eğitimin temel işlevlerinden biri de istendik davranış değişiklikleri oluşturmaktır. Eğitim-öğretimin temel materyalinin de ders kitapları olduğu düşünüldüğünde istenilen davranışların kazandırılmasında ders kitaplarında yer alan metinlerin önemi ortaya çıkmaktadır.

Bu çalışmada 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinler olumlu davranış kazandırma açısından incelenmeye çalışılmıştır. Adı geçen kitaplardaki metinler detaylıca okunmuş ve alanda uzman kişilere de okutulup bu incelemelerden elde edilen veriler farklı çalışmalarda elde edilen bulgularla karşılaştırılarak yorumlanmıştır.

Elde edilen bulgular doğrultusunda ortaya çıkan sonuçlar ve sunulan önerilerin bu alanda yapılacak olan çalışmalara katkıda bulunmasını temenni ederiz.

Bu çalışmanın ortaya çıkmasında ve tamamlanmasında emeği geçen ve desteğini hiç esirgemeyen sayın Doç. Dr. Lokman TURAN hocama teşekkür ediyorum. Çalışmanın her aşamasında yanımda bulunan ve her türlü desteğini esirgemeyen Doç. Dr. Bahadır GÜCÜYETER, Yrd. Doç. Dr. İsa YILMAZ ve Arş. Gör. İzzet ŞEREF hocalarıma saygılarımı sunar ve teşekkür ederim. Ayrıca yine bu çalışmada katkıları bulunan Doç. Dr. Oğuzhan SEVİM ve Arş Gör. Deniz ÇOBANOĞLU hocalarıma teşekkürü bir borç bilirim.

Erzurum-2015

Halil SEVİCİ

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY TUTANAĞI	i
TEZ ETİK VE BİLDİRİMİ	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT.....	iv
ÖN SÖZ.....	v
TABLolar DİZİNİ	viii
KISALTMALAR DİZİNİ.....	x

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu ve Önemi	1
1.2. Araştırmanın Sorusu	2
1.3. Amaç	3

İKİNCİ BÖLÜM

2. KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	4
2.1. Metin ve Türleri	4
2.2. Türkçe Öğretiminde Ders Kitaplarının ve Metinlerin Yeri	7
2.3. Bir Öğretim Aracı Olarak Ders Kitabı	10
2.4. Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Sahip Olması Gereken Özellikler.....	11
2.5. Davranış Kavramı	15
2.5.1. Olumlu Davranış.....	17
2.6. İlgili Araştırmalar.....	18

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. YÖNTEM.....	21
3.1. Araştırma Modeli	21
3.2. Araştırma Kapsamı.....	21
3.3. Verilerin Toplanması ve Analizi.....	22

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. BULGULAR VE YORUM.....	23
----------------------------------	-----------

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. SONUÇ VE ÖNERİLER	71
-----------------------------------	-----------

KAYNAKÇA.....	79
----------------------	-----------

ÖZ GEÇMİŞ	83
------------------------	-----------

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 4.1. Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarında Yayınevlerine Göre “Başkalarını Düşünme” Davranışıyla İlgili İfadeler	23
Tablo 4.2. Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarında Yayınevlerine Göre “Cesaretli Olma” Davranışıyla İlgili İfadeler	25
Tablo 4.3. Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarında Yayınevlerine Göre “Çalışkan Olma” Davranışıyla İlgili İfadeler	26
Tablo 4.4. Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarında Yayınevlerine Göre “Dayanışma” Davranışıyla İlgili İfadeler	28
Tablo 4.5. Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarında Yayınevlerine Göre “Disiplinli Olma” Davranışıyla İlgili İfadeler	30
Tablo 4.6. 32 Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarında Yayınevlerine Göre “Eleştirel Düşünme” Davranışıyla İlgili İfadeler	32
Tablo 4.7. Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarında Yayınevlerine Göre “Empati Kurma” Davranışıyla İlgili İfadeler	33
Tablo 4.8. Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarında Yayınevlerine Göre “Fedakâr Olma” Davranışıyla İlgili İfadeler	35
Tablo 4.9. Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarında Yayınevlerine Göre “Hatalarının Farkına Varma/Öz Eleştiri Yapma” Davranışıyla İlgili İfadeler	37
Tablo 4.10. Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarında Yayınevlerine Göre “Kararlı/Azimli Olma” Davranışıyla İlgili İfadeler.....	38
Tablo 4.11. Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarında Yayınevlerine Göre “Kitap Okuma” Davranışıyla İlgili İfadeler	41
Tablo 4.12. Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarında Yayınevlerine Göre “Meraklı Olma” Davranışıyla İlgili İfadeler	44
Tablo 4.13. Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarında Yayınevlerine Göre “Misafirperver Olma” Davranışıyla İlgili İfadeler.....	45
Tablo 4.14. Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarında Yayınevlerine Göre “Nazik Olma” Davranışıyla İlgili İfadeler	48
Tablo 4.15. Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarında Yayınevlerine Göre “Özgüven Sahibi Olma” Davranışıyla İlgili İfadeler	50
Tablo 4.17. Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarında Yayınevlerine Göre “Saygılı Olma” Davranışıyla İlgili İfadeler	53

Tablo 4.18. Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarında Yayınevlerine Göre “Sorumluluk Sahibi Olma” Davranışıyla İlgili İfadeler	55
Tablo 4.19. Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarında Yayınevlerine Göre “Sosyal Olma” Davranışıyla İlgili İfadeler	57
Tablo 4.20. Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarında Yayınevlerine Göre “Takdir Etme” Davranışıyla İlgili İfadeler	58
Tablo 4.21. Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarında Yayınevlerine Göre “Tedbirli Olma” Davranışıyla İlgili İfadeler	60
Tablo 4.22. Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarında Yayınevlerine Göre “Vatan/Millet Sevgisi” Davranışıyla İlgili İfadeler.....	62
Tablo 4.23. Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarında Yayınevlerine Göre “Yalan Söylememe/Dürüst Olma” Davranışıyla İlgili İfadeler.....	64
Tablo 4.24. Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarında Yayınevlerine Göre “Yaratıcı Düşünme” Davranışıyla İlgili İfadeler	66
Tablo 4.25. Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarında Yayınevlerine Göre “Yardımsever Olma” Davranışıyla İlgili İfadeler.....	67
Tablo 5.1. MEB Ve FCM Yayınları 5. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Geçen Olumlu Davranışlar İle İlgili Frekans Değerleri	71
Tablo 5.2. MEB Ve Gizem Yayınları 6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Geçen Olumlu Davranışlar İle İlgili Frekans Değerleri	73
Tablo 5.3. MEB Ve CEM Ofset 7. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Geçen Olumlu Davranışlar İle İlgili Frekans Değerleri	74
Tablo 5.4. MEB Ve Yıldırım Yayınları 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Geçen Olumlu Davranışlar İle İlgili Frekans Değerleri	76

KISALTMALAR DİZİNİ

s.	: Sayfa
akt.	: Aktaran
TDK	: Türk Dil Kurumu
MEB	: Millî Eğitim Bakanlığı
c.	: Cilt
vb.	: Ve benzeri

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GİRİŞ

Günümüzdeki her türlü teknolojik değişim ve gelişime rağmen ders kitapları eğitimde temel kaynak olma özelliğini devam ettirmektedir. Öğretmenlerin derslerde temel kaynak olarak kullandıkları, öğrencilerin ise en çok karşılaştıkları kitap olan ders kitapları eğitimle ulaşılmak istenilen hedef ve kazanımları içeriğinde barındırmalıdır.

Gelişen teknoloji ile birlikte haberleşmenin ve her türlü bilgiye ulaşmanın kolaylaşması, sosyal medyanın hemen her bireye temas etmesi ve bu teknolojinin kontrolsüz, bilinçsiz kullanılması beraberinde kültürel ve insani değerlerin erozyona uğramasını getirmiştir. Bu erozyonu önlemenin yollarından biri de kültürel ve insani değerleri içine sindirmiş, bilinçli, maddi manevi zarar görmeden neyden nasıl yararlanacağını bilen bireyler yetiştirmektir. Bu da eğitim ve öğretimle olacaktır. İstenilen eğitimin verilebilmesi içinde yetkin kadroların ve bu kadroların kullanacağı kaliteli materyallerin olması gerekir. Bu materyallerinde en önemlisi ulaşılmak istenilen hedef ve kazanımlarla donatılmış ders kitaplarıdır.

Bu bölümde araştırmanın problem durumu ve önemi, araştırmanın sorusu, alt problemleri ve amacından bahsedilmiştir.

1.1. Problem Durumu ve Önemi

Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda öğrencilerin kazanımlar ve etkinlikler yoluyla dinleme/izleme, konuşma, okuma, yazma becerilerini geliştirmeleri, dilimizin imkân ve zenginliklerinin farkına vararak Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanmaları hedeflenmektedir (MEB, 2006, s. 3). Türkçeyi iyi kullanabilmek gerek okul yıllarında gerekse bütün hayat boyunca öğrenmenin temelidir. Ayrıca, Türkçeyi iyi kullanabilmek bir iş ya da meslek sahibi vatandaş, bir aile ve toplum üyesi olarak hepimiz için büyük önem taşır. Bu bakımdan ilköğretim okullarında Türkçe öğretiminin özel bir yeri vardır (Öz, 2003, s. 2).

Türkçe öğretim programının özünde olan yaşamsal amaçlara hizmet etmesi boyutu hayatımızda önemli bir yere sahip olan iletişim becerileri

gibi daha birçok beceri Türkçe dersinde kazandırılır. Sınıf ortamında ya da okulda yapılan münazaralarla topluluk önünde konuşabilen, bir durum karşısında çıkarımlar yaparak karar verebilen; drama etkinlikleriyle anne-baba, polis, doktor, öğretmen gibi rolün gerektirdiği davranışı sergileyip dili etkili kullanabilen, girişken, hayatı boyunca birkaç kez yazmak durumunda kalabileceği dilekçeyi dahi isteklerini en iyi şekilde ifade ederek yazabilecek bireylerin yetiştirilmesi Türkçe dersinin ilgi ve sorumluluğu altındadır (Yılmaz, 2010, s. 19).

Türkçe öğretmenleri, yukarıda adı geçen becerileri öğrencilere çok farklı yöntem, teknik ve materyaller vasıtasıyla kazandırabilirler. Gelişen ve değişen şartlara rağmen günümüzde de ders kitapları temel öğretim materyali olarak kullanılmaya devam etmektedir. Ders kitaplarının nitelikli olması bu sebepten dolayı çok önemlidir. “Türkçe ders kitapları incelendiğinde yazınsal türlerin ancak bir kısmına rastlanıldığı veya ağırlıklı olarak birkaç yazınsal türün kitaplarda yer aldığı görülmektedir.” (Özmen, 2001, s. 19). Aslında burada önemli olan husus ders kitaplarında farklı türden nitelikli metinlerin öğrencilere sunulmasıdır. Ayrıca bu metinler toplumca kabul gören millî, manevi ve ahlaki değerlerimize uygun davranış iletilerini sezdirerek yansıtmak mahiyette olmalıdır. Bu durum göz önünde bulundurulunca ders kitaplarındaki metinler yoluyla sunulan ya da kazandırılmak istenen davranışların önemi ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla bu çalışma da ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin olumlu davranış kazandırma bakımından incelenmesinin gerek ve önemini ortaya koymaktadır.

1.2. Araştırmanın Sorusu

Bu çalışmanın problem cümlesi “Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki metinler olumlu davranış kazandırma açısından hangi düzeydedir?” şeklinde belirlenmiştir. Bu problem cümlesi doğrultusunda şu alt problemlere cevap aranacaktır:

1. Beşinci, altıncı, yedinci ve sekizinci sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinler hangi olumlu davranışları içermektedir?
2. Beşinci, altıncı, yedinci ve sekizinci sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin olumlu davranışları sunma düzeyleri arasındaki ilişki nedir?
3. MEB’in yayımladığı Türkçe ders kitaplarındaki metinler ile kullanılmasını uygun gördüğü özel yayınevlerine ait Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin olumlu davranış kazandırma açısından benzerlikleri ve farklılıkları nelerdir?

1.3. Amaç

Bu çalışmanın amacı, ilköğretim ikinci kademe Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin olumlu davranış kazandırmaya yönelik içeriğinin yeterli olup olmadığını ortaya koymaktır.

İKİNCİ BÖLÜM

2. KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Metin ve Türleri

“Metin, belirli bir bildirişim bağlamında bir ya da birden çok kişi tarafından sözlü ya da yazılı olarak üretilen bir dil dizgesi bütünüdür.” (Günay, 2007, s. 44). “Metin, bildirişim değeri taşıyan, eyleme yönelik devingen bir bütündür; başı ve sonu ile kapalı bir yapı oluşturan dilsel göstergelerin art arda geldiği anlamlı yapıdır.” (Akbayır, 2007, s. 219). “Metin, *Türkçe Sözlük*’te bir yazıyı biçim, anlatım ve noktalama özellikleriyle oluşturan kelimelerin bütünü, tekst.” (TDK, 2011, s. 1167) olarak açıklanmıştır.

Her metin, belli bir hedef kitleye yazılmış ya da söylenmiştir. Anlam oluşturmak için belli bir mantık ve yaklaşıma göre düzenlenmiş ve bir kurmaca dünya oluşturan her metnin belli bir alıcı kitlesi vardır (Günay, 2007, s. 54). Toplumların kültürel yapılarına ve yaş gruplarına göre ilgi çeken metinler değişiklik göstermektedir. Kurgusal metinler ortaokul öğrencilerinin daha çok ilgisini çekmektedir.

Metin bir dil ürünü olarak yazının kendisidir ve belli özellikleri vardır. Erkul (2004, s. 80) metnin özelliklerini şu şekilde sıralamıştır:

- Metin; okumaya konu oluşturan ses, kelime, cümle ve birbirini izleyen cümleler topluluğuyla ilgili dil düzenlemeleridir.
- Metin; zengin anlamlı bir dil birliğidir.
- Metin; anlam bütünlüğü oluşturan metin parçacıklarının toplamıdır.
- Metin; cümlelerden oluşmayıp, onlarla şifrelendirilen, yoğun, karmaşık bir anlam ünitesidir.
- Metin; yazar tarafından bilinçli olarak yapılan bir dil düzenlemesidir.

“Dilsel açıdan metin, birbirini izleyen sıralı ve anlamlı bütünlükler oluşturan tümceler dizisidir.” (Günay, 2007, s. 44). “Bilgi duygu ve düşüncelerin yerleştirildiği yapılar olan metinler, bilgileri tesadüfen barındırmaz. Bilgilerin bir sıralanış biçimi

vardır. Sıralama işlemi peş peşe yerleştirme şeklinde değil, mantıklı bir düzenleme ile yapılır. Bu işlemin sonunda birbirini izleyen cümleler, sözler ve görsellerden oluşan anlamlı yapılar ortaya çıkar.”(Güneş, 2014, s. 249).

“Dilsel göstergelerin düzenli ve tasarlanmış bir bütünü olan metinler; duygu, heyecan, coşku, korku ya da insan ruhuna yönelik daha başka soyut değerleri yaratmaya veya kullanmaya elverişli, anlam bakımından da çok zengin dilsel birimlerdir.” (Günay, 2007, s. 44).

Türkçe Dersi Öğretim Programı’na göre 6, 7 ve 8. sınıflarda yer verilmesi gereken türler belirtilmiştir. Programda belirtilen türler şunlardır:

- 6. Sınıfta; şiir, hikâye, anı, masal, fabl, deneme, tiyatro, mektup
- 7. Sınıfta; şiir, hikâye, anı, deneme, tiyatro, sohbet (söyleşi), gezi yazısı, biyografi
- 8. Sınıfta; şiir, hikâye, anı, makale, roman, deneme, sohbet (söyleşi), eleştiri, destan (MEB, 2006, s. 57)

Bunların dışında farklı metinlere de yer verilerek öğrencilerin diğer türlerdeki metinleri de görüp tanıma imkânına sahip olmaları istenmiştir.

Genellikle cümlelerde biçimsel, metinlerde ise anlamsal nitelik ortaya çıktığından dolayı metin ayrı bir yapı olur. Bu yapı yazarın vermek istediği mesaja göre değişir. Yazarın vermiş olduğu mesaj metnin türünü, boyutunu ve anlatım biçimini etkiler. Hitap edilen kitle de metnin türünü etkiler. Bunların sonucunda metinler aktarma ve düzenlenme biçimine göre isimlendirilirler (Güneş, 2014, s. 250)

Metin kavramı açıklanırken üzerinde durulan en önemli nokta, bu dilsel birimin “bütünlük” taşıması gerekliliğidir. Bunun yanı sıra tanımlarda, metinlerde “mantıklı bir sıralama olması” ve metinlerin “dilbilgisel kurallara uygun olması” gerektiğinin de altının çizildiği görülür (Yücelşen, 2014, s. 6).

Güneş’e (2014) göre metinler aktarma ve düzenlenme biçimine göre çeşitli türlere ayrılır. Aktarma biçimine göre metinler sözlü metin, yazılı metin, görsel metin olarak sınıflandırılır. Düzenleme biçimine göre ise metinler roman, hikâye, makale, fıkra, anı, şiir vb. olarak adlandırılır. Yine düzenleme biçimine göre metinler kendi

içinde basit ve üst düzey olarak sınıflandırılır. Basit ya da düz mantıkla yazılmış metinlere basit, sarmal mantıkla yazılmış metinlere ise üst düzey metinler denir.

Bunlarla birlikte metinler gerçekte ilişkileri, işlevleri ve yazılış nedenleri açısından da sınıflara ayrılır. İşlevlerine göre metinler edebî ve öğretici metinler olmak üzere iki gruba ayrılır. Edebî metinlerin (şiir, masal, destan, hikâye, roman, tiyatro, karagöz, ortaoyunu vb.) içinde okuyucunun sezgisine ve anlayışına yönelik ifadeler yer almaktadır. Edebî metinlerde mecazlı anlatıma yer verilerek çağrışım yoluyla okuyucunun yeni ve farklı anlamlar çıkarması amaçlanır. “Bilgi vermek amacıyla yazılan metinlere de öğretici metinler denilmektedir. Öğretici metinler (bilimsel, tarihî ve felsefi metinler, makale, sohbet, deneme, fıkra, röportaj, anı, gezi, mektup vb.) günlük hayatın gerçeklerini, tarihî olayları, felsefi düşünceleri ve bilimsel gerçekleri anlatan metinlerdir.” (Güneş, 2014, s. 251). Aktaş’a (2013) göre bu gruplandırmalardan en geçerli ve yararlı olanı metinleri öğretici ve sanat (edebî) metinleri olarak ikiye ayırmak, sonra da her metni kendi özellikleriyle tanımaya ve açıklamaya çalışmaktır. Bunun dışında metinleri dil ve iletişim bakımında da bir sınıflandırmaya tabi tutmak mümkündür.

Metinler, dil ile ilgili düzenlemeler ya da iletişim konumu bakımından kullanmalık (öğretici) ve kurmaca metinler olmak üzere ikiye ayrılır. Kullanmalık metinler günlük hayatta karşılaştığımız, bir şey bildiren, anlatmaya ve açıklamaya çalışan metinlerdir. Bu metinler, anlaşılması ve algılanması kolay olan, kelimelerin ilk anlamlarında kullanıldığı, çok boyutlu ve derin anlam taşımayan metinlerdir (Erkul, 2004). Bu metinlerde amaç okuyucuya ya da dinleyiciye bir şeyler öğretmek, yönlendirmek ve bilgi vermektir. Yazılış amaçlarına göre bu metinler ders kitapları, bilimsel makaleler vb. yazılar ve mektup, hatıra gibi kişisel özellikleri yansıtan metinleri de içine alır (Aktaş, 2013).

Kurmaca metinler ise yapısındaki ve söylenişindeki özellikler bakımından, okunup kavranmasında yazar ve okurun kendine göre kurallarının olduğu iletişimsel metinlerdir (Erkul, 2004). Kurmaca metinler duyurmak, hissettirmek, ilişkilendirerek anlatmak, sanata haz duygu ve düşünce hâlini metin dünyasında sunma esasına göre oluşturulur.

2.2. Türkçe Öğretiminde Ders Kitaplarının ve Metinlerin Yeri

Ders kitapları öğretene ve öğrencilere; zamandan tasarruf sağlama, anlatılmak isteneni kolay anlatma, gerektiğinde tekrar yapabilme imkânı sunma, öğretimi sıkıcılıktan kurtarma, eleştirel düşünme alışkanlığı kazandırma gibi faydalar sağlar.

Ders kitaplarının öğretmene ve öğretim sürecine sağladığı faydalar şu şekilde sıralanabilir:

- “Öğretmen kitap sayesinde çeşitli okullarda ve çok olan ders yükünde gücünü iyi kullanır.
- Meramlarını kolay anlatamayan, bellekleri zayıf olan ve kendine güveni az olan öğretmenlere en büyük yardımcıdır.
- Kitap içerdiği birçok ödev konusu ile öğretmeni birçok araştırmadan kurtarır.” (Carrier ve Ozouf, 1964, s. 48’den akt. Hesapçıoğlu, 1998)

Ders kitaplarının öğrencilere sağladığı faydalar ise şu şekilde sıralanabilir:

- “Kitap, öğretmenin sözlü dersini tamamlar. Görsel izlenim yoluyla çocuk izlediklerini zihnine daha kalıcı olarak yerleştirir.
- Kitap, sözlü öğretim boşluklarını doldurarak aradaki bağımsızlıkları giderir.
- Öğrenilen bilgilerin yeniden gözden geçirilmesini mümkün kılar.
- Kitap ile çalışmada öğrenci, sözlü derse göre daha aktif olacağından, onu etkililiğe sevk eder.” (Carrier ve Ozouf, 1964, s. 47-48’den akt. Hesapçıoğlu, 1998)
- “Kitap, gerektikçe öğrencinin başvurabileceği yegâne rehberi, yardımcısı ve özel öğretmenidir.
- Çok dershaneli okullarda kitaplar sessiz çalışmaya da hizmet ederler.
- Kitap, öğrencinin okula gelmediği ders ya da günlere ait ders materyallerini kendi kendine öğrenmesine yardım eder.” (Aytuna, 1929, s. 207’den akt. Hesapçıoğlu, 1998).

- “Öğrencinin çeşitli kaynaklardan yararlanma alışkanlığı kazanmasına yardım eder.
- Öğrenciye çeşitli ya da değişik görüşlere temas etme olanağı tanır.
- Öğrencinin çeşitli görüşlerden bireşim yoluyla yeni görüş elde etmeye ya da görüşlerden en doğru olanı benimsemesine olanak sağlar.
- Öğrencide eleştirel düşünme alışkanlığının oluşmasını sağlar.
- Öğrenci, her kitabın kendine özgü bir kişiliği bulunduğunu sezer.
- Öğrencinin seviyesine uygun olan kitabı, diğerlerinden ayırmasına yardımcı olur.
- Öğretimi sıkıcılıktan kurtarır, ilginin devamını sağlar.
- Öğrenciyi çeşitli üsluplara alıştıırır.
- Öğrenciye, basılı olan bir aracın muhakkak doğru olmadığı hakkında fikir verir.” (Binbaşoğlu, 1972, s.213’den akt. Hesapçioğlu, 1998).

“Zorunlu eğitimini bitiren bireylerden günlük hayatta işlerini yürütecek, iletişimini sağlayacak, gelişimi için gerekli olan kaynakları okuyup anlayabilecek, gerektiğinde üzerine düşen sorumlulukları yerine getirebilecek kadar bir dil kullanımına sahip olması ve günlük hayatlarında karşılaştıkları metinleri okuyup anlamaları ve bunları gerektiğinde oluşturabilmeleri beklenir.”(Tok ve Tüzel, 2013, s. 90). “Öğrencilerin okuyup dinlediklerini anlamalarını, düşündüklerini söz ve yazı ile anlatabilmelerini kendine amaç edinen Türkçe dersinde, temel araç olan ders kitaplarında yer alan metinler, anlama ve anlatma çalışmalarını yürüten ana malzemelerdir.” (Baş, 2003 s. 257-265). Öğretmenlerin dersin işlenişinde daha çok ders kitaplarındaki metinleri kullandıklarını göz önüne alacak olursak, öğrencilerin ders kitaplarındaki metinler vasıtasıyla dinleme, okuma, konuşma, yazma becerilerini kazandıkları söyleyebiliriz. Bu açıdan bakıldığında Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin önemi ortaya çıkmaktadır.

Okulda yapılan öğrenme ve öğretme sürecinde kullanılan eğitim araçları arasında ders kitapları “tamamlayıcı öğretim materyalleri” arasında yer alır. Öğretim sürecinde öğretmenin en önemli yardımcısı ve kaynağı ders kitaplarıdır. Ders kitapları

öğretmenlerin ve yetişkinlerin öğrenme yaşantılarına kaynaklık eden bir araçtır. Ders kitapları gerek öğretmen gerekse öğrenciler için temel bir araçtır. Bu kitaplar amaçları belirlemede ve belirlenen amaçlara ulaşmada öğretmenlere yardım eder (Nolen, ve Goetz, 1958/1962, s. 4).

Ders kitapları, Türkçenin ana dili olarak öğretiminde bir eğitim ortamı olmanın yanı sıra, öğrenme öğretme sürecinin en etkili ve işlevsel araçlarından biridir (Onan, 2014, s. 123). Bu da ders kitaplarının hazırlanmasında eğitici olma özelliğinin ön plana çıkmasını gerektirir. Seçilecek metinlerin öğrencilerin ilgisini çekmenin yanında onların düşünsel ve dilsel becerilerini geliştirici mahiyette olması gerekir. Yine metin seçiminde dilin estetik değerlerinden önce zihinsel ve sosyal becerileri geliştirici nitelikler ön plana çıkarılmalı ve özellikle öğrencilerin soyut düşünme becerilerini kazandıkları ikinci kademede (12-15 yaş arası) ders kitaplarındaki metinlerin seçimine ayrı önem verilmelidir (Onan, 2014 s. 123).

Türkçe ders kitapları derslerde en çok kullanılan materyal olmakla birlikte Türkçe dersleri için temel kaynak niteliği taşımaktadır. Buna rağmen “Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin seçiminde seçici davranılmadığı, Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin kavram işaretleri ve cümle yapıları bakımından öğrenci düzeyleri ve sınıf basamakları ile orantılı olmadığı, yazım kurallarına gerekli özenin gösterilmediği, ders kitapları arasında terim birliğinin olmadığı, dolayısıyla ders kitaplarının oluşturulmasında gerekli özenin gösterilmediği yapılan araştırmalarda görülmüştür.”(Alyılmaz, 2010, s. 735)

Türkçe dersi çok yönlü bir ders olması yönüyle de diğer derslerden ayrılır. Türkçe dersi, öğrencinin hem dil bilgisi hem okuma ve anlama becerilerini hem de sanatsal duygularını geliştirmeyi hedefler. Bunun yanında öğrencilerin millî kimlik ve kişilik kazanmasına da yardımcı olur.

Türkçe dersi için ders kitabı önemli bir kaynaktır. Çünkü “yeterince yazılı materyallerin bulunmadığı ve zengin yaşantılar geçirmiş öğretmenlerden yararlanmanın zorunlu olduğu geleneksel eğitim yaşantılarında bilgiye sahip olanın (öğretmen) merkeze alınması en uygun yol olarak görülmüyordu. Fakat günümüzde yazılı materyallerin yetersizliği gibi bir durumdan söz etmek mümkün değildir. O hâlde artık bu noktada tartışılması zorunlu olan konu, eğitimin bilgi aktarıcı bir süreç mi yoksa

öğrencinin bilgiye ulaşmasını sağlayan bir süreç mi olması gerektiği değil, hem okul öğrenmelerini destekleyecek hem de öğrencinin okul dışında etkili öğrenmesini mümkün kılacak yazılı materyallerin nasıl düzenlenmesi gerektiğidir.” (Demirel, 1996’dan akt. Özbay, 2002, s. 537).

2.3. Bir Öğretim Aracı Olarak Ders Kitabı

Ders kitapları dersin işlenmesi için ilk başvurulana ve temel kaynak olma özelliği taşıyan kitaplardır. “Ders kitabı bir dersin öğretimiyle ilişkili olarak hazırlanan ya da seçilen herhangi bir kitap, daha kapsamlı bir tanımla, belirli ölçülere göre incelendikten sonra belli bir okul, sınıf ve ders için öğretmen ve öğrencilere temel kaynak olarak salık verilen kitaptır.” (Oğuzkan, 1981, s. 49). Ders kitapları, öğrenen bireylere eğitim konusunda bilgiler veren, öğrenen bireyleri belirlenen hedefler doğrultusunda yapılması gereken davranışlar için gerekli araştırma ve çalışmalara yönelten bir araçtır (Seven, 2001’den akt. Karagöz, 2009, s. 23).

“İyi bir ders kitabının nasıl olması gerektiği özellikle son yıllarda üzerinde ciddiyetle durulan bir konu olmuştur. Buna göre, genel olarak bir ders kitabı, öncelikle eğitim programı ile tutarlı ve öğrencinin gelişim düzeyi ile ön bilgilerine uygun olmalıdır. İçerik açısından da güncel, günlük yaşamla bağlantı kurabilen bir özellik göstermelidir. İçerik basitten karmaşığa, kolaydan zora doğru düzenlenmelidir.” (Bayazıt, 2012, s. 59).

Kitapların pek çok özelliğe sahip olması, öğretmenlerin araç seçiminde tercihlerini önemli ölçüde etkileyen unsur, ders kitaplarının pek çok özelliğe sahip olmasıdır. “İyi hazırlanmış bir ders kitabı, konuların sıralanışı, hazırlık ve değerlendirme soruları, hazır etkinliklerle amaca uygun, düzenli ve hızlı eğitim yapılmasına imkân sağlar. Öğretim yöntemi ve ortamlarının çoğu zaman ders kitapları dikkate alınarak düzenlenmesi ders kitaplarının önemini artırmaktadır.” (Kılıç ve Seven, 2004).

Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin seçilmesine ve işlenmesine önem verilmelidir. “Çünkü ana dili dersi, bir alışkanlık ve beceri dersi olduğu kadar insan kişiliğini kurma, geliştirme dersi. Bu derste işlenecek metinler, yapılacak çalışmalar, kişiliğin oluşumunda önemli bir yeri olan ulusal bilinci ve coşkuyu kazanma, olayları neden-sonuç ilişkisi içinde ele alarak yargılama gücünü geliştirme, güzel metinler

aracılığıyla dil beğenisini yerleştirme, yazma ve okuma etkinliğiyle imgeler gücünü besleme, güzel ve etkili anlatma amacına yönelik olmalıdır.” (Özdemir 1983’den akt. Alyılmaz, 2010, s. 735). Dolayısıyla Türkçe ders kitaplarındaki metinlere kişiliğin oluşması açısından bakıldığında olumlu davranış kazandırma açısından da önemli bir yere sahip olduğu söylenebilir.

Öğretimde temel araç olarak kullandığımız ders kitapları belli bir program çerçevesinde oluşturulmaktadır. “Türkçe Dersi Öğretim Programı; dil becerilerinin ve yeterliliklerinin geliştirilmesini, diğer tüm alanlarda öğrenme, kişisel ve sosyal gelişme ile mesleki becerileri edinmenin ön şartı olarak kabul etmektedir.”(MEB, 2015, s.3). Bunlardan yola çıkılarak Türkçe Dersi Öğretim Programı’nın vizyonu şu şekilde sıralanmıştır:

- “1. Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanan,
2. Kendini ifade eden, iletişim kuran, iş birliği yapan, girişimcilik ve sorun çözme kapasitesi gelişmiş,
3. Bilimsel düşünen, anlayan, araştıran, inceleyen, eleştiren, sorgulayan ve yorumlayan,
4. Haklarını ve sorumluluklarını bilen, öz güveni yüksek, çevresiyle uyumlu, görüş ve tezlerini gerekçe ve kanıtlarla destekleyerek yazılı ve sözlü olarak ifade edebilen,
5. Okuduklarını anlayarak eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirebilen, sentezleyebilen, okuma ve öğrenmeden zevk alan,
6. Bilgi teknolojilerini güvenli bir şekilde kullanarak bilgi edinme, oluşturma ve paylaşma becerileri gelişmiş bireyler yetiştirmektir.” (MEB, 2015, s. 3).

2.4. Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Sahip Olması Gereken Özellikler

Ülkemizde nitelikli insan yetiştirme, ülke sorunlarının en nitelikli faktörlerinden biridir. Toplumu oluşturan bireylerin kalitesi, toplumun da kalitesini göstermektedir. Kaliteli bir toplum oluşturmak, kaliteli bireyler yetiştirmekten geçer (Alan, 2012). “Türkçe Dersi Öğretim Programı’yla dinlediklerini, izlediklerini ve okuduklarını anlayan; duygu, düşünce ve hayallerini anlatan; eleştirel ve yaratıcı düşünen,

sorumluluk üstlenen, girişimci, çevresiyle uyumlu, olay, durum ve bilgileri kendi birikimlerinden hareketle araştırma, sorgulama, eleştirme ve yorumlamayı alışkanlık hâline getiren, estetik zevk kazanmış ve millî değerlere duyarlı bireyler yetiştirilmesi amaçlanmıştır.” (MEB, 2006). Kaliteli bireyler de ancak zamanında ve doğru bir eğitimle yetiştirilir. Kaliteli bir eğitimin de temel kaynaklarından biri ders kitabıdır. Ders kitaplarındaki metinlerin örtük ya da açık iletilerle vermiş olduğu yalan söylememe, yardımsever olma, azimli olma, saygılı olma, öz bakım becerilerine sahip olma gibi olumlu davranışlar toplumun ve insanlığın beklediği kaliteli bireylerin yetişmesine katkı sağlar.

Dolayısıyla Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin de bu amaçlar doğrultusunda belirlenmesi gerekir.

Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde bulunması gereken özellikler Türkçe dersi öğretim programında şu şekilde sıralanmıştır:

“1. Metinler, dersin amaç ve kazanımlarını gerçekleştirecek özelliklere sahip olmalıdır.

2. Metinler, öğrencilerin sınıf düzeylerine ve yaş seviyelerine uygun olmalıdır.

3. Metinler, öğrencilerin ruh dünyalarını olumsuz yönde etkileyecek nitelikte olmamalıdır.

4. Metinde geçen, yazarın ve dönemin özellikli söyleyişinde, imlasında değişiklik yapılmamalı; açıklama gereken yerlerde parantez içi ifadeler veya dipnotlar kullanılmalıdır. Türkçenin dönemsel ve tarihî değişimini gösteren “Oturmağa geldim.”, “Özür dilemekliğim icap eder.”, “Farkında olmıyarak çarptım.”, “Haluk’un Vedai’nı okuyorum.” gibi özellikli söyleyişler ve yazımlar orijinal metindeki hâliyle muhafaza edilmelidir.

5. Alanda yaygın olarak kabul görmüş yazar ve eserlerden edebî değer taşıyan metinler alınmalıdır. Seçilen metinler ikincil aktarımlar yerine yazarının eserinden alınmalıdır. Ayrıca “Bu kitap için yazılmıştır.” ifadesini içeren metinler kullanılmamalıdır.

6. Bir sınıf seviyesi için seçilen bir metin, başka bir sınıf için kullanılmamalıdır.

7. Dünya edebiyatından seçilen metinler, doğru ve nitelikli çevirilerden alınmalıdır.

8. Seçilen metinler, öğrencilerin duygu, düşünce ve hayal dünyalarını zenginleştirecek; bilgi, beceri, dil ve estetik zevk düzeylerini geliştirecek nitelikte olmalıdır.

9. Bir sınıfta aynı sanatçıdan, farklı türlerde olmak koşuluyla en fazla iki metin alınabilir.

10. Roman, tiyatro, destan gibi türlerin tamamı kitaba alınamayacağı için bu eserlerin en uygun kısmı veya kısımları kazanımlar da dikkate alınarak seçilmelidir. Metnin başında eserin seçilen bölümüne kadarki kısa özeti verilmeli, seçilen metnin eserin hangi bölümünden alındığına dair kısa bir açıklama yapılmalıdır. Seçilen metnin arkasından eserin sonraki bölümlerinin özeti verilmelidir.” (MEB, 2015, s. 8).

Türkçe ders kitaplarındaki okuma metinlerde bulunması gereken özellikler Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda şu şekilde sıralanmıştır:

“1. Metinler, Türk millî eğitiminin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olmalıdır.

2. Metinlerde millî, kültürel ve ahlaki değerlere, milletimizin bölünmez bütünlüğüne aykırı unsurlar yer almamalıdır.

3. Metinlerde ayrımcılığa yol açacak bölücü, yıkıcı ve ideolojik ifadeler yer almamalıdır.

4. Metinlerde öğrencilerin sosyal, zihinsel, psikolojik gelişimini olumsuz yönde etkileyebilecek cinsellik, karamsarlık, şiddet vb. öğeler yer almamalıdır.

5. Metinlerde insan hak ve özgürlüklerine, demokratik değerlere aykırı öğeler yer almamalıdır.

6. Metinler, dersin amaçları ile kazanımlarını gerçekleştirecek nitelikte olmalıdır.

7. Metinler kitapların yanı sıra, dergi, gazete, ansiklopedi, ansiklopedik sözlük, resmî internet siteleri ile basılı materyallerin çevrimiçi sunumlarından seçilebilir. Aynı kaynaktan ikiden fazla metin alınmamalıdır.

8. Metinler, öğrencilerin ilgi alanlarına ve seviyesine uygun olmalıdır.
9. Metinler, işlenecek süreye uygun uzunlukta olmalıdır.
10. Metinler, Türkçenin anlatım zenginliklerini ve güzelliklerini yansıtan eserlerden seçilmelidir.
11. Metinler; dil, anlatım ve içerik açısından türünün güzel örneklerinden seçilmelidir.
12. Şiir türündeki metinler öğrenci seviyesine uygun, şiir dilinin özelliklerini yansıtan, söz varlığını zenginleştiren, türünün güzel örneklerinden seçilmelidir.
13. Metinlerde tutarlılık ve bütünlük olmalıdır.
14. Dünya edebiyatından seçilen metinlerin çevirilerinde, Türkçenin doğru, güzel ve etkili kullanılmış olmasına özen gösterilmelidir.
15. Metinler, öğrencilerin dil zevkini ve bilincini geliştirecek, hayal dünyalarını zenginleştirecek nitelikte olmalıdır.
16. Metinler, öğrenciye eleştirel bir bakış açısı kazandıracak özellikler taşımaktadır.
17. Metinler, öğrencinin kişisel gelişimine katkıda bulunacak ve onlara estetik bir duyarlılık kazandıracak nitelikte olmalıdır.
18. Metinler, öğrencilerin duygu ve düşünce dünyasını zenginleştirme amacına yönelik olarak farklı yazar ve şairlerden seçilmelidir.
19. Metinler, yazar ve şairlerin yalnızca edebî yönlerini ön plana çıkarmalıdır.
20. Metinler, öğrenciye okuma sevgisi ve alışkanlığı kazandıracak nitelikte olmalıdır.
21. Yıl boyunca işlenecek okuma metinlerinin ½'si bütün hâlinde alınmalıdır. Şiirlerin bütün hâlinde alınması esastır. Şiir dışında bütün hâlinde alınan metinlerde eğitsel yönden uygun olmayan ifadeler varsa -metnin bütünlüğünü bozmamak kaydıyla en fazla bir cümle, cümlelerin bütünlüğünü bozmamak kaydıyla en fazla beş kelime çıkarılmalıdır.

22. Yıl boyunca işlenecek okuma metnlerinin 1/3'ünde metnin özünü ve anlam bütünlüğünü bozmamak kaydıyla kısaltma ya da düzenlemeye gidilebilir. Düzenleme sırasında metne cümle ya da paragraf düzeyinde ekleme yapılamaz.

23. Her metin, öğrencinin söz varlığını zenginleştirecek yeni öğrenilecek söz ve söz gruplarına yer vermeli; ancak bu oran metni oluşturan kelimelerin yüzde beşini geçmemelidir.

24. Yıl içinde -dinleme metinleri de dâhil olmak üzere- bir yazardan ikiden fazla metin işlenmemelidir.

25. Tek yazarlı ya da birden çok yazarlı ders kitaplarında yazarlar tarafından yazılan ya da hazırlanan metin sayısı ikiyi geçmemelidir.

26. Ders kitabındaki metinler, içeriğe uygun çeşitli görsel materyaller in (fotoğraf, resim, afiş, grafik, karikatür, çizgi film kahramanları vb.) yanı sıra atasözü, özdeyiş, duvar yazısı veya sloganlarla desteklenebilir.

27. Ders kitabında temaları destekleyen serbest okuma metinlerine yer verilebilir.” (MEB, 2006, s. 56).

2.5. Davranış Kavramı

Türkçe Sözlük'te davranış, “davranma işi, tutum, davranım, muamele hareket”, “dıştan gözlemlenebilecek tepkilerin toplamı”, “organizmanın uyarılar karşısındaki tepkilerinin bütünü” (TDK, 2011) olarak verilmiştir. Başka Bir ifadeyle “Açık ya da örtük nitelikte olabilecek davranımlar zincirinin belli bir sıra ve uyarılık içinde sunulmuş hâline davranış denir.” (Demirel, 1993). Diğer bir ifadeyle davranış “belli bir uyarana karşı verilen duygusal, düşünsel ve devinimsel tepkilerden oluşan bir bütünlük ayrıca dış ve iç uyarılara karşı uyum sağlamak amacıyla, organizma tarafından geliştirilen her tür tepkidir.” (Aydın, 1998'den akt. Güleç ve Alkış, 2004, s. 249).

Davranış değişimi insanın bütün yaşantısını kapsayan bir kavramdır. Doğum ile ölüm arasındaki süre zarfı olan hayatımız, sayısız davranışların bir yoğunlaşması ve bileşenidir. Yaşamak, canlı olmak ve davranış özdeş sayılması gereken kavramlardır (Eroğlu, 2000).

Eğitim Açısından davranış kavramına bakacak olursak “Genel olarak eğitim, bireyde davranış değiştirme süreci, bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istendik değişme meydana getirme sürecidir.” (Demir, 1993, s. 36; Ertürk, 1994, s. 12). “Eğitim açısından davranışın gözlenebilir, ölçülebilir ve istenilir olması gerekir. Eğitimde istenilen davranışların oluşması için önce davranış örneği verilmeli, aralıklı şekilde bu davranış pekiştirilmeli ve kademeli yaklaştırma yoluyla davranış biçimlendirilmelidir.” (Demirel, 1993, s. 28).

Davranışlar, insan ve çevre arasındaki sürekli etkileşim, hemen hiç kesilmeyen karşılıklı alışverişten meydana gelir (Baymur, 2004, s. 27)

İnsan organizmasındaki, gözlenebilen, kaydedilebilen ve ölçülebilen değişikliklere neden olan her etken bir uyarıcıdır. Yaşadığımız ortam düşünüldüğünde yaşamımız boyunca sayılamayacak kadar çok uyarıcıya maruz kalırız. İnsan uyarıcılar evreninde bir alıcı istasyon fonksiyonu durumundadır (Eroğlu, 2000).

Davranışın ortaya çıkması için uyarıcıya ihtiyaç vardır. Uyarıcıya karşı organizmanın verdiği tepki davranıştır. İnsan davranışı rasgele oluşan bir devinim değildir. İnsanın davranışta bulunabilmesi için içsel veya dışsal bir uyarı gerekir ve insan davranışları mutlaka bir hedefe yöneliktir (Güney, 2000).

İnsan organizmasının iç ve dış ortamlarından çeşitli uyarıcılar, türleri ve şiddetine göre, bedensel ve ruhsal yapıda mutlaka bir değişikliğe neden olurlar. Tepki dediğimiz bu değişiklikler açık ve kapalı olmak üzere ikiye ayrılır. Açık tepkiler başkaları tarafından açıkça gözlenebilen konuşma, yürüme, oturma, yazı yazma gibi değişiklikleri gözlenebilen eylemlerdir. Kapalı tepkiler ise iç yaşantılar ve duygulanmalar diyebileceğimiz mutlu olma, yüzün kızarması, umutlanma, kıskanma, çaresizlik, sancı vb. olarak kendini gösteren ve başkaları tarafından dolaylı olarak gözlenebilen davranışlardır (Eroğlu, 2000).

“Bireylerin günlük yaşantılarında gösterdikleri birçok davranışın hızı, şiddeti ve sürekliliğini belirleyen birtakım etkenler vardır. Bu etkenler, içten (bireyin kişisel özellikleri) ya da dıştan (çevre) gelen çeşitli faktörlerden etkilenmektedir. Ancak günlük yaşamda sıradan davranışlardan farklı olarak eğitimde, kasıtlı davranış kazanma ve kazandırma dikkate alındığında; bireyin davranışı kazanıp ve sürdürmesinde rol

oyunayan etkenlerin kontrol edilmesi ve etkin kullanımı önem kazanmaktadır.” (Akbaba, 2006, s. 343).

İnsanları tanıyıp değerlendirebilmenin temel ölçütlerinden biri onların olay ve durumlar karşısındaki davranışları ve eylemleridir. Çünkü insanların kişilik ve karakter özellikleri sergiledikleri davranışlarla ortaya çıkar (Sever, 2003). Bu yüzden insanları tanımak için onların fiziksel özelliklerinden ziyade olaylar karşısındaki davranışlarına dikkat etmeliyiz.

İlköğretim çağı, temel davranış ve becerilerin kazanılmasında kritik bir dönemdir. İlköğretimde, temel davranış ve beceriler ders kitaplarındaki kelime ve kelime grupları vasıtasıyla kazandırılır (Coşkun ve Çetin, 2007’den akt. Karagöz, 2009, s. 24).

2.5.1. Olumlu Davranış

“Çocuğun gelişim aşamalarında, onurlu bir birey olmasında, ona kişilik kazandırma sürecinde doğru davranışların kazandırılması ve bu davranışların dengeli bir şekilde yerleştirilebilmesi için eğitim zorunludur.” (Karataş,2015, s. 793).

“Eğitimin temel işlevlerinden biri “olumlu davranış kazandırma” sürecidir. Küreselleşen dünya ile birlikte kitle iletişim araçlarında yaşanan hızlı değişim, ülkelerin yaşadıkları iç savaşların etkisiyle toplu göç hareketleri insanların karşılaşma ve bir arada yaşama deneyimlerini artırmıştır. Uluslararası ilişkilerde ve toplumsal yaşamda zihin dünyası daha geniş bir perspektiften algılayabilen bireyler yetiştirme ihtiyacı artmıştır.” (Karataş, 2015, s. 797).

İnsan ilişkileri açısından davranış faktörü değerlendirildiğinde özellikle ikili ilişkilerde tutum ve davranışların ilişkiyi sürdürme noktasında önemli bir yere sahip olduğu söylenebilir. Olumlu davranışın insan ilişkilerinde önem arz etmesi açısından eğitimde kritik dönemler olduğu göz önünde bulundurularak “Ağaç yaşken eğilir” atasözünden de anlaşılacağı gibi bireyler için davranış eğitimine erken yaşta başlanmalıdır. Davranış eğitiminde çevre faktörü ve model alma önemli olmakla birlikte çocukların okuyacağı metinlerin de olumlu davranış kazandırma açısından yardımcı olabileceği söylenebilir. Derslerde kullanılan metinlerin büyük çoğunlukla ders kitaplarındaki metinler olduğu yapılan araştırmalarda saptanmıştır. Bu sebeple olumlu

davranış kazandırma açısından ders kitaplarındaki metinlerin örtük veya açık olarak öğrencileri telkin edici içerik barındıran metinlerden seçilmesi gerekmektedir. Metin türleri açısından bakıldığında kurmaca metin denilen destan, halk hikâyesi, masal, fabl, öykü, roman, tiyatro gibi metinlerin olumlu davranış içermesi açısından zengin metinler olduğu görülmektedir. Bu sebeple kurmaca metinlere Türkçe ders kitaplarında daha çok yer verilmesi gerektiği söylenebilir.

2.6. İlgili Araştırmalar

Alanyazına bakıldığında Türkçe ders kitaplarındaki metinleri olumlu davranış kazandırma noktasından ele alan herhangi bir çalışmanın olmadığı görülmektedir. Ders kitaplarıyla ilgili birçok çalışmaya rastlanmış ancak öğrenciye olumlu davranış kazandırmada kitaplardaki metinlerin yeterli olup olmadığı ile ilgili hiçbir çalışmayla karşılaşılmamıştır. Çalışmanın konusuyla bire bir ilişkili olmayan ancak davranış kazandırma ile ilgili alanyazında yer alan belli başlı çalışmalar şunlardır:

Yücelşan (2014) Türkçe öğretiminin amaçlarında belirtilen ölçütlere uygunluğu değerlendirmek amacıyla yapmış olduğu “Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan ‘Düzenlenmiş’ ve ‘Kısaltılmış’ Yazınsal Metinlerin Değerlendirilmesi” adlı çalışmada yapılan değişikliklerin metinlerin tümüne anlamsal ve yapısal olarak zarar vermediği, özellikle kısaltılmış öykülerde çıkarılan bölümler çoğunlukla metnin bütünü bozmayacak biçimde seçildiği, aynı şeyin şiirler ya da romanlar için geçerli olmadığı ve kısaltılmış romanlar, roman türünün özelliklerini yansıtmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Alan’ın (2012) “Türkçe Ders Kitaplarındaki Okuma ve Serbest Okuma Metinlerinin Dinî ve Ahlaki Değerler Açısından İncelenmesi” adlı çalışması Türkçe ders kitaplarında yer alan okuma ve serbest okuma parçalarında dinî değerlerin olup olmadığını ve bunun değerler eğitime katkı sağlayıp sağlamadığını tespit amacıyla yapılmıştır. Çalışmanın sonucunda yapılan incelemeler doğrultusunda Millî Eğitim Bakanlığının hazırlamış olduğu Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerdeki dinî değerlerin yeterli olmadığı ve metinlerde yer alan dini değerlerin sayısında 6. sınıftan 8. sınıfa doğru bir artış görülmüştür. Metin sayıları ile kullanılan değer sayıları karşılaştırıldığında her metne birden az değer düştüğü, metinlerde kullanılan dini değerlerin bir kısmının da dinî değer öğretimi amacı gütmmediği, kültür aktarımı yoluyla

gelmiş, alışkanlık olarak yerleşmiş terimlerin, ifadelerin kullanılması yoluyla karşımıza çıktığı sonucuna ulaşılmıştır.

Aytan'ın (2012) yapmış olduğu “İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Ders Kitaplarındaki Masal ve Hikâyelerin Karakter Eğitimi Açısından İncelenmesi” adlı çalışma Türkçe ders kitaplarındaki masal ve hikâye metnindeki karakter unsurlarını ortaya çıkarmak amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın sonucunda elde edilen bulgulara göre incelenen metinlerde sevgi, tecrübe, fedakârlık, diyalog, anlayış, değer verme, duyarlılık iletilerinin daha yoğun olduğu, metinlerin içinde çocukların manevi boşluklarını dolduracak millî değerleri anlatan birkaç metin dışında inanç meseleleriyle alakalı herhangi bir metne rastlanmadığı, ortaya konan karakterlerin çeşitliliğinde eksiklikler olduğu, metinlerin, betimleme, akıcılık ve sunma gibi bazı yönlerinde eksiklikler olduğu, karakter ve gelişimi dikkate alındığında bazı metinlerde kapalı karakterlerin hiç kullanılmadığı, metinlerin içeriklerinin de bu anlamda zayıf kaldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Koç'un (2013) yapmış olduğu “8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Değerler Bakımından İncelenmesi (1981 ve 2006 Türkçe Öğretim Programlarına Göre Hazırlanan Ders Kitapları)” adlı çalışma örnekleme alınan 1981 ve 2006 Türkçe Öğretim Programı'na göre MEB yayınevi tarafından hazırlanan 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin değerler bakımından niteliğini karşılaştırma amacıyla yapılmıştır. Bu araştırmanın sonucunda Türkçe ders kitabındaki metinlerde bağımsızlık, barış, bilimsellik, çalışkanlık, dayanışma, din, doğa sevgisi, doğruluk, dostluk, empati, fedakârlık, güven, hayvan sevgisi, hediyeleşme, hoşgörü, istişare, kahramanlık, kanaatkârlık, memleket sevgisi, merhamet, millet sevgisi, millî birlik, misafirperverlik, nezaket, ödüllendirme, öz saygı, paylaşma, sabır, sanat, saygı, sorumluluk, takdir etme, tarih, Türk büyükleri, vatan sevgisi, vefa değerleri vb. tespit edilmiş, incelenen ders kitaplarının barındırdığı değer yoğunluğu ve kitaptaki metinlere dağılımı bakımından farklılıklar gösterdiği anlaşılmış, birkaç metin dışında içinde değere ait bulgu barındırmayan metne rastlanmamış, incelenen kitaplarda en çok bulunan beş değer yılara göre farklılık gösterdiği belirlenmiştir.

Karagöz'ün (2009) yapmış olduğu “Yapılandırmacı Yaklaşımına Göre İlköğretim 6 ve 7. sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Değerlerin İncelenmesi” adlı çalışma

İlköğretim 6 ve 7. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki değerleri incelemek; bu değerlerin metinlerdeki dağılımlarını ve oranlarını tespit etmek amacıyla yapılmıştır. Değer İnceleme Formu'ndaki 73 değer örneklem grubundaki metinlere uygulanmış, araştırmanın amacına göre belirlenen değerlerin ders kitaplarında hangi oranda yer alıp almadığı tespit edilmeye çalışılmış, ders kitaplarındaki metinler incelenirken, ulaşılan sonuçlar grafik olarak gösterilmiştir. Araştırmanın sonucunda, ders kitaplarında en çok “Çalışkan Olma Değeri”, “Zorluklar Karşısında Yılmama Değeri”, “Yaratıcı/Yapıcı Olma Değeri” , “Sabırlı Olma Değeri”, “Canlıları Sevmeye Değeri”, “Yardımsever Olma Değeri”, “Öğrenmeye Meraklı ve İstekli Olma Değeri”, “Çalışma Bilincini Taşıma Değeri”, “Yapıcı Eleştirel Düşünceye Sahip Olma Değeri”, “Vatansever Olma Değeri”, “Bireysel/Toplumsal Sorunları Tanıma ve Çözebilme Değeri”, “Araştırmacı Olma Değeri” ve “Okuma Alışkanlığı Kazanma Değeri”nin olduğu tespit edilmiştir. Sonuç olarak İlköğretim 6 ve 7. sınıf Türkçe ders kitaplarında değer türlerinin dağılımının farklılık gösterdiği, ders kitaplarında görülen bu durumun, öğrencilerin zihni gelişim basamaklarıyla uyum gösterdiği, ilköğretim 6. sınıf öğrencilerinin, somut algılamaya daha yakın olduğundan, ilköğretim 6. sınıf Türkçe ders kitabında somut değerlerin daha yoğun olarak bulunmasının olumlu olduğu, ilköğretim 7. sınıfta okuyan bir öğrencinin soyut algılama düzeyi, İlköğretim 6. sınıftaki bir öğrenciye nazaran daha ileri düzeyde olduğundan, ilköğretim 7. sınıf Türkçe ders kitabında soyut değerlerin ağırlıkta olmasıyla, öğrencilerin zihni gelişim aşamalarıyla ders kitaplarının uyumlu olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. YÖNTEM

3.1. Araştırma Modeli

Bu çalışmada, ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki metinler, olumlu davranış kazandırma açısından incelenmeye çalışılmıştır. Bu amaç doğrultusunda araştırma, tarama modeline uygun bir şekilde gerçekleştirilmiştir. “Tarama modelleri, geçmişte ya da hâlen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Bu modelde araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesneye karşı herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmez. Bu modelde önemli olan istenilen şeyi iyi bir şekilde gözleyip belirleyebilmektir.” (Karasar, 2013, s. 77).

Bu model doğrultusunda araştırmaya konu olan Türkçe ders kitapları ilköğretim okulları aracılığıyla temin edilmiştir. Söz konusu Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin tamamı araştırmacı tarafından okunmuş ve daha sonra alanda uzman kişilere tekrar okutulmuştur. Uzman görüşleri doğrultusunda bazı ihtilaflar yeniden ele alınmış ve gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Ders kitaplarındaki metinler araştırmaya konu olan davranışlar çerçevesinde metinlerin içinde davranışla ilgili tespit edilen kısımlar fişlenerek belirtilmiştir. Daha sonra metinlerde fişlenen davranışların sınıf ve yayınevlerine göre tasnifi yapılmış ve elde edilen veriler tablolar hâlinde sunulmuştur.

3.2. Araştırma Kapsamı

Bu çalışma Millî Eğitim Bakanlığı ve özel yayınevleri tarafından yayımlanan beşinci, altıncı, yedinci ve sekizinci sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerden hareketle yapılmıştır. Araştırmaya dâhil edilen MEB ve özel yayınevlerine ait ders kitaplarının seçilmesinde Millî Eğitim Bakanlığının 2014-2015 Eğitim-Öğretim yılı için belirlediği okutulacak ders kitapları listesi baz alınmıştır. Millî Eğitim Bakanlığının adı geçen dönem için yayınlamış olduğu listedeki ortaokul Türkçe ders kitaplarının tamamı araştırmaya dâhil edilmiştir.

3.3. Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırma öncesinde uygun yöntemin seçilebilmesi için benzer konulardaki çalışmalar incelenmiş ve alanda uzman kişilerin görüşleri alınmıştır. Bunun sonucunda beşinci, altıncı, yedinci ve sekizinci sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde yer alan olumlu davranışların tespit edilmesi amacıyla MEB ve MEB'in tavsiye ettiği özel yayınevlerine ait ders kitaplarının doküman analizi tekniğiyle incelenmesi kararlaştırılmıştır. "Doküman inceleme resmî ya da özel kayıtların toplanması, sistematik olarak incelenmesi ve değerlendirilmesinde yararlanılan bir veri toplama yöntemidir. Bu yöntem veri toplamada zenginliği sağlar." (Ekiz, 2009, s. 70).

Bu bağlamda araştırmaya en yakın çalışmalar incelenmiştir. Bu incelemenin sonucunda Aytan'ın (2012) 41, Kaplan'ın (2012) 19, Aslan'ın (2011) 59 tane karakter veya değer kodu belirledikleri görülmüştür. Bu çalışmalarda belirlenen kodlar çalışmamızın konusu doğrultusunda değerlendirilip 35 davranış kodu belirlenmiştir. Belirlenen davranış kodları doğrultusunda pilot çalışma yapılmıştır. Yapılan pilot çalışma için Millî Eğitim Bakanlığı ve özel yayınevlerinin ortaokul Türkçe ders kitaplarından rastgele iki tanesi seçilerek belirlenen davranış kodları açısından bu kitaplardaki metinler incelenmiş ve alanda uzman iki kişiye incelettirilmiştir. Yapılan pilot çalışma sonucunda davranış kodları tekrar gözden geçirilip nihai 30 davranış kodu (başkalarını düşünme, cesaretli olma, çalışkan olma, dayanışma, disiplinli olma, eleştirel düşünme, empati kurma, fedakâr olma, hatalarının farkına varma, kararlı ve azimli olma, kitap okuma, meraklı olma, misafirperver olma, nezaketli olma, özgüven sahibi olma, sabırlı olma, saygılı olma, sorumluluk sahibi olma, takdir etme, vatan millet sevgisi, yalan söylememe, yaratıcı olma Adil olma, zamanı etkin kullanma, aileye bağlılık, kanaatkâr olma, yeniliklere açık olma) belirlenmiştir. Belirlenen bu kodlar doğrultusunda MEB ve özel yayınevlerine ait ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki metinler incelenmiş ve kitapların genelinde bu kodların 25 tanesi ile ilgili verilere ulaşılmıştır.

Araştırmadan elde edilen verilerin analizinde betimsel analiz tekniği ile betimsel istatistiki yöntemler olan yüzde ve frekanstan faydalanılmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerden elde edilen bulgular ve yorumlara yer verilmiştir.

Tablo 4.1.

Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarında Yayınevlerine Göre “Başkalarını Düşünme” Davranışıyla İlgili İfadeler

MEB-5	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Hikâye	Örtük	“Kafasını kaldırıp da dedeye bakınca onun görme engelli olduğunu fark etti. Üzüldü. Kim bilir yaşam onun için ne kadar zordu. içinde bir şeylerin ezilir gibi olduğunu hissetti.”	2
	Biyografi	Örtük	“Köylüler büyük ve verimli bir arazi vermeyi teklif ettiler. Hacı Bektaş buraya dergâh yapıp insanları aydınlatmak şartıyla kabul etti. Halk bunu sevinçle karşıladı.”	
FCM-5	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Hikâye	Örtük	“Babam da iyice zayıfladı. O da hastalanacak diye ödüm patlıyor.”	2
	Hikâye	Örtük	“... ¹ Onu seviyor ve yaşamasını istiyordum. Eğer o da kurursa kentteki çocukların sonsuza değin, akasya ağacı göremeyeceğini düşünüyordum. Bu beni çok korkutuyordu.”	
MEB-6	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Hikâye	Örtük	“Anne, lütfen ben okuldayken sen onu veterinere götür. Bir an önce iyileşsin.”	4
	Mektup	Örtük	“...Yine çok üzülüyor, yoruluyor musun? Anneciğim, inşallah inşallah hayır. Kardeşlerim de benim gibi senden biraz ayrılırsalar, seni daha hiç üzmezler.”	
	Deneme	Örtük	“Peygamber’in “Komşusu aç iken tok yatan bizden değildir!” uyarısıyla diken üstünde yatar kalkardı.”	
	Anı	Örtük	“Hastalığının ağır olduğunu üzüntü ile anlattı... Birdenbire kendini toplayarak Hatay’ı mutlaka kurtarmamızı söyledi... Bu örnekle onun yatakta hastayken bile vatan işleriyle uğraştığını belirtmek istedim.”	
Gizem Yayıncılık-6	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Masal	Örtük	“Önce öteki güvercinleri kurtar, sonra bana gel, dedi....”	3
	Hikâye	Örtük	“Ertesi gün, benim ısrarım üzerine kırmızı ayakkabıları geri verdik ve yerine babam için bir çift ayakkabı aldık.”	
	Deneme	Örtük	“...Birbirimizin hayatını güçleştirmekle, birbirimizin rahatını kaçırmamakla vazifemizi yapabiliriz. Mesela üst kattaki kiracının alt kattaki ailede hasta olduğunu bilmesi ve ona göre hayatını biraz daha sessiz geçirecek şekilde tanzim etmesi...”	
MEB-7	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans

¹ Metinlerden davranışın geçtiği ilgili bölümler kısaca alındığı için alınmayan bölümler üç nokta ile belirtilmiştir.

		Şekli(Açık-Örtük)		
	Hikâye	Örtük	“Annem, bütün komşulara götürün, dedi. Koku çok yayılmış, canları isteyebilirmiş.”	2
	Hikâye	Örtük	“Anneler, kendi çocuklarına ne almışlarsa bir tane de komşu çocukları için alırlardı.”	
CEM Ofset-7	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Hikâye	Örtük	“Babam beni seviyordu! Çünkü çok uzaklarda iken beni düşünmüş, düşündüğünü bana anlatabilecek bir yol bile bulmuştu. Bana olan sevgisini oyuncak bir bebek biçimine dökmüş...”	1
MEB-8	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Deneme	Örtük	“İnsan, mensup olduğu milletin varlığını ve mutluluğunu düşündüğü kadar bütün dünya milletlerinin huzur ve refahını düşünmeli ve kendi milletin mutluluğuna ne kadar kıymet veriyorsa bütün dünya milletlerinin mutluluğuna da hizmet etmeye, elinden geldiği kadar çalışmalıdır.”	3
	Roman	Örtük	“Annesi ve babası bile, Jonathan’ın, bütün günlerini, bir başına alçaktan uçarak yüzlerce defa yaptığı süzülme denemeleriyle geçirmesinden kaygılanıyorlardı.”	
	Şiir	Örtük	“Unutmayabilersen halkı krallarla gezerken”	
Yıldırım Yayınları-8	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Roman	Örtük	“Annesi ve babası bile, Jonathan’ın, bütün günlerini, bir başına alçaktan uçarak yüzlerce defa yaptığı süzülme denemeleriyle geçirmesinden kaygılanıyorlardı.”	1

Tablo 4.1’de ortaokul Türkçe ders kitaplarında yayınevlerine göre “başkalarını düşünme” davranışının metinlerdeki yansımalarına yer verilmiştir. Millî Eğitim Bakanlığı ve özel yayınevlerine ait kitaplarda adı geçen davranışın yer aldığı metinlerin hikâye, biyografi, mektup, deneme, anı, masal, roman ve şiir gibi türlerde olduğu görülmektedir. İncelenen ders kitaplarındaki metinlerde “başkalarını düşünme” davranışı örtük olarak verilmiştir. Millî Eğitim Bakanlığına ait 5. sınıf ders kitabında ve FCM Yayınları’na ait 5. sınıf ders kitabında ilgili davranış ikişer defa geçmiştir. Yine Millî Eğitim Bakanlığına ait 6. sınıf ders kitabında ise “başkalarını düşünme” bildiren dört cümle görülürken Gizem Yayıncılık 6. sınıf ders kitabında bu davranışı bildiren üç cümle görülmüştür. Millî Eğitim Bakanlığının 7. sınıf ders kitabında adı geçen davranış iki cümlede geçerken CEM Ofset Yayınları’nda ise sadece bir cümlede geçmektedir. MEB 8. sınıf ders kitabında üç cümlede geçen “başkalarını düşünme” davranışı, 8. sınıf Yıldırım Yayınları’nda bir defa geçmektedir. Bunlarla birlikte ilgili davranışın özel yayınevlerine ait kitaplardaki frekansının MEB’e ait ders kitaplarına oranla daha az olduğu görülmektedir. MEB ve özel yayınevlerinin kitaplarına birlikte bakıldığında “başkalarını düşünme” davranışı yedi frekansla en çok 6. sınıf ders kitaplarında yer alırken, en az ise üç frekansla 7. sınıf ders kitaplarında yer almıştır.

Tablo 4.2.

Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarında Yayınevlerine Göre “Cesaretli Olma” Davranışıyla İlgili İfadeler

MEB-5	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Deneme	Örtük	“Atatürk, ordumuzu azim ve cesaretle hedefe yönelterek başarı kazanmıştır.”	1
FCM-5	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Şiir	Örtük	“Yurt için savaşmak şanlı bir düğün...Ölümden korkmayan canlar Türk’ündür...”	1
MEB-6	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Hikâye	Örtük	“Biri cesaretini toplayıp konuştu: “Sen herkesi korkutsan da beni korkutamazsın şövalye dostum.”	1
Gizem Yayıncılık-6	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Şiir	Örtük	“Köylüleri gördüm yiğit mi yiğit, Yağız mı yağız.”	2
	Şiir	Örtük	“Teğmenleri gördüm ölümlere göğüs geren.”	
MEB-7	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Tiyatro	Örtük	“Aman Bulguroğlu cesaret...”	2
	Anı	Örtük	“...bu değişimden cesaret alarak onun sorusuna istekle cevap verdiler.”	
CEM Ofset-7	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Hikâye	Örtük	“...şahsiyetini göstermeye cesaret edebilirdi.	1
MEB-8	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	-	-	-	-
Yıldırım Yayınları-8	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Destan	Örtük	“Biz şimdi o hâlde değil ki düşmandan korkup dağda kapanıp oturalım...dost olanla görüşelim düşman olanla savaşalım..”	3
	Masal	Örtük	“... Meroz, başı dimdik, korkusuz bir sesle şöyle yanıtladı: ‘Sizi öldürecek, kenti bir zalimden kurtaracaktım.’	
	Deneme	Açık	“...Güler yüz her şeyden önce insana cesaret verir”	

Tablo 4.2’de ortaokul Türkçe ders kitaplarında yayınevlerine göre “cesaretli olma” davranışının metinlerdeki yansımalarına yer verilmiştir. Millî Eğitim Bakanlığı ve özel yayınevlerine ait kitaplarda adı geçen davranışın rastlandığı metinlerin deneme, şiir, hikâye, tiyatro ve anı türlerinde olduğu görülmektedir. İncelenen ders kitaplarındaki metinlerde “cesaretli olma” davranışı örtük olarak verilmiştir. “Cesaretli olma” davranışına Millî Eğitim Bakanlığına ait 5. sınıf ders kitabında ve FCM Yayınları’nda ait 5. sınıf ders kitabında sadece birer cümlede rastlanmıştır. MEB 6. sınıf ders kitabında ilgili davranış bir defa geçerken, Gizem Yayınları’nda iki defa geçmiştir. Yine bu davranış Millî Eğitim Bakanlığının 7. sınıf ders kitabında iki cümlede görülürken CEM

Ofset Yayınları'na ait ders kitabında ise sadece bir cümlede görülmüştür. MEB 8. sınıf ders kitabında “cesaretli olma” davranışına rastlanmazken, 8. sınıf Yıldırım Yayınları'nda üç defa geçmektedir. Ayrıca ilgili davranışın özel yayınevlerine ait kitaplarla MEB'e ait ders kitaplarının frekansının aynı olduğu görülmektedir. MEB ve özel yayınevlerinin kitaplarına birlikte bakıldığında “cesaretli olma” davranışı üçer frekansla en çok 6, 7 ve 8. sınıf ders kitaplarında geçerken, en az ise iki frekansla 5. sınıf ders kitaplarında geçmiştir.

Tablo 4.3.

Ortaokul Türkçe ders kitaplarında yayınevlerine göre “çalışkan olma” davranışıyla ilgili ifadeler

MEB-5	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Hikâye	Örtük	“Bahçe için ne kadar uğraştığını anlatıyordu bize. Her şey kolayca kendiliğinden olmuyormuş. İlaçlama, gübreleme, budama ve sulama sonucu sağlıklı ve güzel meyveler elde edebiliyormuş.”	3
	Biyografi	Örtük	“...Onu dinledikçe ümitleri yeşeriyor, çalışma ve yardımlaşma arzusu çoğalıyordu.”	
	Anı	Örtük	“Wright Kardeşler, gece gündüz çalışarak çok hafif bir makine tasarlamaya çalışıyorlardı...”	
FCM-5	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Deneme	Örtük	“Memleketimin üstünde hummalı bir çalışma ortamı vardı. Halkım, büyük bir gayretle işe sarılmıştı. Bu “gayret” beni etkiliyordu. Çalışan bir ulusun çocuğu idim. İçimde anlatılmaz bir coşkunluk; çalışmaya, hak etmeğe karşı derin bir istek vardı. Çalışmayı alkışlıyordum.”	4
	Hikâye	Örtük	“... Büyük bir hızla çalışmaya başladı.”	
	Fabl	Örtük	“Kaplumbağa yarışmayı kazanmak için var gücüyle çalışmış...”	
	Hikâye	Örtük	“...Bu güzel günler için birlikte çalışalım.”	
MEB-6	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	-	-	-	-
Gizem Yayıncılık-6	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Şiir	Örtük	“İrgatları gördüm dumanlı toprağın başında Saban süren”	4
	Deneme	Açık	“Kendiniz için değil, bağlı bulunduğunuz ulus için el birliği ile çalışınız. Çalışmaların en yükseği budur.”	
	Hikâye	Örtük	“Gecemi gündüzüme katmış çalışıyordum. Hepimiz çok başarılıydık.”	
	Hikâye	Örtük	“Çok şükür ki çalışkan ve tokgözlü bir evladımız var...”	
MEB-7	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Anı	Örtük	“...Maddi, manevi elden gelen bütün çabayı harcayarak Akın'ı eksiksiz oynamaya çalışıyor.”	3
	Şiir	Örtük	“İnsanoğlu suyu koymaz hâline, setler çeker baraj yapar yoluna”	
	Hikâye	Örtük	“– Bir sürü ansiklopedi karıştırdım. Biruni ilk Türk astronomi bilginlerinden biri.”	
CEM Ofset-7	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Biyografi	Örtük	“Ali Rıza Bey hiç durmadan çalışmış faal bir	2

	Makale	Örtük	ressamımızdır. Yüzlerce eser vücuda getirmiştir. Kaymakam (yarbay) rütbesiyle emekliye ayrıldıktan sonra çalışmaya daha çok hız vermiştir.” “Şiir sürekli, uyanık bir çalışmanın sonucudur. Hiç bir yetenek, emeksiz, disiplinsiz meyvasını veremeyeceği için şiir yazma devamlı bir çalışma ister.”	
MEB-8	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Nutuk	Örtük	“...Geçen zamana nispetle daha çok çalışacağız.”	
	Biyografi	Örtük	“...Hellen yenilgiye uğramayı kabullenmektense durmaksızın çalışarak mücadeleden başarıyla çıkmayı seçmişti.”	
	Hikâye	Örtük	“Kör Mustafa bahçelerde çalışır, gündeliğe gider, sarnıç sıvar, dam aktarır, kuyu kazar...”	
	Hikâye	Örtük	“Akşam olunca çalıların arasına sakladığı kazmasını alıyor, gün ağarıncaya kadar söktüyor, koparıyor, kazıyordu...”	5
	Şiir	Örtük	“Oturup kör gibi, namerde el açmak iyi mi? Kim kazanmazsa bu dünyada bir ekmek parası: Dostunun yüz karası; düşmanın maskarası!”	
	Roman	Örtük	“Hedefi hızlı uçmaktı ve bir hafta süren çalışmadan sonra hız hakkında, yaşayan en hızlı martıdan bile daha çok şey biliyordu.”	
Yıldırım Yayınları-8	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Anı	Örtük	“Bir haziran sabahı eski köşkünün balkonunda oturuyordun. Yirmi yedi saatir uyumadan notlarını, belgelerini yoklaya inceleye Büyük Nutku’nu dikte ettiriyordun.”	
	Anı	Örtük	“Senin ne çalışkan olduğunu, saatler ve saatler boyunca notlarını tutarken yorgunluktan tükenip bir başkası ile değiş edilmiş kâtipler bilirler...”	4
	Biyografi	Örtük	“...Hellen yenilgiye uğramayı kabullenmektense durmaksızın çalışarak mücadeleden başarıyla çıkmayı seçmişti.”	
	Roman	Örtük	“Hedefi hızlı uçmaktı ve bir hafta süren çalışmadan sonra hız hakkında, yaşayan en hızlı martıdan bile daha çok şey biliyordu.”	

Tablo 4.3’te ortaokul Türkçe ders kitaplarında yayınevlerine göre “çalışkan olma” davranışının metinlerdeki yansımalarına yer verilmiştir. Millî Eğitim Bakanlığı ve özel yayınevlerine ait kitaplardaki incelenen metinlerin hikâye, biyografi, anı, deneme, fabl, şiir, makale ve nutuk türlerinde olduğu görülmektedir. İncelenen ders kitaplarındaki metinlerde “çalışkan olma” davranışı 6. sınıf Gizem Yayıncılık ders kitabı dışında örtük olarak verilmiştir. Millî Eğitim Bakanlığına ait 5. sınıf ders kitabında adı geçen davranış üç cümlede geçerken FCM Yayınları’nda bu sayı dört olarak gerçekleşmiştir. MEB 6. sınıf ders kitabında “çalışkan olma” yer alan cümleye rastlanmazken Gizem Yayıncılık’ta dört cümle tespit edilmiştir. Yine Millî Eğitim Bakanlığı 7. sınıf ders kitabında ilgili davranış üç yerde görülürken CEM Ofset Yayınları’nın 7. sınıf ders kitabında iki yerde görülmüştür. “Çalışkan olma” davranışı MEB 8. sınıf ders kitabında beş cümlede geçmiş, Yıldırım Yayınları’nda ise bu sayı dört olarak gerçekleşmiştir. Bunların yanında Millî Eğitim Bakanlığına ait ders kitaplarında bu davranışın özel yayınevlerinin kitaplarına oranla daha çok yer aldığı

görülmüştür. MEB ve özel yayınevleri bir bütün olarak değerlendirilince “çalışkan olma” davranışına dokuz frekansıyla en çok 8. sınıf ders kitaplarında, en az ise dört frekansla 6. sınıf ders kitaplarında rastlanmıştır.

Tablo 4.4.

Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarında Yayınevlerine Göre “Dayanışma” Davranışıyla İlgili İfadeler

MEB-5	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Hikâye	Örtük	“Hadi bakalım, hep beraber bunlardan da bir şeyler üretilim.” Dedi.	5
	Biyografi	Örtük	“Sıkıntılı günler birlik ve beraberlikle aşılabılır. El ele verince güzel günler çabuk gelir.”	
	Biyografi	Örtük	“Bir olalım, iri olalım, diri olalım.”	
	Masal	Örtük	“Her biri bir kar topu kütesini yuvarlayarak büyütüyor ve diğerine teslim ediyordu. Yuvarlama işi böylece yardımlaşarak tamamlandı.”	
	Biyografi	Örtük	“Hacı Bektaş Veli, ümitsizlik ve çaresizlik içindeki Anadolu insanına hep destek olmaya çalıştı.”	
FCM-5	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Hikâye	Örtük	“Atay, elini arkadaşının omzuna koydu. “Ne olursun ağlama!” dedi. “Neye üzüldüğünü söylersen belki bir yardımım dokunur sana.”	6
	Hikâye	Örtük	“Söylesene neyin var? Sana yardım etmek istiyorum.”	
	Hikâye	Örtük	“Ne oldu sana Hüseyin? Neyin var?”	
	Hikâye	Örtük	“Sen ne diyorsun oğul, dedi. Senin dediğin, insanoğluna yakışmaz. Köyde kalacak, hep birlikte sele karşı savaşağız, bize bu yakışır.”	
	Hikâye	Örtük	“Atilla ve birkaç kişi, engelli adamı tutup kaldırma çıkardılar.”	
	Hikâye	Örtük	“Bu güzel günler için birlikte çalışalım.”	
MEB-6	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Hikâye	Örtük	“— Ağlama be! Ağlama be! ... — Ağlama diyorum sana! Ağlama. Bunları derken onun da katı, nasırlanmış yüreği yumuşamış, şişmişti...”	2
	Hikâye	Örtük	“Köpeği sana bırakacağız ama ona iyi bakacaksın.” dedik. “Hay hay!” dedi. “Benim de zaten o köpekte gözüm vardı. Hiç merak etmeyin. iyi bakarım ona.”	
Gizem Yayıncılık-6	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Özdeyiş	Örtük	“Milletimiz davranışlarında ve gayretlerinde sarsılmaz bir bütünlük gösterdiği için başarılı olmuştur.”	5
	Deneme	Örtük	“Nerde birlik, orda dirlik.”	
	Şiir	Örtük	“Elimi tut arkadaşım, Sana yardım edeceğim, yolculuğunda yanında olacağım... İkimiz daha güçlü olacağız.”	
	Şiir	Örtük	“Ancak eğer tökezler ve düşersen, ben yanında olacağım.”	
	Masal	Örtük	“Felakete karşı gelebilmek için aramızdaki el birliğini kaybetmeyin. Hiçbiriniz, kendi canını arkadaşının canından üstün tutmasın. Hepimiz birlikte harekete geçerek tek kuş gibi uçalım; bu sayede hep birlikte kurtulalım, dedi.”	

MEB-7	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Hikâye	Örtük	“...Şimdi biz bir ekip olmuştuk. Şimdi neler yapacağımızı görüşerek yaparak aramızda görev dağılımı yapacaktık.”	2
	Hikâye	Örtük	“Alper, Murat, Temel, Burak, Can... Yani biz, beş kafadar hemen toplanıyoruz. Önce yoruluncaya kadar kar topu oynuyoruz, sonra da dinlenmek için kardan adam yapıyoruz.”	
CEM Ofset-7	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Anı	Örtük	“Evlâdım... Neyin var? Baksana, iğne ipliğe döndün! Derdini söylemeyen dermanını bulamaz. Anlat ki bir çare arayalım. Allah büyüktür.”	2
	Hikâye	Örtük	“Babam beni seviyordu! Çünkü çok uzaklarda iken beni düşünmüş, düşündüğünü bana anlatabilecek bir yol bile bulmuştu. Bana olan sevgisini oyuncak bir bebek biçimine dökmüş...”	
MEB-8	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Anı	Örtük	“Şahsımız için değil fakat bağlı olduğumuz millet için el birliğiyle çalışalım; çalışmaların en yükseği budur.”	5
	Deneme	Örtük	“Derken tarlaya geldik. Büyük bir tarlanın ekini biçilecekti. Şimdi aklımda kaldığına göre tarlanın sahibi altı aydır hastaydı. Bu imece, bir yardım imecesiydi. Tarlanın ekini biçilecek, sonra harman edilecekti.”	
	Deneme	Örtük	“Orakları çeken delikanlılar, orta yaşlılar ekine hemen giriştiler. Kızlar, kadınlar desteleri harmana hemencecik taşımaya başladılar. Yaşlılar harman yerinde kalmışlar, bir yandan konuşuyorlar, bir yandan da harmanı yapıyorlar.”	
	Deneme	Örtük	“Bir de iki üç ev aralarında birleşirler; bir gün birincisinin ekini, ikinci gün ikincisinin, üçüncü gün üçüncüsünün... Sırasıyla... Ekinlerin oluşuna bakar. Kimin ekini erken yetmişse önce onunki... Bütün bir köyün imeceyle iş gördüğü vardır.”	
	Masal	Açık	“— Tuzaktan kurtulmak için çareler ararken aranızdaki birliği ve dayanışmayı bozmayın, kimse sadece kendi canını kurtarmaya kalkmasın. Hepimiz tek bir kuş gibi uçmalı ve sürekli birbirimizle yardımlaşmalıyız, böylelikle her birimiz değerimiz sayesinde kurtulmuş oluruz, dedi.”	
Yıldırım Yayınları-8	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Deneme	Örtük	“Büyük işler, önemli atılımlar ancak birlikte çalışma ile elde edilir.”	1

Tablo 4.4’te ortaokul Türkçe ders kitaplarında yayınevlerine göre “dayanışma” davranışının metinlerdeki yansımalarına yer verilmiştir. Millî Eğitim Bakanlığı ve özel yayınevlerine ait kitaplardaki ilgili davranışın geçtiği metinlerin hikâye, biyografi, masal, şiir, anı ve deneme gibi farklı türlerde olduğu görülmektedir. İncelenen ders kitaplarındaki metinlerde “dayanışma” davranışı Millî Eğitim Bakanlığı 8. sınıf ders kitabı dışında örtük olarak verilmiştir. Millî Eğitim Bakanlığına ait 5. sınıf ders kitabında ilgili davranış beş defa geçerken FCM Yayınlar’ında bu sayı altı olarak gerçekleşmiştir. Yine Millî Eğitim Bakanlığına ait 6. sınıf ders kitabında ise “dayanışma” bildiren sadece iki cümle varken bu sayı Gizem Yayıncılık’ta beş olarak tespit edilmiştir. MEB ve CEM Ofset 7. sınıf ders kitaplarında ilgili davranışın frekansı düşüş göstererek iki olmuştur. MEB 8. sınıf ders kitabında “dayanışma” davranışı beş kez geçmiş, Yıldırım Yayınları’nda ise bu sayı bir olarak gerçekleşmiştir. Ayrıca

tabloda adı geçen davranışın Millî Eğitim Bakanlığına ait ders kitaplarında özel kuruluşlara ait yayınevlerinin ders kitaplarına göre daha az yer verildiği görülmüştür. MEB ve özel yayınevleri beraber değerlendirilince “dayanışma” davranışına on frekansla en çok 5. sınıf ders kitaplarında, en az ise dört frekansla 7. sınıf ders kitaplarında rastlanmıştır.

Tablo 4.5.

Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarında Yayınevlerine Göre “Disiplinli Olma” Davranışıyla İlgili İfadeler

MEB-5	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Hikâye	Örtük	“Ama yarışmadan önce uçurtmasını uçurması gerekiyordu. İşini şansa bırakamazdı.”	2
	Deneme	Örtük	“Ertesi gün sokaklarda, caddelerde dolaşip mağaza adlarıyla ilgili araştırma yapacağım için erkenden uyudum.”	
FCM-5	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Fabl	Örtük	“Tavşan, sonuçtan emin bir şekilde yarışma teklifini kabul etmiş ve yarışa başlamışlar. Yarışın yarısını tamamlayan tavşan içinden, “Nasıl olsa ben onu geçirim. Biraz dinleneyim, sonra uyanıp bir koşuda kazanırım yarışmayı” deyip sırtüstü uzanmış.”	1
MEB-6	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	-	-	-	-
Gizem Yayıncılık-6	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Şiir	Örtük	“Bir bahçivanım şimdi toprakta fidanlarım var. En iyi biçimde yetişmeli benim fidanlarım. Kurmasına izin veremem cılız olanların.”	1
MEB-7	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Anı	Açık	“Dedem şöyle demişti. Bir işi başarmak istiyorsan önce korkularını yenecek ve kendine güveneceksin. Sonrası iyi bir planlama ve düzenli çalışmadır.”	3
	Anı	Örtük	“Hemen işe koyulduk. Önce Atatürk bölümünden kitap ve dergileri inceledik, notlar aldık. Sunumlarda kullanmak üzere görsel materyalleri inceledik.”	
	Hikâye	Örtük	“Her şeyi düşünmüş Temel. Ayrıntılara varıncaya kadar hepsini hesaplamış. İlk uzay mekiğinin adını bile koymuş.”	
CEM Ofset-7	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Makale	Açık	“Şiir sürekli, uyanık bir çalışmanın sonucudur. Hiçbir yetenek, emeksiz, disiplinsiz meyvasını veremeyeceği için şiir yazma devamlı bir çalışma ister.”	2
	Biyografi	Açık	“Başarılı olmanın sırlarından birisi de sabır ve disiplindir...”	
MEB-8	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Deneme	Örtük	“...Zamanın azaldığını insan, ancak bir yaşa geldikten sonra fark edebiliyor... İnsanoğlu kolay yetişmiyor, kolay olgunlaşmıyor. Bazı işleri yapabilmek için belli bir olgunluğa varmak lazım. Ancak o olgunluğa vardktan sonra gücünüzün bazı işleri başarmaya yettiğini görürsünüz. İşte bunu gördüğünüz zaman bir telaştır başlar... Önünüzde kaç seneniz kaldı? ...“Aman, şunu da yapayım! Aman bunu da yapayım!” diye çırpınırsınız.”	1
Yıldırım	Metnin Türü	Davranışın Veriliş	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans

Yayınları-8	Şekli(Açık-Örtük)		
Biyografi	Açık	“Başarılı olmanın sırlarından birisi de sabır ve disiplindir...”	2
Biyografi	Örtük	“...bunları uygulayacak ortam sağlanıncaya kadar büyük bir sabırla beklemiş ve tam bir disiplin ile düşündüklerini gerçekleştirmeyi başarmıştır.”	

Tablo 4.5’te ortaokul Türkçe ders kitaplarında yayınevlerine göre “disiplinli olma” davranışının metinlerdeki yansımalarına yer verilmiştir. Millî Eğitim Bakanlığı ve özel yayınevlerine ait kitaplarda adı geçen davranışın bulunduğu metinlerin hikâye, deneme, fabl, şiir, anı, makale ve biyografi türlerinde olduğu görülmüştür. İncelenen ders kitaplarındaki metinlerde “disiplinli olma” davranışının veriliş biçimi MEB ve CEM Ofset yayınlarının 7. sınıf ders kitaplarında ve 8. sınıf Yıldırım Yayınları ders kitabında bir yerde açık olarak geçtiği görülmüş, bunların dışında örtük olarak gerçekleşmiştir. Millî Eğitim Bakanlığına ait 5. sınıf ders kitabında bu davranış iki cümlede geçerken FCM Yayınları’nda sadece bir cümlede geçmektedir. Yine MEB’e ait 6. sınıf ders kitabında “disiplinli olma” bildiren cümleye rastlanmazken Gizem Yayıncılık’a ait 6. sınıf ders kitabında ise bu davranışın yer aldığı sadece bir cümleye rastlanmıştır. Millî Eğitim Bakanlığının 7. sınıf ders kitabında ilgili davranışın frekansı artış göstererek üç cümlede geçerken CEM Ofset 7. sınıf ders kitabında iki cümlede bulunmaktadır. MEB 8. sınıf ders kitabında “disiplinli olma” davranışı bir cümlede tespit edilirken Yıldırım Yayınları’nda ise bu sayı tespit edilmiştir. Bunların yanında bu davranışın Millî Eğitim Bakanlığının ait ders kitaplarında özel kuruluşlara ait yayınevlerinin ders kitaplarına oranla daha çok geçtiği görülmüştür. MEB ve özel yayınevleri birlikte ele alınınca “disiplinli olma” davranışının beş frekansla en çok 7. sınıf ders kitaplarında, en az ise bir frekansla 6. sınıf ders kitaplarında rastlanılmıştır.

Tablo 4.6.

Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarında Yayınevlerine Göre “Eleştirel Düşünme” Davranışıyla İlgili İfadeler

MEB-5	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Deneme	Örtük	“Demek ki birkaç soru, biraz söyleşmek insanların dil konusunda kıpırdamasına yetecekti. Yeter ki bize sunulan her yeniliğe sorgusuz sualsiz atlamayalım, özellikle dil konusunda.”	1
FCM-5	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	-	-	-	-
MEB-6	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Hikâye	Örtük	“Bir kez senin çocuk romanı olup olmadığın hâlâ belli değil, Don Kişot kardeş.” dedi. “Ayrıca özetlenip kısaltılmışsın. Çocuklar daha kolay anlayıp sevsinler diye mi yapıyorlar bunu? Doğrusu senin durumuna düşmeyi hiç istemezdim, olduğum gibi çıkardım okurlarımın karşısına. Sen çocuklar için yazılmadığından yapıyorlar bunu. Senin yerinde olsam çıkıp giderim şu çocuk kitaplarının arasından.”	2
	Deneme	Örtük	“Nedir insanların kitaplara olan bu düşkünlüğü? Kitaplar, hele romanlar ve şiir kitapları, neden insanların hayatında bu kadar büyük bir yer alıyor? Bence bunu cevaplandırmak için “İnsan niçin okur?” sorusunu ilkin cevaplandırmak gerekir. İnsanlar toplu olarak yaşadıkları hâlde yine de yaratıkların en yalnızlarıdır.”	
Gizem Yayıncılık-6	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Şiir	Örtük	“Kendi ekseninde döner; güneşe bakar aydınlanır, yaşam alır güneşten, sevgi alır, coşku alır. Kararırken gökyüzü, parlarken ışıklar, yıldızlar, gülümserken ay, dünya döner, yeni günlere.”	2
	Anı	Örtük	“— Rica ederim, siz neler söylüyorsunuz? Türk milleti bir başka devletin sığıntısı, uşağı hâline nasıl getirilir? Şanlı geçmişi zaferlerle dolu...”	
MEB-7	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Hikâye	Örtük	“— Siyah zeytin bulamadın mı, Alper? diyoruz. — Bulamadığım için değil, diyor. Bütün kardan adamlar kömür gözlü olacak değil ya. Bizim kardan adamımız da yeşil gözlü olsun.”	2
	Hikâye	Örtük	“— Haklısın, diyorum. Yazar çizer bir kardan adam olsun. Ne o süpürge filan? Bütün kardan adamlar çöpçü olmak zorunda mı?”	
CEM Ofset-7	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	-	-	-	-
MEB-8	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Deneme	Örtük	“Ölü dirilmez, yüz kuruşa Amerika’ya gidilmez, her büyük adam bizimle konuşmaz. Bu böyledir de, en büyük yazarların herhangi bir kitabı pek güzel yüz kuruşa alınır ve bu büyük düşünücü ile baş başa on gün, yirmi gün, bir ay oturup konuşabilirsin”	1
Yıldırım Yayınları-8	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Deneme	Örtük	“...Hatta kendilerine ettikleri zulüm yetmiyormuş gibi gülünlere de kızarlar. Hayatı böyle saymak çok yanlış. Unutmayalım ki biz insanların hayvanlardan bir farkımız konuşmaksa öteki farkımız da gülmektir.”	1

Tablo 4.6’da ortaokul Türkçe ders kitaplarında yayınevlerine göre “eleştirel düşünme” davranışının metinlerdeki yansımalarına yer verilmiştir. Millî Eğitim Bakanlığı ve özel yayınevlerine ait kitaplarda ilgili davranışın geçtiği metinlerin deneme, hikâye, anı ve şiir türlerinde olduğu görülmüştür. İncelenen ders kitaplarındaki metinlerde “eleştirel düşünme” davranışının örtük olarak verildiği tespit edilmiştir. Millî Eğitim Bakanlığına ait 5. sınıf ders kitabında adı geçen davranış bir cümlede geçerken FCM Yayınları’nda ait 5. sınıf ders kitabında bu davranışın geçtiği herhangi bir cümleye rastlanmamıştır. MEB ve Gizem Yayıncılık’a ait 6. sınıf ders kitabında ise “eleştirel düşünme” davranışının ikişer cümlede yer aldığı görülmüştür. Yine ilgili davranışın Millî Eğitim Bakanlığına ait 7. sınıf ders kitabında iki yerde geçtiği görülürken CEM Ofset Yayınları’nda bu davranışın geçtiği bir ifadeye rastlanmamıştır. “Eleştirel düşünme” davranışının frekansı, 8. sınıf ders kitaplarında düşüş göstermiş, MEB ve Yıldırım Yayınları 8. sınıf kitabında birer defa geçtiği tespit edilmiştir. Ayrıca adı geçen davranışın özel yayınevlerine ait kitaplardaki frekansının MEB’e ait ders kitaplarına oranla daha az olduğu görülmektedir. MEB ve özel yayınevlerinin kitapları birlikte değerlendirildiğinde “eleştirel düşünme” davranışı dört frekansla en çok 6. sınıf ders kitaplarında, en az ise bir frekansla 5. sınıf ders kitaplarında yer aldığı görülmektedir.

Tablo 4.7.

Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarında Yayınevlerine Göre “Empati Kurma” Davranışıyla İlgili İfadeler

MEB-5	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Hikâye	Örtük	“Bir an okulu unutup adamı düşündü. Kendi de bu adamın yaşına gelince eli böyle kocaman, buruşuk ve çilli mi olacaktı? Kendini birden yaşlanmış, bastona dayanmış gibi gördü. Tıpkı onun gibi dizleri titriyordu. Evet evet, tıpkı onun gibi her iki gözü de görmüyordu.”	2
	Hikâye	Örtük	“Kafasını kaldırıp da dedeye bakınca onun görme engelli olduğunu fark etti. Üzüldü. Kim bilir yaşam onun için ne kadar zordu. içinde bir şeylerin ezilir gibi olduğunu hissetti.”	
FCM-5	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	-	-	-	-
MEB-6	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	-	-	-	-
Gizem Yayıncılık-6	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Deneme	Örtük	“...Mesela üst kattaki kiracının alt kattaki ailede hasta olduğunu bilmesi ve ona göre hayatını biraz daha sessiz geçirecek şekilde tanzim etmesi, sağdaki komşunun	1

			radıoyu yüksek perdeden bağırtmayarak kendi duyacağı kadar açmaya ihtimam göstermesi, üst kattakinin pencereden su dökmemesi veya öteberi silkelerken aşağıdakının hâlini düşünmesi, komşudan beklediğimiz ilk yardım, bugün bunlardan ibarettir. Yani sadece kötü bir şey yapmamak bile büyük bir nimet yerine geçecektir.”	
MEB-7	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
-	-	-	-	-
CEM Ofset-7	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
-	-	-	-	-
MEB-8	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Deneme	Örtük	“Nasrettin Hoca eşeğinden düşer ve acıyla kıvrılır. Başına toplananlar: ‘Hemen bir doktor çağırın...’ diye bağışırken Hoca “Bana doktor değil, eşekten düşmüş birini bulun...” der.”	3
	Deneme	Açık	“Bireyleri en çok tedirgin eden şeylerden biri başkaları tarafından eleştirilmektir. Empatik dinlemede birey karşındakini ne över ne yargılar ne de suçlar; sadece onu anlamaya çalışır.”	
	Biyografi	Örtük	“Yalnızca üç gün daha görebileceğinizi düşünün. Nasıl tüm ayrıntıları gördüğünüzü anlayacaksınız. Üç gün daha işitebileceğinizi düşünün. Her bir sesin, notanın nasıl özlemle ruhunuza dolduğunu göreceksiniz. Yaşanacak üç gününüzün kaldığını düşünün. Yaşamın tüm sanyelerini nasıl özlemle yaşadığınızı göreceksiniz.”	
Yıldırım Yayınları-8	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Şiir	Örtük	“...haklısınız yakınmakta düşünmemişler sizi hiç doğada. Küçük serçe ağır bir yük üstünüzde, başınızı buker hafif bir rüzgâr bile...”	2
	Deneme	Örtük	“...Hepimiz insanız ve olayları kendi açımızdan değerlendirerek doğru veya yanlış yargılara varınız. Ama aynı şartlar altında biz bulunsaydık düşündüğümüz gibi hareket edebilir miydik?	

Tablo 4.7’de ortaokul Türkçe ders kitaplarında yayınevlerine göre “empati kurma” davranışının metinlerdeki yansımalarına yer verilmiştir. Millî Eğitim Bakanlığı ve özel yayınevlerine ait kitaplarda adı geçen davranışın yer aldığı metinlerin hikâye, deneme ve biyografi gibi türlerde olduğu görülmektedir. İncelenen ders kitaplarındaki metinlerde “empati kurma” davranışı MEB’in 8. sınıf ders kitabı dışında örtük olarak verilmiştir. Millî Eğitim Bakanlığına ait 5. sınıf ders kitabında iki cümlede geçerken FCM Yayınları’nda ait 5. sınıf ders kitabında ilgili davranışa herhangi bir metinde rastlanmamıştır. Yine MEB’e ait 6. sınıf ders kitabında “empati kurma” bildiren bir ifade bulunmazken Gizem Yayıncılık’a ait 6. sınıf ders kitabında ise sadece bir defa yer aldığı görülmüştür. Millî Eğitim Bakanlığının ve CEM Ofset yayınları 7. sınıf ders kitabında adı geçen davranışın herhangi bir metinde yer almadığı tespit edilmiştir. “Empati kurma” davranışı MEB 8. sınıf ders kitabında üç cümlede geçerken 8. sınıf Yıldırım Yayınları’nda ise sadece iki defa geçmektedir. Ayrıca bu davranışın özel

yayınevlerine ait kitaplardaki frekansının MEB’e ait ders kitaplarına oranla daha az olduğu görülmektedir. MEB ve özel yayınevlerinin kitapları bir bütün olarak değerlendirildiğinde “empati kurma” davranışının beş frekansla en çok 8. sınıf ders kitaplarında geçtiği görülmekte 7. sınıf ders kitaplarında ise hiç yer almadığı anlaşılmaktadır.

Tablo 4.8.

Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarında Yayınevlerine Göre “Fedakâr Olma” Davranışıyla İlgili İfadeler

MEB-5	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	-	-	-	-
FCM-5	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Şiir	Örtük	“Yurt için savaşmak şanlı bir düğün...Ölümden korkmayan canlar Türk’ündür...”	1
MEB-6	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Anı	Örtük	“...Orada zamanının çoğunu yatakta geçiriyor ve tedavisine devam ediliyordu. Bu durumda iken de yurt işleri ile uğraşmaktan geri kalmıyor, kendi başkanlığında Bakanlar Kurulu toplantısı yapıyor, çalışmaları yönetiyor ve düşüncelerini söylüyordu”	2
	Deneme	Örtük	“Uzanır Anadolu Güneşi’nin ışık dalı Erzurum’a. Bir çiçek solar açmadan. Nene Hatun, daha on sekizinde taze gül gibi. Bebeciğine sütünü emziremeden koşar cepheye. Eşi yaralı, kendi al kanlar içinde. Aziziye Tabyası’nda emziremediği yavrusunun hasretini çekiyor şimdi.”	
Gizem Yayıncılık-6	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Masal	Örtük	“...prens atılmış, “Yüce kralım, sevgili babacığım, izin verin ben gideyim! Prensesi ve masum insanları kurtarayım!” demiş.”	6
	Hikâye	Örtük	“...Öyle deme, istese dayanamaz, işe yürüyerek gitmek pahasına dediğini yapmaya çalışırdın. O da bunu biliyor.”	
	Makale	Açık	“İkinci ve üçüncü tabyalar düşmüştür. Birinci tabya fedakârca dövüşmektedir. Ben ağır yaralıyım. Askerin bundan henüz haberi yoktur. Vaziyet çok tehlikelidir. Bununla beraber son nefere kadar dövüşecek ve şehit olmadan tabyayı vermeyeceğim.”	
	Anı	Örtük	“Anneannem dizleri ağrıdığı için hep yakınırdı, bir de gözleri eskisi gibi görmüyordu ama yine de benim için her şeyi yapmaya hazırdı.”	
	Makale	Örtük	“— Teşekkür ederim arkadaşlar, teslim olmayacağız. Doğunun son kalesini ölünceye kadar savunacağız. O gece düşman ordusu kumandanına şöyle bir cevap verildi: ‘Kaleyi son damla kanımıza kadar savunacağız.’ ”	
	Makale	Örtük	“Bizim burada kuşatılma ve her türlü zorluğa düşme ihtimalimiz olduğu gibi düşmanla savaşmamız da mümkündür. Savaş sırasında korku ve telaş olacağından bu günden itibaren Erzurum halkının şehri terk etmesi lazımdır.” Fakat Erzurum halkı buna razı olmadı.”	
MEB-7	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans

	Hikâye	Açık	“— Madem ki bu bir fedakârlıktır, fedakârlık ücretle olmaz, karşılıksız olur. Devlete karşı ücretle yapılacak bir fedakârlık ne olursa olsun, şahsi kazançtan başka bir şey değildir. Ben maaş, makam, ücret filan istemem. Fahri görev olduğu için bu hizmeti görürüm.”	3
	Hikâye	Örtük	“Geri kalan borçlarımı ödeyemezsem varsın babamın yadigâr bıraktığı mandıram devlete feda olsun. Devletten hep alınmaz ya, biraz da verilir.”	
	Hikâye	Açık	“Devletini seversen bu fedakârlığı kabul edeceksin. — Ettim efendim...”	
CEM Ofset-7	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Anı	Açık	“Bu durumu Hacı İbrahim Efendi’ye anlattım. Düşünüp taşındı ve nihayet istirahatından fedakârlık ederek bana geceleri ders verebileceğini söyledi. Ne kadar uygulandığını anlatamam.”	3
	Şiir	Açık	“Yurt toprağı! Sana her şey feda olsun. Kutlu olan sensin. Hepimiz senin için fedaiyiz....”	
	Biyografi	Açık	“Mustafa Kemal, vatani ve milleti için canını feda etmekten kaçmazdı...”	
MEB-8	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Masal	Örtük	“— Önce diğer güvercinlerin sonra benim düğümlerimi kes, dediği hâlde fare hiç oralı olmadı... — Bu sözü o kadar çok tekrar ettin ki sanki bana kendini hiç düşünmüyor ve kendine hiç acıımıyorsun gibi geldi”	1
Yıldırım Yayınları-8	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Masal	Örtük	“... doğru arkadaşı Hanoz’a koştu. Olup biteni anlattı. Hanoz arkadaşını kucakladı. “Elbette senin yerine kefil olurum dedi.”	4
	Masal	Örtük	“Mademki onu kurtaramayacağım, hiç olmazsa acısını paylaşırım. Kral da bir dost, bir dostu aldattı demesin...”	
	Deneme	Örtük	“Ben, gerektiği zaman en büyük hediye olmak üzere Türk milletine canımı vereceğim.”	
	Deneme	Örtük	“Vatani için her şeyini feda etmeye hazır olduğunu şu sözü ile açıkça ifade etmiştir: ‘Yurt toprağı! Sana her şey feda olsun. Kutlu olan sensin. Hepimiz senin için fedaiyiz. Fakat sen Türk milletini ebedî hayatta yaşatmak için feyizli kalacaksın.’ ”	

Tablo 4.8’de ortaokul Türkçe ders kitaplarında yayınevlerine göre “fedakâr olma” davranışının metinlerdeki yansımalarına yer verilmiştir. Millî Eğitim Bakanlığı ve özel yayınevlerine ait kitaplardaki ilgili davranışın geçtiği metinlerin anı, deneme, masal, hikâye, makale, şiir ve biyografi türlerinde oldukları görülmektedir. İncelenen ders kitaplarındaki metinlerde “fedakâr olma” davranışının veriliş şekli 6. sınıf Gizem Yayıncılık, 7. sınıf MEB ve CEM Ofset ders kitaplarında genel olarak örtük verilmiştir. Millî Eğitim Bakanlığına ait 5. sınıf ders kitabında ilgili davranışa hiç rastlanmazken FCM Yayınları’nda bir defa geçmiştir. MEB’e ait 6. sınıf ders kitabında “fedakâr olma” davranışının iki cümlede, Gizem Yayıncılık’ta altı cümlede yer aldığı tespit edilmiştir. MEB ve CEM Ofset 7. sınıf ders kitaplarında ilgili davranışın üçer defa geçtiği görülmektedir. MEB 8. sınıf ders kitabında “fedakâr olma” davranışı sadece bir yerde

geçerken Yıldırım Yayınları'nda ise dört yerde geçmiştir. Bunlarla birlikte tabloda adı geçen davranışa Millî Eğitim Bakanlığına ait ders kitaplarında özel kuruluşlara ait yayınevlerinin ders kitaplarına göre daha az yer verildiği görülmüştür. MEB ve özel yayınevleri beraber değerlendirildiğinde “fedakâr olma” davranışının sekiz frekansıyla en çok 6. sınıf ders kitaplarında, en az ise bir frekansla 5. sınıf ders kitaplarında geçtiği görülmektedir.

Tablo 4.9.

Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarında Yayınevlerine Göre “Hatalarının Farkına Varma/Öz Eleştiri Yapma” Davranışıyla İlgili İfadeler

MEB-5	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Deneme	Örtük	“Ne bileyim oğlum, çocukların daha çok hoşuna gider diye düşündüm galiba. Hani çizgi filmi de var ya...”	5
	Anı	Örtük	“Öğretmenimiz bunun Türkçeye bir saygısızlık olduğunu düşünüyor, bana da ödev verdi, onun için sordum.” “Öğretmeniniz haklı sanırım. Belki ilhan Amca’ya yazdırsaydım daha iyi olurdu	
	Anı	Örtük	“ezilip büzülerek: Kış çok şiddetli geçtiğinden gerekli taşı vaktinde çektiremedik ocaklardan, dedi. Yapının gecikmesi biraz da bundandır.”	
	Masal	Örtük	“Padişah, perdede onları seyrederken yöneticilerin yalan sözlerine inanmakla yaptığı haksızlığı anladı.”	
	Mektup	Örtük	“Annesini düşündü. Onu çok özliyordu. Gökyüzünde annesiyle geçirdiği günleri düşündü. Belki de annesi bunun için yeryüzüne inmesini istememişti.”	
			“Başarı ve başarısızlıklarımızın nedeni de sonucu da genellikle kendimizdedir. Öyleyse yüzünü kendine döndür.”	
FCM-5	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Fabl	Örtük	“Tavşan hatasını anlamış ve bir daha ‘En hızlı ben koşarım.’ diye böbürlenmemiş.”	1
MEB-6	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	-	-	-	-
Gizem Yayıncılık-6	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Mektup	Açık	“Yanlış davranışım üzerinde durup düzeltin. Ceza vermeden önce beni dinleyin. Suçumu aşmadığı sürece cezama katlanabilirim.”	1
MEB-7	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Tiyatro	Örtük	“Doğru...Bütün kabahat bende. İnsan anlamadan dinlemeden iş yaparsa böyle olur.”	1
CEM Ofset-7	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	-	-	-	-
MEB-8	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Şiir	Örtük	“— Nerede kaldın? Beni hiç yoklamadın evladım! Haklısın, bende kabahat ki haber yollamadım.”	1
Yıldırım Yayınları-8	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Hikâye	Örtük	“Kitap satışından elimize geçen parayı saydık. Tam 10 liraydı. Oysa ikramiye olarak verdiğimiz toplam 12 liraydı. Bir yerde ufak bir yanlışlık yapmış olmalıydık.”	1

Tablo 4.9’da ortaokul Türkçe ders kitaplarında yayınevlerine göre “hatalarının farkına varma/öz eleştiri yapma” davranışının metinlerdeki yansımalarına yer verilmiştir. Millî Eğitim Bakanlığı ve özel yayınevlerine ait kitaplarda adı geçen davranışın bulunduğu metinlerin deneme, anı, masal, mektup, fabl, tiyatro ve şiir türlerinde olduğu görülmüştür. İncelenen ders kitaplarındaki metinlerde “hatalarının farkına varma/öz eleştiri yapma” davranışının veriliş biçimi Gizem Yayınları’nın 6. sınıf ders kitapları dışında örtük olarak gerçekleşmiştir. Millî Eğitim Bakanlığına ait 5. sınıf ders kitabında ilgili davranış beş cümlede geçerken FCM Yayınları’nda sadece bir cümlede yer almaktadır. Yine MEB’e ait 6. sınıf ders kitabında “hatalarının farkına varma/öz eleştiri yapma” bildiren herhangi bir cümleye rastlanmazken Gizem Yayıncılık’a ait 6. sınıf ders kitabında ise bu davranışın yer aldığı sadece bir cümle tespit edilmiştir. “Hatalarının farkına varma/öz eleştiri yapma” davranışına Millî Eğitim Bakanlığının 7. sınıf ders kitabında sadece bir cümlede rastlanırken CEM Ofset 7. sınıf ders kitabında ise herhangi bir bulguya rastlanmamıştır. MEB 8. sınıf ders kitabında adı geçen davranış bir cümlede tespit edilirken Yıldırım Yayınları’nda ise bu sayı sadece bir olarak tespit edilmiştir. Ayrıca bu davranışın Millî Eğitim Bakanlığına ait ders kitaplarında özel kuruluşlara ait yayınevlerinin ders kitaplarına oranla daha çok geçtiği görülmüştür. MEB ve özel yayınevlerine bir bütün olarak bakıldığında “hatalarının farkına varma/öz eleştiri yapma” davranışının altı frekansla en çok 5. sınıf ders kitaplarında, en az ise birer frekansla 6 ve 7. sınıf ders kitaplarında yer aldığı görülmektedir.

Tablo 4.10.

Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarında Yayınevlerine Göre “Kararlı/Azimli Olma” Davranışıyla İlgili İfadeler

MEB-5	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Deneme	Örtük	“Zafer, zafer benimdir diyebilenin; başarı başaracağım diye başlayanın ve başlardım diyebilenindir.”	6
	Şiir	Örtük	“Ordu yok.” dediler, “Kurulur.” dedi. “Para yok.” dediler, “Bulunur.” dedi. “Düşman çok.” dediler, “Yenilir.” dedi.	
	Şiir	Örtük	“Nasıl gidersin o kadar uzaklara” dediler. Küçük serçe bu, hiç pes eder mi, vazgeçer mi hayallerinden? Dinlemedi hiçbirini, yanıt bile vermedi onlara gün boyunca düşler kurdu, planlar yaptı.”	
	Şiir	Örtük	“Uçtu, uçtu, uçtu... Nefesi tükenene, kanatları yorulana kadar uçtu... Umutsuzluğa kapılmadan uçtu... Başaracaktı.”	
	Anı	Örtük	“Wright Kardeşler, gece gündüz çalışarak çok hafif bir makine tasarlamaya çalışıyorlardı. Sonunda, bunu başardılar ve makineye bir de pervane yaptılar.”	

“Gerçek rehber olarak Bilgiyi seçmeliyiz, Uygarlık yarışında Herkesi geçmeliyiz.”				
FCM-5	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Fabl	Örtük	“Kaplumbağa yarışmayı kazanmak için var gücüyle çalışmış. Bu uğraşın sonunda da bitiş yerine tavşandan önce gelmiş.”	4
	Hikâye	Örtük	“... genç Kaoru kararını verdi. Yeni bir kuyruklu yıldız bulacak ve buna kendisinin adının verilmesini sağlayacaktı.... Büyük bir hızla çalışmaya başladı.”	
	Hikâye	Örtük	“Bu böyle olmaz. Bu iş böyle gitmez. Bizim köy bahtsız bir köy...Bir şey yapmamız gerek.”	
	Deneme	Örtük	“Çıplak bacakları soğuk suların içinde kıpırmızı olmuştu. Yine de büyük çabayla işlerine devam ediyorlardı.”	
MEB-6	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Anı	Örtük	“...Mustafa Kemal’in sesinde tek yüreğin heyecanı, kararı değil; “Ne mutlu Türk’üm” diyen herkesin heyecanı, kararı vardı.”	3
	Makale	Örtük	“...Mustafa’nın en büyük isteği eğitim hayatına devam etmek, ülkesi ve milletine hizmet edecek bir genç olarak yetişmekti.”	
	Hikâye	Örtük	“Malta korsanlarının eline düşmüştü. Yirmi sene onların kadirgârlarında kürek çekti. Yirmi sene iki zincirle iki ayağından rutubetli bir geminin dibine bağlanmış yaşadı. Yirmi senenin yazları, kışları, rüzgârları, fırtınaları, güneşleri onun granit vücudunu eritemedi.”	
Gizem Yayıncılık-6	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Şiir	Örtük	“İlk adımı atmak Korkutucudur. Bilinmeyenle karşılaşmak Çekince yaratır. Ancak emeklemekten yorulan çocuk gibi ilk adımı atmak En önemli adımdır.”	7
	Şiir	Örtük	“Ufkunuzu genişletir, Yeni bir ışık görmenizi sağlar. Bir şeyi keşfetmek Uçağa binip yeni bir yere gitmek gibidir. Attığınız ilk adım, Tüm kapıları açar, Kendinizi daha önceden hiç olmadığı gibi Görmenizi sağlar.”	
	Şiir	Örtük	“Tüm gayretini bu konuda kullanan çocuk gibi, Bazen sallanır, Kimi zaman tökezler ve düşer. Ancak güçlü kollar çocuğu yakalar, Tekrar ayaklarının üzerinde durmasını sağlar ve çocuk yeniden yürümeye başlar.”	
	Anı	Örtük	“...Bir ayağını diğer ayağının önüne atabilmek için sarf ettiği çaba inanılmazdı.”	
	Şiir	Örtük	“Askerleri gördüm karlar altında Nöbet bekleyen.”	
	Özdeyiş	Örtük	“...Yorulsanız dahi beni takip edeceksiniz... Dinlenmemek üzere yürümeye karar verenler, asla ve asla yorulmazlar. Türk Gençliği gayeye, bizim yüksek idealimize durmadan, yorulmadan yürüyecektir.”	
	Mektup	Açık	“Bana kesin ve kararlı davranmaktan çekinmeyin.”	
MEB-7	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Deneme	Açık	“Sabır ve şükür ve azim insana en çok yakışandır.”	5
	Hikâye	Örtük	“– Astronomi okuyacağım, diyor. Uzaya çıkan ilk Türk astronot ben olacağım. İlk Türk uzay mekiğini ben uçuracağım.”	
	Deneme	Örtük	“deveye hendek atlatmak”	
	Destan	Örtük	“Oğuz Kağan derlerdi, çok alp bir kişi vardı, Avlarım gergedanı, diye o yere vardı. Kargı, kılıç aldı, kalkan ile ok ile, Dedi, gergedan artık, kendisini yok bile!”	
	Hikâye	Örtük	“Ölünceye kadar Üsküdar pazarında sebzeçilik etti. Pek fakir, pek acı, pek yoksul bir hayat geçirdi. Ama yine ne kimseye boyun eğdi ne de bütün servetini bir anda yere atmakla gösterdiği fedâkarlığa dair gevezelikler yaparak boşu boşuna kendini pohpohladı.”	
CEM Ofset-7	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Deneme	Örtük	“Edison’un, bir şey icat etmek istediği zaman uyguladığı metod şu idi: O konu ile ilgili ne kadar kitap varsa okumak ve kitapların bıraktıkları yerden işe başlamak.”	7
	Anı	Örtük	“...Karşılık olarak size, yapmamı istediğiniz her işinizi yaparım. Dükkânınızı siler, süpürür, hatta isterseniz geceleri	

	Anı	Örtük	evinize gelerek gösterebileceğiniz işleri de görebilirim!” “...Nihayet günün birinde bu emelime de kavuştum. Dükkanımı sabah akşam süpürmem kaydıyla Galata’da bir Frenk’ten ders almaya başladım.” “Uzun ve serin gece güreşle geçti. Şafak söktü. Ardından kanlı bir güneş doğdu. Sonra gene öğle ve gene akşam oldu. Güneş kenetlenmişti. Ne yenişen vardı ne de güreşi terk eden. Bırakın a yiğitlerim, bırakın! Biraz ara verin, soluklanın! İki gündür kursağınıza bir şey girmedi. Canınıza yazık değil mi?” “— Git söyle, inat etmesin, dedi. Er geç kale bizimdir. Baş yarılmadan, kan dökülmeden teslim razı olursa kimsenin kılına dokunulmayacak, dileyen şehirde kalacak dileyen gidecek. Bu son sözüm. Ondan sonrasını kendi bilir.” “Eserlerimde o vakte kadar neyin eksik olduğunu o gün anlamıştım. Olgunluk derecesine ulaşmak iradesi yanında her şeyi unutmak imkânını veren şevk ve gayret. İnsanın önündeki iş içinde kendini kaybedebilme gücü... Başka büyülü bir yol yoktu.” “Milletimizi esir etmek isteyen düşmanları, behemehal (ne yapıp edip) yeneceğimize dair güvenim bir dakika olsun sarsılmamıştır.” sözleri onun hiçbir zaman ümitsizliğe yer vermediğini ve mücadelesindeki kararlılığı gösteren başka bir örnektir.”	
MEB-8	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Deneme	Örtük	“Dağlardan aşarken, uçsuz bucaksız çölleri geçerken ve haydutların kol gezdiği tehlikeli yollar boyunca bu sözlüğü karıştırır durmuş. Biricik gayesi, kelimelere hâkim olmak, onlara kendi sesinin yankısını katabilmek...” “Yaptıklarımızı asla kâfi göremeyiz. Çünkü daha çok ve daha büyük işler yapmak mecburiyetinde ve azmindeyiz. Yurdumuzu dünyanın en mamur ve en medeni memleketleri seviyesine çıkaracağız.” “...Koca yaylamızın üzerinde böyle milyonlarca insan bulunduğunu düşünüyorum. Yine dünya yuvarlağı üzerinde böyle milyonlarca insanın tırnakları, nasırları, çirkinlikleri, tek gözleri, tek kollarıyla bir ejderha ile kavga etmek için beklediklerini düşünüyorum.” “Önlerinde uzun ve engellerle dolu bir yol vardı. Ama Hellen yenilgiye uğramayı kabullenmektense durmaksızın çalışarak mücadeleden başarıyla çıkmayı seçmişti.” “Yunus, tam kırk yıl Taptuk Emre’nin dergâhı’na odun taşımış. ‘TaptukDergâhı’na odunun eğrisi bile gerekmez.’ diyerek kırk yıl tek bir eğri odun getirmemiş. Sonunda, muradına ermiş. Kendisine izin verilmiş.” “bir gün üniversiteye gideceğim” diyordu ve bir gün bunu yapacağına tüm kalbiyle inanıyordu	6
	Nutuk	Açık		
	Hikâye	Örtük		
	Biyografi	Örtük		
	Biyografi	Örtük		
	Biyografi	Örtük		
Yıldırım Yayınları-8	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Biyografi	Örtük	“Atatürk, kararlı ve mücadeleci bir liderdi. Güçlükler karşısında yılmayan, ümitsizliğe düşmeyen kişiliği onun Milli Mücadele’nin lideri olmasını sağlamıştır.” “Önlerinde uzun ve engellerle dolu bir yol vardı. Ama Hellen yenilgiye uğramayı kabullenmektense durmaksızın çalışarak mücadeleden başarıyla çıkmayı seçmişti.” “ ‘Bir gün üniversiteye gideceğim’ diyordu ve bir gün bunu yapacağına tüm kalbiyle inanıyordu.” “Kararımdan o anda vazgeçtim. Kadir’i haklı, öğretmenimizi haksız çıkaramazdım. Öğretmenimiz bana güvenmişti. Onu hayal kırıklığına uğratmamalıydım. Kararlılığımı belli eden ciddi bir ses tonuyla: — Sen öyle zannet. Hem de başarılı bir şekilde yapacağım, dedim.” “ ‘Vatanın her karış toprağı, vatandaşın kanyla ıslanmadıkça terk olunamaz.’ diyerek bu konudaki kararlılığını göstermiştir.”	5
	Biyografi	Örtük		
	Biyografi	Örtük		
	Biyografi	Örtük		
	Hikâye	Örtük		
	Deneme	Örtük		

Tablo 4.10’da ortaokul Türkçe ders kitaplarında yayınevlerine göre “kararlı/azimli olma” davranışının metinlerdeki yansımalarına yer verilmiştir. Millî Eğitim Bakanlığı ve özel yayınevlerine ait kitaplardaki ilgili davranışın geçtiği metinlerin deneme, şiir, destan, anı, fabl, hikâye, makale, söyleşi, nutuk, destan ve biyografi gibi türlerde olduğu görülmektedir. İncelenen ders kitaplarındaki metinlerde “kararlı/azimli olma” davranışı Gizem Yayıncılık 6. sınıf, MEB 7. sınıf, CEM Ofset 7. sınıf ve MEB 8. sınıf ders kitaplarında birer cümle dışında örtük olarak verilmiştir. Millî Eğitim Bakanlığına ait 5. sınıf ders kitabında ilgili davranış altı defa geçerken FCM Yayınları’nda dört defa geçmektedir. Millî Eğitim Bakanlığına ait 6. sınıf ders kitabında ise “kararlı/azimli olma” bildiren sadece üç cümle varken bu davranışın frekansı Gizem Yayıncılık’ta yedi olarak tespit edilmiştir. Yine MEB’e ait 7. sınıf ders kitaplarında ilgili davranış üç cümlede yer alırken CEM Ofset Yayınları’nın 7. sınıf ders kitabında yedi cümlede yer almıştır. MEB 8. sınıf ders kitabında “kararlı/azimli olma” davranışı altı kez geçmiş, Yıldırım Yayınları’nda ise bu sayı beş olarak gerçekleşmiştir. Bunların yanında tabloda adı geçen davranışa Millî Eğitim Bakanlığına ait ders kitaplarında özel kuruluşlara ait yayınevlerinin ders kitaplarına göre daha az yer verildiği görülmüştür. MEB ve özel yayınevlerine ait ders kitaplarına birlikte bakıldığında “kararlı/azimli olma” davranışının on iki frekansla en çok 7. sınıf ders kitaplarında, en az ise on frekansla 5 ve 6. sınıf ders kitaplarında yer aldığı görülmektedir.

Tablo 4.11.

Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarında Yayınevlerine Göre “Kitap Okuma” Davranışıyla İlgili İfadeler

MEB-5	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Hikâye	Örtük	“Küçük bir çanta hazırladım. İçine otobüste ve dayımlarda okumak için öykü kitabı ve bir roman koydum. Bunları doğum günümde arkadaşlarım almıştı. Romana başlamış henüz bitirememiştim, sonunu çok merak ettiğim için bir an önce okumak istiyordum. Bir de defter ve kalemlerimden birkaçını attım çantama, tekerlemeleri yazmak için gerekli olacaktı.”	1
FCM-5	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	-	-	-	-
MEB-6	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Hikâye	Örtük	“ ‘Tembel dediğiniz o çocuk beni üç kez okudu.’ diye söze karıştı: ‘Ayrıca defalarca arkadaşlarına anlatıp durdu...’ ”	7
	Hikâye	Örtük	“Yatağında bir kez gerindi çocuk. Günlerden pazar olduğunu anımsadı. Bugün bir kitap okunurdu.	

			Gülümseyerek baktı raşara. Elini raşardan birine doğru uzattı. Kitapların hepsi birden heyecanlandı. Birer adım öne çıkıp ‘Beni oku! Beni oku!’ diye bağışmaya başladılar.” “...okumaya iştahı var demekti. Gelsin o zaman kitaplar... Üzerlerine kapanırdı onların. Saatlerce kendinden geç, her şeyi unutup giderdi...” “Kitaplardan birini çekip aldı. Uzak ülkelerden, ta Arjantin’den yeni bir dosttu. Geçen yıl almıştı bunu. Daha bunun gibi pek çok kitabı okuyamadığını düşündü. Bu süre içerisinde de ilk sayfayı okuyup çevirdi.” “...— Olmaz olur mu? Alaaddin’in Lambası bile var. Oku oku bitmez. Keşke param yetse de alabilsem. Her akşam sana okurdum.” “Atatürk’ün fikir dünyasının oluşmasında ve şekillenmesinde içinde bulunduğu sosyal ve siyasi ortamın etkileri yanında çocukluğundan itibaren kitap okumaya olan ilgi ve sevgisinin çok önemli bir yeri vardır.” “O, cephede savaş sırasında bile kitap okumaya özellikle zaman ayırmış bir komutandı. Devlet adamı olarak ülkeyi idare ederken okumaya ayırdığı zaman daha fazla olmuştur. Atatürk, ‘Kitap okumasaydım bu yaptıklarımın hiçbirini yapamazdım.’ sözü ile kitap okumanın ne denli önemli olduğunu ifade etmiştir.”	
Gizem Yayıncılık-6	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Şiir	Örtük	“Ben öğretmenim! Bu sözü söylerken Öyle onurlanıyorum, Öylesine önemsiyorum ki kendimi. O, ilk okumasını görmek Bir çocuğun, Ne güzel!”	1
MEB-7	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Hikâye	Örtük	“Kar nasıl oluyor? Merak edip araştırdım, birkaç kitap karıştırdım. Çok ilginç bir serüveni var kar tanelerinin. Hayret verici bir yolculuk”	2
	Anı	Örtük	“Hemen işe koyulduk. Önce Atatürk bölümünden kitap ve dergileri inceledik, notlar aldık...”	
CEM Ofset-7	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Şiir	Örtük	“...Sonra yavaş yavaş Yaşar oldun derinden derine Düşüncemde, duygumda. Masal oldun dilimde, Gün gün serpildin Gür bir ağaç gibi, Bilgi oldun başımda, aklımda Derken derken...”	
	Anı	Örtük	“Bazı kitaplarda ben oranın tatlı havasını hissediyordum. O ıstıraplı yıllarda benim için asıl hayat, dışarıda değil kitaplarda idi.”	
	Anı	Örtük	“Allah’ım, orada neler okumadım! Bütün romanları, felsefe ve psikoloji kitaplarını, dergileri elden geçirdim. Bu bende bitmez tükenmez bir keyif izlenimi uyandırıyor. Kitapların içinde neler vardı; uzak, gidilmedik diyarlar, acayip insanlar, yabancı dinler, örf ve âdetler, çok eski çağlar, ruh ve kâinatın sırları...”	6
	Deneme	Örtük	“...kültürlü bir insan için düşünen, anlayan, öğrenmek isteyen bir kimse için her eğlence geçebiliyor, her şey sönüp gidiyor, yalnız okumak kalıyor.”	
	Deneme	Açık	“Okulda insanın olsa olsa on hocası olur. Hâlbuki kitap okuyan için her özlü yazarı bir değerli öğretmendir.”	
	Deneme	Örtük	“Kitap okudukça dış ve iç âlemlerimize projektörlerin çevrildiğini fark ederiz. Bir taraftan okyanuslar ve yıldızları turlarken, bir taraftan da iç dünyamızın kıvrımlarında seyahatte bulunuruz. Kitap okudukça kâinatın büyük bir insan, insanın küçük bir kâinat olduğunu anlarız. İyi okuyucular için bütün sınırlar kalkar.”	
MEB-8	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Şiir	Örtük	“Çocuklar, çocuklar, altın kalpli çocuklar, Güvenin kitaba. Herkesten, her şeyden çok... Eviniz, yuvanız kadar sıcak olsun, Gözünüzde kitaplıklar... Hayatta belki, Her türlü dostluk yıkılır da Yıkılmaz kitaplarla kurulan dostluklar...”	8

	Hikâye	Örtük	“...bize bir hikâye kitabı armağan etti. Okul kitabı dışında gördüğüm ve okuduğum, okurken zevk aldığım ilk kitap odur.”	
	Hikâye	Örtük	“Ben, aldığımız kitabı Nasrettin Hoca’nın maceralarını anlatan bir kitap diye düşünüyordum, aldanmışım. Tek tek fıkralar görünce sükutu hayale uğradım. Ancak Nasrettin Hoca fıkralarını sindirince onun arkasından İncili Çavuş’u tanıdık. Kerem ile Aslı, Tahir ile Zühre, Leylâ ile Mecnun, Karacaoğlan ve birbirini takip eden bütün bir halk hikâyeleri dizisi...”	
	Hikâye	Örtük	“Şimdi, hiç beklenmezken filmin romanı elimize geçince üç kardeş üçümüz birden bu romana abandık. Alâeddin’le ben, aynı kitabı aynı anda bir arada okuyabilirdik...”	
	Hikâye	Örtük	“Hiçkırık romanının talibi yoktu. Böylece hemen ona başladım. Ama ne başlayış! Ötekinde hiç yürümeyen hızım, bu kitapta dağ tepe demeden koşuşturuyordu. Kitabı bir solukta bitirdim ve kitaptan çok etkilendim.”	
	Hikâye	Örtük	“Orta üçüncü sınıfa kadar, ders dışı kitapları dolu dolu okuduk. Kiralık kitap alıyorduk. Kitabına göre geceliği 5 veya 10 kuruş olurdu.”	
	Deneme	Örtük	“...okumaktan kendini alamamasıdır. Demek kültürlü bir insan için; düşünen, anlayan, öğrenmek isteyen bir kimse için her eğlence geçebiliyor, hepsi sönüp gidiyor; yalnız okumak kalıyor.”	
	Deneme	Açık	“Okulda insanın olsa olsa on hocası olur. Hâlbuki kitap okuyan için her özlü yazıcı bir değerli öğretmendir.”	
Yıldırım Yayınları-8	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Hikâye	Örtük	“O gün okuldan eve dönerken kitaplıktan bir tane kitap aldım. Kitaplıktan birkaç kitap okuyayım da mahcup olmayayım, diye düşünüyordum. Eve gelir gelmez aldığım kitabı okumaya başladım.”	4
	Hikâye	Örtük	“Eskiden kitapları okumaya başlar, yarım bırakırdım. Artık başladığım kitabı bitiriyordum. Bir iki derken kitaplıktaki kitapların büyük bir bölümünü okumuştum. Kitap okumaktan müthiş bir zevk almaya başlamıştım.”	
	Hikâye	Örtük	“Okuma zevkini kazanmayanın tahsili yarıda kalmış demektir.”	
	Hikâye	Örtük	“Az önce bir çocuk, okumak için kitap aldı gitti.”	

Tablo 4.11’de ortaokul Türkçe ders kitaplarında yayınevlerine göre “kitap okuma” davranışının metinlerdeki yansımalarına yer verilmiştir. Millî Eğitim Bakanlığı ve özel yayınevlerine ait kitaplardaki incelenen metinlerin hikâye, deneme, şiir ve anı türlerinde olduğu görülmektedir. Ders kitaplarındaki incelenen metinlerde “kitap okuma” davranışı 6. sınıf MEB ders kitabı, 7. sınıf CEM Ofset Yayıncılık ders kitabı ve 8. Sınıf MEB ders kitaplarında birer defa açık olarak verilmiş, bunların dışında örtük olarak verilmiştir. Millî Eğitim Bakanlığına ait 5. sınıf ders kitabında adı geçen davranış sadece bir cümlede geçerken FCM Yayınları’nda ise bu davranışı bildiren herhangi bir bulguya rastlanmamıştır. MEB 6. sınıf ders kitabında “kitap okuma” davranışı geçen yedi cümleye rastlanırken Gizem Yayıncılık’a ait 6. sınıf ders kitabında yalnız bir cümle tespit edilmiştir. Millî Eğitim Bakanlığı 7. sınıf ders kitabında ise ilgili davranış iki yerde geçerken CEM Ofset Yayınları’nın 7. sınıf ders kitabında altı yerde geçmektedir. MEB 8. sınıf ders kitabında “kitap okuma” davranışı sekiz cümlede yer alırken,

Yıldırım Yayınları’nda ise bu sayı dört olarak gerçekleşmiştir. Bu bulguların yanında tabloda adı geçen davranışın Millî Eğitim Bakanlığına ait ders kitaplarında özel yayınevlerinin kitaplarına oranla daha çok geçtiği görülmüştür. MEB ve özel yayınevleri bir bütün olarak değerlendirildiğinde “kitap okuma” davranışına on iki frekansla en çok 8. sınıf ders kitaplarında, en az ise bir frekansla 5. sınıf ders kitaplarında raslanmıştır.

Tablo 4.12.

Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarında Yayınevlerine Göre “Meraklı Olma” Davranışıyla İlgili İfadeler

MEB-5	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Hikâye	Örtük	“...Romana başlamış henüz bitirememiştim, sonunu çok merak ettiğim için bir an önce okumak istiyordum...”	1
FCM-5	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Hikâye	Örtük	“...daha küçük bir çocukken aklı hep göklerdeydi? Yıldızlarla dolu gök kubbede neler vardı?”	1
MEB-6	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Deneme	Örtük	“ ‘İnsan niçin okur?’ sorusunu ilkin cevaplandırmak gerekir. İnsanlar toplu olarak yaşadıkları hâlde yine de yaratıkların en yalnızlarıdır.”	3
	Hikâye	Örtük	“Çok sabretti, dayanamadı, yanındaki askere parmağıyla göstererek sordu; o güldü.”	
	Hikâye	Örtük	“Satıcı, iskemlesine oturdu. Hasan da merakla karşısına geçti. Bu dört yanı duvarlı, tek kat, basık ve toprak evde öyle canı sıkılıyordu ki... Şaşarak, eğlenerek seyreliyordu.”	
Gizem Yayıncılık-6	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Anı	Örtük	“Fakat neden Ben’in o kaba dokunmasına izin vermiyordu? Gerçekten de düşürüp baharatı ziyan edeceklerine mi inanıyordu? Üstelik şu gizemli baharat neye benziyordu?”	3
	Anı	Örtük	“Kabin içinde ne vardı? O kaba neden dokunmaması gerekiyordu? O gizemli baharat neye benziyordu? Ne kadar kalmıştı?”	
	Roman	Örtük	“ ‘...Bunlar kimdi acaba? Nereden geliyorlardı? Kimler tarafından gönderilmişlerdi?’ diye herkes merak ediyordu.”	
MEB-7	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Hikâye	Örtük	“Kar nasıl oluyor? Merak edip araştırdım, birkaç kitap karıştırdım. Çok ilginç bir serüveni var kar tanelerinin. Hayret verici bir yolculuk.”	2
	Hikâye	Örtük	“İşlerinden fırsat bulduğu zamanlarını şehri karış karış gezmeye, sokakta rastladığı insanları gözlemlemeye ayırdı.”	
CEM Ofset-7	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	-	-	-	-
MEB-8	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Roman	Örtük	“ Bir tüy bir kemik kalmaya aldırmiyorum anne. Yalnızca havada neler yapıp neler yapamayacağımı bilmek istiyorum, hepsi bu. Yalnızca bilmek istiyorum.”	1

Yıldırım Yayınları-8	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Hikâye	Örtük	“ ‘Ama ben şeyi merak etmişim. Dut ağacını.’ ‘İyi ya, otur şöyle. Hem çalışalım, hem konuşalım. Dut ağacının neden meyve vermediğini soracaktın değil mi?’ ”	1

Tablo 4.12’de ortaokul Türkçe ders kitaplarında yayınevlerine göre “meraklı olma” davranışının metinlerdeki yansımalarına yer verilmiştir. Millî Eğitim Bakanlığı ve özel yayınevlerine ait kitaplarda adı geçen davranışın yer aldığı metinlerin hikâye, deneme, anı ve roman gibi türlerde olduğu görülmektedir. İncelenen ders kitaplarındaki metinlerde “meraklı olma” davranışı örtük olarak verilmiştir. MEB ve FCM Yayınları’na ait 5. sınıf ders kitabında ilgili davranış birer cümlede geçmektedir. Yine MEB’e ait 6. sınıf ders kitabında ve Gizem Yayıncılık’a ait 6. sınıf ders kitabında “meraklı olma” bildiren üçer ifadenin yer aldığı görülmüştür. Millî Eğitim Bakanlığının 7. sınıf ders kitabında adı geçen davranış iki cümlede geçerken CEM Ofset Yayınları’nın 7. sınıf ders kitabında herhangi bir metinde yer almamaktadır. MEB ve Yıldırım yayınları 8. sınıf ders kitabında “meraklı olma” davranışı sadece birer yerde geçmektedir. Ayrıca bu davranışın özel yayınevlerine ait kitaplardaki frekansının MEB’e ait ders kitaplarına oranla daha az olduğu görülmektedir. MEB ve özel yayınevlerinin kitaplarına bir bütün olarak bakıldığında “meraklı olma” davranışı altı frekansla en çok 6. sınıf ders kitaplarında görülürken, en az ise ikişer defa geçtiği 5, 7 ve 8. sınıf ders kitaplarında yer almaktadır.

Tablo 4.13.

Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarında Yayınevlerine Göre “Misafirperver Olma” Davranışıyla İlgili İfadeler

MEB-5	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Hikâye	Örtük	“...O da tıpkı dayım gibi çok candan davrandı. Hemen güzel bir kahvaltı hazırladı.”	2
	Şiir	Örtük	“Dinlen biraz, Ay seni bekliyor. Ama oraya kadar gidemezsin bu yorgun kanatlarla. Bu gece bizimle kal. Yarın devam et yoluna...”	
FCM-5	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Hikâye	Örtük	“...Yarışlar, şölenler düzenlenecekmiş. Bizi de davet ettiler.”	2
	Tiyatro	Örtük	“Size ikram edecekleri buruk, demli çayı yudumlamaya başladınız mı?...”	
MEB-6	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Hikâye	Örtük	“Yolumuz eski kasabamıza da düşmüştü. Birkaç saat kaldık orada. Eski ahabplar bizi lokantaya davet ettiler.”	2

Gezi Yazısı	Örtük	“Petrus ve Pavlus Kilisesi”nin avlusunda papazın ikram ettiği kahveyi yudumlamak.”		
Gizem Yayıncılık-6	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Şiir	Örtük	“Dokuz çocuklu babalar gördüm, kalbi gibi sofrası bütün yurda açık.”	4
	Deneme	Örtük	“Konuk ağırlamak önce hoşbeşle başlar. Konuğun hâl ve hatırı, nereden gelip nereye gittiği sorulur. Bu kısa sohbetten sonra, ayran, çay, kahve ikram edilir. Sıra gelir yemeklere...”	
	Deneme	Örtük	“...ikram sırası gelen evin ocağı tütmeye başlar. Mutfağında, ambarında ne varsa ortaya dökülür. Konuk sahibinin durumuna göre, yemekler sıra sıra ocaklarda pişmeye başlar.”	
	Deneme	Örtük	“İkindi kahvesi için herkese çağrıda bulunurdu yengem.”	
MEB-7	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Hikâye	Örtük	“Namusuyla yaşar, kimseye eyvallah etmezdi. Fukaraya, gariplere, zayıflara bakar; sofrasından hiç misafir eksik olmazdı.”	6
	Deneme	Örtük	“Adamlarıyla birlikte bizi karşıladı, birlikte tekkesine giderek konuğu olduk. Bize hemen çeşitli yiyecekler getirdiler. Yiyip içip dinlendikten sonra Ahi Sinan hepimizi hamama götürdü, yıkandı.”	
	Deneme	Örtük	“Şekerin hemen hiç bulunmadığı yıllarda...Öğretmen için farkına o zaman varır. Ev sahibi kırdığı sandıktan küçük bir çıkın çıkarır, içerisinde üç şeker vardır. Evet, konuğuna şekerli bir kahve ikram etmek için sakladığı üç şeker.”	
	Deneme	Örtük	“...Dedi ki bunlar Ahilerdir. Bizimle ilk karşılaşanlar Ahi Sinan’ın adamları, sonradan gelenler de Ahi Duman’ın kardeşleriymiş. Her iki taraf da bizim kendi misafirleri olmamızı isterler, bu yüzden tartışılmış.”	
	Deneme	Açık	“Türklerin kendi ülkeleri ve şehirlerine, köylerine, kasabalarına gelen yabancılara, gariplere, kimsesizlere, yolculara karşı insanca, dostça davranışları kısacası konukseverlikleri çok eskidir. Bugün de Anadolu’nun birçok köy ve kasabasında, köyün ve kasabanın ortaklaşa malı olan köy odaları ‘misafirhaneler’ vardır.”	
	Deneme	Örtük	“Aslolan konuğu hoşnut etmektir. Bunun için yapılması gereken ne varsa yapılır, ayrılırken konuğun gideceği yere kadar azığı düzülür.”	
CEM Ofset-7	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Deneme	Örtük	“...Konuk olduğunuz köy ve kasabalarda bir kahve içirmeden sizi bırakmazlar. Birçok bölgede bu ikram daha da ağır basar. Güney Anadolu’da ve Kıbrıs köylerinde kahvehaneye gelen konuk, önce selam verip kimin masasına oturmuşsa onun bir kahvesini içer. Ondan sonra kahvehanede bulunanlar, teker teker ikrama başlarlar...”	1
MEB-8	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Deneme	Örtük	“Bir gün Arap’ın canının çok sıkıldığını fark eden Fransız sebebini sormuş. Arap da: — Bugünlerde Allah beni sevmiyor galiba, demiş. Dört gündür evime bir tek misafir olsun göndermedi.”	3
	Deneme	Açık	“Misafirliğin dinlerde bile yeri vardır. Hele Şark’ta misafirseverlik âdeta kutsal bir vazife sayılmıştır. Türklerin misafirseverliği bütün dünyada meşhurdur. Araplarınki de öyle. Evin kapısından içeriye girmiş olan adam artık ev halkından sayılır.”	
	Deneme	Açık	“Ama misafirlik öyle bir oyundur ki onu her zaman, sadece istediğinizle, canınızın çektikleri ile oynayamazsınız. Günün birinde hiç hoşlanmadığınız fakat tabi sizin kendisinden hoşlanmadığınız farkında olmayan kimseler veya ancak pek az tanımaya fırsat bulduğunuz göz aşinaları kapınızı çalabilir, sizin misafiriniz olabilirler. Eğer olgun bir insansanız onlarla da bu oyunu bütün kaideleriyle ve olanca	

samimiyetinizle, hatta keyfinizin kaçtığını hiç belli etmeden oynamaya mecbursunuz. Çünkü efendiliğiniz sizi mecbur eder.”				
Yıldırım Yayınları-8	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Deneme	Örtük	“...Dedi ki bunlar Ahilerdir. Bizimle ilk karşılaşanlar Ahi Sinan’ın adamları, sonradan gelenler de Ahi Duman’ın kardeşleriymiş. Her iki taraf da bizim kendi misafirleri olmamızı isterler, bu yüzden tartışarlarmış”	5
	Deneme	Örtük	“...birlikte tekkesine giderek konuğu olduk. Bize hemen çeşitli yiyecekler getirdiler. Yiyip içip dinlendikten sonra bizi hamama götürdüler. Hamamdan sonra yine büyük bir sofra kurdular; tatlılar meyveler ikram ettiler.”	
	Deneme	Açık	“Konuk sevmek konuğa ikramda bulunmak insan sevgisinin başında gelir. Anadolu yemeğini konuğa yedirmekten, konuğunu memnun etmekten zevk alır.”	
	Deneme	Örtük	“şekerin hemen hiç bulunmadığı yıllarda... öğretmen işin farkına o zaman varır. Ev sahibi kıldığı sandıktan küçük bir çıkın çıkarır, içerisinde üç şeker vardır. Evet, konuğuna şekerli bir kahve ikram etmek için sakladığı üç şeker.”	
	Deneme	Açık	“Misafir sofrana oturduğu zaman onu gönül borcu altında bırakma. Ona teşekkür etmeyi kendine bir borç bil.”	

Tablo 4.13’te ortaokul Türkçe ders kitaplarında yayınevlerine göre “misafirperver olma” davranışının metinlerdeki yansımalarına yer verilmiştir. Millî Eğitim Bakanlığı ve özel yayınevlerine ait kitaplardaki incelenen metinlerin hikâye, şiir, tiyatro, gezi yazısı, şiir ve deneme türlerinde olduğu görülmektedir. Ders kitaplarındaki incelenen metinlerde “misafirperver olma” davranışı 8. sınıf MEB ve Yıldırım yayınları ders kitaplarında iki defa, MEB 7. sınıf ders kitabında bir defa açık olarak verilmiş, bunların dışında bunların dışında örtük olarak verildiği tespit edilmiştir. MEB ve FCM Yayınları’na ait 5. sınıf ders kitaplarında adı geçen davranışın ikişer defa geçtiği görülmektedir. . MEB 6. sınıf ders kitabında “misafirperver olma” davranışı geçen iki cümleye rastlanırken Gizem Yayıncılık’a ait 6. sınıf ders kitabında bu davranışla ilgili dört cümle tespit edilmiştir. Millî Eğitim Bakanlığı 7. sınıf ders kitabında ise ilgili davranış altı yerde geçerken CEM Ofset Yayınları’nın 7. sınıf ders kitabında ise davranışın sadece bir yerde geçtiği görülmektedir. “misafirperver olma” davranışı MEB 8. sınıf ders kitabında üç defa yer alırken, Yıldırım Yayınları’nın kitabında ise bu sayı beş olarak gerçekleşmiştir. Ayrıca tabloda adı geçen davranışın Millî Eğitim Bakanlığına ait ders kitaplarında özel yayınevlerinin kitaplarına oranla daha çok geçtiği görülmüştür. MEB ve özel yayınevleri bir bütün olarak değerlendirildiğinde “misafirperver olma” davranışına sekiz frekansla en çok 8. sınıf ders kitaplarında, en az ise dört frekansla 5. sınıf ders kitaplarında olduğu rastlanmıştır.

Tablo 4.14.

Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarında Yayınevlerine Göre “Nazik Olma” Davranışıyla İlgili İfadeler

MEB-5	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Hikâye	Örtük	“Selçuk istediğini öğrenmişti. Teşekkür etti.”	
	Hikâye	Örtük	“ ‘Gidebilirim.’ dedi yaşlı adam, ‘Sağ ol!’ ...”	
	Hikâye	Örtük	“Tekerleme için teşekkür edip camdan dışarıyı izlemeye başladım.”	
	Çizgi Roman	Örtük	“Teşekkür etmek için Hubble’ı gözlemevinde ziyaret eder.”	
	Hikâye	Örtük	“Küçük kardeş teşekkür ettikten sonra.”	7
	Hikâye	Örtük	“Padişahın buyruğuna göre, topraklarını vermemekte direnenlerin ne yapıp edip razı edilmesi gerekiyordu. Yalnız bütün bunlar güzellikle olacaktı. Ne olursa olsun zora koşmak yoktu.”	
	Anı	Örtük	“Güler yüzle bizlere hoş geldiniz, dedi.”	
FCM-5	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Hikâye	Örtük	“Kendisine yardım edenlere tek tek teşekkür etti.”	
	Roman	Örtük	“Çok teşekkür ederim kızım, dedi.”	
	Deneme	Örtük	“...Haydi şekerim, ne olur, şunu yapar mısın?...”	
	Deneme	Açık	“İnsan bu geçici dünyada gönül kırmanın boşluğunu sezmeli ki en küçüğünden en büyüğüne kadar tatlı dille güler yüzle seslenebilsin.”	5
	Deneme	Örtük	“ ‘Haydi şekerim şunu yapiver.’ demek başka ‘Kalk şunu yap’ demek başka.”	
	Roman	Örtük	“Yalnız şimdi izin verirsiniz, size birkaç kiraz hediye edebilir miyim?”	
MEB-6	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Hikâye	Örtük	“Yel değirmenleriyle savaşır gibi davranma bizlere. Biraz kibar olmasını öğren bakalım.”	
	Hikâye	Örtük	“O temiz yüzlü amcaya teşekkür ettikten sonra koşarak evin yolunu tuttuk.”	
	Anı	Örtük	“Atatürk: — Girebilir miyiz, diye sordu. Müdürün verdiği olumlu cevap üzerine kapıyı vurdu. Sınıfa girdi. Biraz ders dinledi. Sonra öğretmene: — İzin verir misiniz, ben de bir soru sorayım, dedi.”	5
	Anı	Örtük	“Sıra ile birçok öğrenci, bu soruya cevaplar aradı. Düşüncelerini söylediler. Atatürk, kimisini beğeniyor, kimisini uygun bulmuyordu. Fakat kimsenin hatırını kırmamaya gayret ettiği belli oluyordu.”	
	Hikâye	Örtük	“Anne, lütfen ben okuldayken sen onu veterinere götür. Bir an önce iyileşsin.”	
Gizem Yayıncılık-6	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Makale	Örtük	“— Teşekkür ederim arkadaşlar...”	
	Hikâye	Örtük	“Ona sevgiyle sarıldım. Teşekkür ettim.”	2
MEB-7	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Deneme	Örtük	“ ‘Haydi şekerim şunu yapiver.’ demek başka ‘Kalk şunu yap’ demek başka.”	
	Deneme	Örtük	“...Haydi şekerim, ne olur, şunu yaparmısın?...”	
	Tiyatro	Örtük	“Aman Bulguroğlu cesaret. Çok terbiyeli nazik olmaya bak.”	11
	Anı	Örtük	“Çalışmamızda seni de aramızda görebilir	

	Hikâye	Örtük	miyiz?” “...Afedersiniz; bir çok defalar yaptığım gibi yine unutuyordum.”	
	Deneme	Örtük	“Kılıç yarası geçer dil yarası geçmez evladım.”	
	Deneme	Örtük	“Kalp kırma, kalp kazan.”	
	Hikâye	Örtük	“Neşe, size katmer versek kabul eder misiniz amca, diye soruyor.”	
	Hikâye	Örtük	“Neşe’nin katmerleri uzatan eline, iki kuru ve çatlamış el uzanıyor. ‘Allah razı olsun.’ cümlesi, Neşe ile gözlerimizi birleştiriyor.”	
	Deneme	Örtük	“Bütün efendiliğimi ve nezaketimi takınıp sesime nazik bir ton vererek komşuma ‘İyi akşamlar!’ diyorum.”	
	Hikâye	Örtük	“Hasan Ağa onu kapıda gülümseyerek karşıladı Adamcağız yabancılarla iş göre göre az buçuk dillerini öğrenmişti.”	
CEM Ofset-7	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Anı	Örtük	“Efendi amca, benim sizden çok büyük bir ricam var.” dedim.	
	Hikâye	Örtük	“...Sonra benim yumuşak sesim onu tereddüde düşürdü. Acaba kaçmalı mı idi? Yok, yok, bu adam zarar verecek bir insana benzemiyor, dedi içinden galiba...”	
	Anı	Örtük	“—Affedersiniz, dedi, sizi tamamiyle unutmuştum fakat bilirsiniz... Elini tuttum, teşekkürle sıktım. Gülümsedi ve oradan çıkarken elini omzuma koydu.”	4
	Hikâye	Açık	“Ardından özür de dilesen o yaranın izi orada kalır. Onun için özür diler hâllerim, diye düşünmek yerine, sonradan özür dilemek zorunda kalacağın hareketler yapmamaya çalışmalısın.”	
MEB-8	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Hikâye	Örtük	“Annem, Cici Teyze’den izin alarak biz ikizlerin kendilerine rahatsızlık vermeden onları seyretmesine müsaade almış.”	
	Deneme	Açık	“Gerçek manasında terbiyeli ve nazik bir adam veya bir hanım, tanıdığına, tanımadığına, sevdiğine, sevmediğine iyi muamele etmeye, hatır saymaya, gönül almaya mecburdur.”	2
Yıldırım Yayınları-8	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Deneme	Örtük	“...Ona teşekkür etmeyi kendine borç bil.”	
	Hikâye	Örtük	“O sırada tezgâhın önünde birinin durduğunu fark ettim, hemen yanına sokuldum. Sesimin en yumuşak tonuyla: ‘Size yardım edebilir miyim?’ dedim.”	2

Tablo 4.14’te ortaokul Türkçe ders kitaplarında yayınevlerine göre “nazik olma” davranışının metinlerdeki yansımalarına yer verilmiştir. Millî Eğitim Bakanlığı ve özel yayınevlerine ait kitaplardaki ilgili davranışın geçtiği metinlerin hikâye, çizgi roman, anı, roman, deneme ve tiyatro türlerinde olduğu görülmektedir. İncelenen ders kitaplarındaki metinlerde “nazik olma” davranışının veriliş şekli 5. sınıf FCM Yayıncılık, 7. sınıf CEM Ofset Yayıncılık ve 8. sınıf MEB Yayınları ders kitaplarında birer defa açık olarak verilmiş, bunların dışında genel olarak örtük verilmiştir. Millî Eğitim Bakanlığına ait 5. sınıf ders kitabında bu davranış yedi yerde geçerken FCM

Yayınları'nın 5. Sınıf ders kitabında davranışın beş defa geçtiği görülmektedir. MEB'e ait 6. sınıf ders kitabında "nazik olma" davranışı beş defa geçerken Gizem Yayıncılık 6. sınıf ders kitabında sadece iki defa geçtiği tespit edilmiştir. MEB 7. sınıf ders kitabında ilgili davranışın frekansı artış gösterip on bir olduğu görülürken CEM Ofset 7. sınıf ders kitabında bu davranışın dört defa geçtiği görülmektedir. "Nazik olma" davranışına MEB ve Yıldırım yayınları 8. sınıf ders kitabında ikişer yerde rastlanmıştır. Ayrıca tabloda adı geçen davranışın Millî Eğitim Bakanlığına ait ders kitaplarında özel kuruluşlara ait yayınevlerinin ders kitaplarına göre daha çok yer aldığı görülmektedir. Millî Eğitim Bakanlığı ve özel yayınevlerine bir bütün olarak bakıldığında "nazik olma" davranışının on beş frekansla en çok 7. sınıf ders kitaplarında, en az ise dört frekansla 8. sınıf ders kitaplarında geçtiği tespit edilmiştir.

Tablo 4.15.

Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarında Yayınevlerine Göre "Özgüven Sahibi Olma" Davranışıyla İlgili İfadeler

MEB-5	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Hikâye	Örtük	"- Benim yardımına ihtiyacın var mı? - Hayır baba. Bunu kendim yapmalıyım. Baba gülümsedi: - Kendine güveniyorsun o hâlde."	2
	Hikâye	Örtük	"- Görün bakın uçurtma nasıl uçarmış?"	
FCM-5	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Fabl	Örtük	"Seni geçeceğime inanmıyor musun yoksa? İstersen yarışalım. Kim kimden hızlı koşuyormuş görelim."	2
	Fabl	Örtük	"Dünyanın en hızlı koşan hayvanı sensin zannetme. Ben senden daha hızlı koşabilirim demiş."	
MEB-6	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	-	-	-	-
Gizem Yayıncılık-6	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Anı	Örtük	"...Keskin bir kişiliğin ifadesi olan incecik dudaklar... Güçlü bir çene... Bu sarışın genç adamın, insanı çeken, sürükleyen, etkisi altına alıveren garip bir havası var."	1
MEB-7	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Anı	Örtük	"Konuştukça kendine güveni geliyor. Arkadaşlarının gözlerinin içine bakmaktan çekinmiyordu."	5
	Hikâye	Örtük	"Muhsin Çelebi, geniş, somaki kemerli açık kapıdan serbest adımlarla girdi. Yürüdü. Baş, her vakitki gibi yukarıda, göğsü her vakitki gibi ilerideydi."	
	Destan	Örtük	"Oğuz Kağan derlerdi, çok alp bir kişi vardı, Avlarını gergedanı, diye o yere vardı. Kargı, kılıç aldı, kalkan ile ok ile dedi, gergedan artık, kendisini yok bile!"	
	Anı	Örtük	"...Muhsin bu bahsi kabul ediyor ve Atatürk'ün buyruğunu bu biçimde memnurlukla yerine getireceğini söylüyor."	
	Anı	Açık	"Dedem şöyle demişti. Bir işi başarmak istiyorsan önce korkularını yenecek ve kendine güveneceksin. Sonrası iyi bir planlama ve düzenli çalışmadır."	

CEM Ofset-7	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	-	-	-	-
MEB-8	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Biyografi	Örtük	"Kendisine duyduğu sonsuz güvenle 'Bir başkası başardysa ben de başarabilirim.' diyordu."	2
	Şiir	Açık	"...Hem kendine güvenebilirsene eğer..."	
Yıldırım Yayınları-8	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Nutuk	Örtük	"İşte bu ahval ve şerait içinde dahi vazifen; Türk istiklâl ve cumhuriyetini kurtarmaktır! Muhtaç olduğun kudret damarlarındaki asil kanda mevcuttur!"	2
	Hikâye	Örtük	"Kararlılığımı belli eden bir ses tonuyla: Sen öyle zannet. Hem de başarılı bir şekilde yapacağım dedim."	

Tablo 4.15'te ortaokul Türkçe ders kitaplarında yayınevlerine göre "özgüven sahibi olma" davranışının metinlerdeki yansımalarına yer verilmiştir. Millî Eğitim Bakanlığı ve özel yayınevlerine ait kitaplarda adı geçen davranışa ait bulguların bulunduğu metinlerin hikâye, fabl, anı, destan, biyografi ve şiir türlerinde olduğu görülmektedir. İncelenen ders kitaplarındaki metinlerde "özgüven sahibi olma" davranışı MEB ve CEM Ofset yayınlarının 7. sınıf ders kitaplarında birer defa açık verilmiş, bunların dışında örtük olarak verilmiştir. Millî Eğitim Bakanlığı ve FCM yayınlarına ait 5. sınıf ders kitaplarında bu davranış ikişer yerde geçmektedir. MEB 6. sınıf ders kitabında "özgüven sahibi olma" davranışıyla ilgili bir bulguya rastlanmazken Gizem Yayıncılık 6. sınıf ders kitabında ise sözkonusu davranışın sadece bir defa geçtiği görülmüştür. Millî Eğitim Bakanlığı 7. sınıf ders kitabında ise ilgili davranış beş yerde görülürken CEM Ofset Yayınları'nın 7. sınıf ders kitabında bu davranışla ilgili herhangi bir veri bulunamamıştır. "Özgüven sahibi olma" davranışı MEB ve Yıldırım yayınları 8. sınıf ders kitabında ikişer cümlede geçmiştir. Bunlarla birlikte tabloda adı geçen davranışın Millî Eğitim Bakanlığına ait ders kitaplarında, özel yayınevlerinin kitaplarına oranla daha çok bulunduğu görülmüştür. MEB ve özel yayınevlerine birlikte bakıldığında "özgüven sahibi olma" davranışının beş frekansla en çok 7. sınıf ders kitaplarında bulunduğu en az ise bir frekansla 6. sınıf ders kitaplarında olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 4.16.

Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarında Yayınevlerine Göre "Sabırlı Olma" Davranışıyla İlgili İfadeler

MEB-5	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
-------	-------------	--------------------------------------	--------------------------	---------

	Masal	Açık	“Annesi kar tanesine sabırlı olmasını, bir gün diğer kar taneleri gibi ona da sıra geleceğini söylerdi.”	3
	Masal	Açık	“Sabırla geceyi geçirmesi gerektiğini düşünerek uykuya daldı.”	
	Şiir	Örtük	“Sabahtan beri bekliyordu küçük serçe, Ay’ın gelmesini.”	
FCM-5	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	-	-	-	-
MEB-6	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Hikâye	Açık	“Sabırlı ol Hasan. Ona iyi bakarsak kısa sürede senin umduğun gibi bir keklik olup çıkar. şimdi buna birlikte bir ad bulalım. Senin aklına gelen bir ad var mı?”	3
	Hikâye	Açık	“Çok sabretti, dayanamadı, yanındaki askere parmağıyla göstererek sordu; o güldü.”	
	Hikâye	Örtük	“Malta korsanlarının eline düşmüştü. Yirmi sene onların kadirgahlarında kürek çekti. Yirmi sene iki zincirle iki ayağından rutubetli bir geminin dibine bağlanmış yaşadı. Yirmi senenin yazları, kışları, rüzgârları, fırtınaları, güneşleri onun granit vücudunu eritemedi.”	
Gizem Yayıncılık-6	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Mektup	Örtük	“Sizi çok bunaltsam bile soğukkanlılığınızı yitirmeyin.”	3
	Masal	Örtük	“Bakışlarımızı ileriye odaklayıp, Dişlerimizi sıkacağız ve yürüyeceğiz... O yolun bittiğini gördüğümüzde Koşmaya başlayacağız.”	
	Tiyatro	Açık	“Bu sırada genç insanlara sabırla, anlayışla yardımcı olan, yol gösterenlere selam olsun”	
MEB-7	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Deneme	Açık	“Sabır ve şükür ve azim insana en çok yakışandır.”	1
CEM Ofset-7	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Biyografi	Açık	“Ali Rıza Bey, pek babacan bir adamdı. Resimlerini tenkit edenleri sabırla dinlemesini bilirdi. Kendisine haksızlık edenlere asla küsmemiştir.”	3
	Biyografi	Örtük	“Resim yaparken arkasına biriken halkın çoluk çocuk da olsa ileri geri konuşmalarını büyük bir hoşgörülülikle karşılar, onlarla görüşür, yaptığı resim hakkında fikirlerini sorardı.”	
	Makale	Açık	“Başarılı olmanın sırlarından birisi de sabır ve disiplindir	
MEB-8	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Biyografi	Örtük	“Yunus, tam kırk yıl Taptuk Emre’nin dergâhı’na odun taşımış. ‘Taptuk Dergâhı’na odunun eğrisi bile gerekmez.’ diyerek kırk yıl tek bir eğri odun getirmemiş. Sonunda, muradına ermiş. Kendisine izin verilmiş”	2
	Şiir	Örtük	“...Yüreğine sinirine dayan diyecek Direncinden başka şeyin kalmasa da Herkesin bırakıp gittiği noktada...”	
Yıldırım Yayınları-8	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Hikâye	Açık	“Çocuklar, öyle suratınızı asıp durmayın. İyi bir satıcı güler yüzlü, sabırlı olmalı.”	2
	Deneme	Örtük	“...Ancak bunları uygulayacak ortam sağlanıncaya kadar büyük bir sabırla beklemiş ve tam bir disiplin ile düşündüklerini gerçekleştirmeyi başarmıştır.”	

Tablo 4.16’da ortaokul Türkçe ders kitaplarında yayınevlerine göre “sabırlı olma” davranışının metinlerdeki yansımalarına yer verilmiştir. Millî Eğitim Bakanlığı ve özel yayınevlerine ait kitaplarda adı geçen davranışın bulunduğu metinlerin masal, hikâye, mektup, tiyatro, biyografi, makale ve şiir gibi türlerde olduğu görülmektedir. İncelenen ders kitaplarındaki metinlerde “sabırlı olma” davranışı Gizem Yayınları’nın

6. sınıf ders kitabında açık olarak verilmiş, diğer sınıf ve yayınlarda örtük olarak verilmiştir. Millî Eğitim Bakanlığına ait 5. sınıf ders kitabında adı geçen davranış üç yerde geçerken FCM Yayınları'nın 5. Sınıf ders kitabında bu davranışa herhangi bir metinde rastlanmamıştır. MEB ve Gizem Yayıncılık 6. sınıf ders kitabında ise “sabırlı olma” davranış üç yerde geçmektedir. “sabırlı olma” davranışıyla ilgili Millî Eğitim Bakanlığının 7. sınıf ders kitabında sadece bir bulguya rastlanırken CEM Ofset 7. sınıf ders kitabında ise üç bulguya rastlanmıştır. MEB ve Yıldırım yayınları 8. sınıf ders kitabında bu davranışın ikişer yerde tespit edilmiştir. Ayrıca bu davranışın Millî Eğitim Bakanlığına ait ders kitaplarında özel kuruluşlara ait yayınevlerinin ders kitaplarına oranla daha çok geçtiği görülmüştür. MEB ve özel yayınevlerine bir bütün olarak bakıldığında “sabırlı olma” davranışının altı frekansla en çok 6. sınıf ders kitaplarında, en az ise üç frekansla 5.sınıf ders kitaplarında geçtiği görülmüştür.

Tablo 4.17.

Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarında Yayınevlerine Göre “Saygılı Olma” Davranışıyla İlgili İfadeler

MEB-5	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Biyografi	Örtük	“Hocam, siz bizlere hep iyiyi, doğruyu ve güzeli öğrettiniz. Sizin her sözünüz bizim için emirdir.”	3
	Hikâye	Örtük	“...dedikten sonra gidip önce babasının, sonra Yunus Dede'nin ellerinden öptü.”	
	Çizgi Roman	Örtük	“Babasının isteğine karşı çıkamaz ve hukuk öğrenimi için İngiltere'ye gider.”	
FCM-5	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Anı	Örtük	“...Erzurum'un ileri gelenleri kendisini karşıladılar.”	4
	Anı	Örtük	“Mustafa Kemal Paşa, ihtiyarın hatırını sordu.”	
	Şiir	Örtük	“...üzmeyelim bu gün annemizi.”	
	Anı	Örtük	“...müsaade ederseniz sanatkar arkadaşlar ayrılmadan önce elinizi öpmek istiyorlar...”	
MEB-6	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Hikâye	Örtük	“Şu kitaplıkta sayımız çoğaldıkça saygı kalmadı doğru dürüst. İçinizde en yaşlılardan biri benim. Aynı zamanda en hacimli, en kalın olanı da... Biraz saygı gösterilmez mi adama?”	7
	Hikâye	Örtük	“...Bey ellerine sarıldı, öpmeye başladı. — Ben senin oğlunum!”	
	Mektup	Örtük	“...Hepsinin ellerinden hürmet ve hasretle öper, aklarını dilerim.”	
	Mektup	Örtük	“Büyükanneimin ellerinden öperim. Hafız teyzemin abisinin, Belkıs ablalarının, Müzeyyen, Hafız teyzelerimin, artık hepsinin ellerinden öperim. Hiçbirini unutmadım.”	
	Mektup	Örtük	“Beni büyüten sevecen ellerinden, yüzünden bütün kalbimle hasretle öperim canım anneciğim.”	
	Anı/Hikâ	Örtük	“Aslan nineciğim, pamuk nineciğim, sen büyüksün,	

	ye		bayramın birinci günü evde oturmalısın, konu komşu elini öpmeye gelecekler.”	
	Mektup	Örtük	“...Müsaadenle ben de sana rica edeceğim ki sen de hiç üzülme. Oğulların kim için çalışacak anne?”	
Gizem Yayıncılık-6	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Masal	Örtük	“Kimse kimseyi kırmaz, hiçbir kötü olay olmazmış.”	
	Şiir	Örtük	“Atatürk, gözlerime bakıyor: ‘Öğretmenler, Yeni nesil sizin eseriniz olacaktır!’ diyor... Beni, bu denli yücelttiği, Beni, bu denli onurlandırdığı için Onu nasıl seviyorum Ona nasıl saygı duyuyorum”	
	Mektup	Örtük	“Ancak birbirinize saygı ve sevginizin azaldığını görmek beni yaralar ve sürekli tedirgin eder.”	6
	Mektup	Örtük	“Kızgınlığınızı haklı görebilirim, ama beni aşağılamayın. Hele başkalarının yanında onurumu kırmayın...”	
	Tiyatro	Örtük	“Öğretmenim affedersiniz, biraz geciktim.”	
	Roman	Örtük	“...Ben de bir dediğini iki etmiyordum.”	
MEB-7	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Anı	Örtük	“Hilal arkadaşlarımızı dinledi ve söz almak isteyenlere sırasıyla söz hakkı verdi.”	
	Deneme	Örtük	“Bayramda büyüklerimizi ziyarete giderken...”	
	Hikâye	Örtük	“Birazdan Cuma namazı bitecek. Babamın, amcamın elini öpmeliyim.”	5
	Hikâye	Örtük	“Çocuklar oynarken ayağına çarpmasın diye Zübeyde ninenin önüne bir sehpa koyduk.”	
	Hikâye	Örtük	“Şehirde büyük bir sükûnet ve asayiş hâkimdi. Kavga ve gürültüye hiç rastlamamıştı. Sokaklarda bağırıp çağıra konuşulmuyor, yüksek sesle kahkahalar atılmıyordu.”	
CEM Ofset-7	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Anı	Örtük	“Bunları işitince masum ve sonsuz bir sevinçle ilk hocamın ellerine sarıldım. Onun alçak gönüllülükle çektiği ellerini, yüreğini dolduran sonsuz bir minnetle öptüm.”	1
MEB-8	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Hikâye	Örtük	“Annem, Cici Teyze’den izin alarak biz ikizlerin kendilerine rahatsızlık vermeden onları seyretmesine müsaade almış.”	
	Deneme	Açık	“...Evet efendim.” “Ama Çanakkale’de yalnız bizim şehitlerimiz yok. Bu topraklar üzerinde kanlarını döken insanları da o kahraman düşman savaşçıları da saygı ile anacaksın.”	5
	Hikâye	Örtük	“Onu gördün mü toparlanıyor; hayret, sevgi ve saygı ile bakıyorum”	
	Şiir	Örtük	“— Nerede kaldın? Beni hiç yoklamadın evladım! Haklısın, bende kabahat ki haber yollamadım.”	
	Deneme	Açık	“Geleneklere, kültüre, büyüklere saygı dilde başlamalı.”	
Yıldırım Yayınları-8	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Deneme	Örtük	“Atatürk’ün bu sevgi anlayışının nedeni insana duyduğu saygıdır.”	
	Deneme	Örtük	“...Ulusumuz en büyük Türk’ün karşısında saygıyla eğilmektedir.”	3
	Deneme	Örtük	“...Kurgular, kurallar ötesi bir yaklaşımdı. İnsanın insana sevgisi, saygısı, içtenliği idi.”	

Tablo 4.17’de ortaokul Türkçe ders kitaplarında yayınevlerine göre “saygılı olma” davranışının metinlerdeki yansımalarına yer verilmiştir. Millî Eğitim Bakanlığı ve özel yayınevlerine ait kitaplardaki ilgili davranışın geçtiği metinlerin biyografi, hikâye, çizgi roman, anı, şiir, mektup ve deneme türlerinde olduğu görülmektedir.

İncelenen ders kitaplarındaki metinlerde “saygılı olma” davranışı Millî Eğitim Bakanlığı 8. sınıf ders kitabındaki iki bulgu dışında örtük olarak verilmiştir. Millî Eğitim Bakanlığına ait 5. sınıf ders kitabında tabloda adı geçen davranışla ilgili üç veri varken FCM Yayınları’nda bu sayı dört olarak gerçekleşmiştir. “Saygılı olma” davranışı frekansı Millî Eğitim Bakanlığına ait 6. sınıf ders kitabında artış göstermiş ve bu davranışla ilgili yedi veriye ulaşılmış, bu frekans Gizem Yayıncılık 6. sınıf ders kitabında beş olarak tespit edilmiştir. Yine MEB’e ait 7. sınıf ders kitaplarında ilgili davranışın frekansının beş olduğu görülürken CEM Ofset 7. sınıf ders kitaplarında ise bu davranışın frekansı düşüş göstererek incelenen metinlerde sadece bir defa geçtiği görülmüştür. MEB 8. sınıf ders kitabında “saygılı olma” davranışı beş yerde geçmiş, Yıldırım Yayınları’nda ise bu sayı üç olarak gerçekleşmiştir. Bu bulguların yanında tabloda adı geçen davranışın Millî Eğitim Bakanlığına ait ders kitaplarında özel kuruluşlara ait yayınevlerinin ders kitaplarına oranla daha çok yer aldığı görülmüştür. MEB ve özel yayınevlerine bir bütün olarak bakıldığında “saygılı olma” davranışının on üç frekansla en çok 6. sınıf ders kitaplarında, en az ise altı frekansla 7. sınıf ders kitaplarında bulunduğu tespit edilmiştir.

Tablo 4.18.

Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarında Yayınevlerine Göre “Sorumluluk Sahibi Olma” Davranışıyla İlgili İfadeler

MEB-5	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Hikâye	Örtük	“İyi ama sen uçurtma yapmasını biliyor musun? En iyisi bunu babanla yapmak.” – Anne, ha dükkândan almışsın ha babanla yapmışsın. Bu yarışma çocukların yarışması, babaların değil.	4
	Hikâye	Örtük	“Ancak pireleri görmezden gelmenin de doğru olmadığı açıktır. Unutma ki önemsemediğimiz, görmezden geldiğimiz küçük sorunlar büyüye büyüye yaşam akışımızı değiştirebilecek nitelik kazanabilir.”	
	Hikâye	Örtük	“Kovan adı verilen evlerinde koloni hâlinde yaşayan arılar, karşılıklı saygı, iş bölümü ve sosyal düzen içerisinde yaşar.”	
	Hikâye	Örtük	“Ben de onun unuttuğu torbaları, ceketleri alıp indim.”	
FCM-5	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Hikâye	Örtük	“Bu arada gen Kaoru babasını kaybetti. Ailesinin yükü şimdi Kaoru ve annesinin omuzlarına çökmüştü...kazandığı parayla kendi masraflarını çıkarıyor, geri kalanını ailesine veriyordu.”	2
	Hikâye	Örtük	“...babasının yaptığı borçları ödedi, annesini otel işlerinden kurtardı.”	
MEB-6	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	-	-	-	-
Gizem	Metnin Türü	Davranışın Veriliş	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans

Yayıncılık-6		Şekli(Açık-Örtük)		
	Hikâye	Örtük	“Sınıfa girdiğim anda, oyun başlıyor: Ağlama kertesine de gelse sorunlarım, öğrencilerime aydınlık yüzle görünmeliyim. Kapının dışında bırakıyorum kaygılarımı. Zil çalınca alırım.”	2
	Hikâye	Örtük	“....— Kralım, benim bildiğim gizli bir yerde, büyük bir gömü var. Yasalara göre tüm gömüler kralındır... Maymun, gömüyü duyar da durur mu? Ağırbaşlı, olgun davranmayı unutup şaklaban bir koşuyla gömüyü bulmaya gider. Yeni kralı faka bastıran tilki maymuna şöyle der: — Sen daha kendini yönetmesini bilmiyorsun, bizi hiç yönetemezsin.”	
MEB-7	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Hikâye	Örtük	“...Ben her tarafı topladım. Her şeyi düzenledim.”	2
	Hikâye	Örtük	“İneklerimiz yanımızda tırmanıyorduk. Benim de yürütmek zorunda olduğum bir inek vardı. Çok sonra anladım ama o inekle birlikte bana da bir sorumluluk verilmişti.”	
CEM Ofset-7	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Hikâye	Örtük	“...Gece yarları istasyona gider, süt, simit, ekmek veya köpük taşı satardım.”	1
MEB-8	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	-	-	-	-
Yıldırım Yayınları-8	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Hikâye	Örtük	“...Anahtarla dolabı açıp kitaplara dokundum. Artık onların sorumluluğu bendeydi. Kitap alanların isimlerini yazacaktım. Kitapların tekrar getirilip getirilmediğini kontrol edecektim. Kitapların hepsinin isimlerini gözden geçirdim.”	1

Tablo 4.18’de ortaokul Türkçe ders kitaplarında yayınevlerine göre “sorumluluk sahibi olma” davranışının metinlerdeki yansımalarına yer verilmiştir. Millî Eğitim Bakanlığı ve özel yayınevlerine ait kitaplarda adı geçen davranışın yer aldığı metinlerin hikâye türünde olduğu görülmektedir. İncelenen ders kitaplarındaki metinlerde “sorumluluk sahibi olma” davranışı örtük olarak verilmiştir. Millî Eğitim Bakanlığı 5. sınıf ders kitabında bu davranış dört yerde geçerken FCM Yayınları 5. sınıf ders kitabında ilgili davranış iki defa geçmiştir. Millî Eğitim Bakanlığı 6. sınıf ders kitabında “sorumluluk sahibi olma” bildiren herhangi bir bulguya rastlanmazken Gizem Yayıncılık 6. sınıf ders kitabında bu davranışın iki yerde geçtiği görülmüştür. Yine Millî Eğitim Bakanlığının 7. sınıf ders kitabında adı geçen davranış iki cümlede geçerken CEM Ofset Yayınları’nda ise sadece bir cümlede geçmektedir. “sorumluluk sahibi olma” davranışıyla ilgili MEB 8. sınıf ders kitabında bir veri bulunmazken 8. sınıf Yıldırım Yayınları’nda bu davranışın sadece bir defa geçtiği tespit edilmiştir. Ayrıca ilgili davranışın özel yayınevlerine ait kitaplardaki frekansının MEB’e ait ders kitaplarına oranla daha az olduğu görülmektedir. MEB ve özel yayınevlerinin kitapları

bir bütün olarak değerlendirildiğinde “sorumluluk sahibi olma” davranışının altı frekansla en çok 5. sınıf ders kitaplarında, en az ise bir frekansla 8. sınıf ders kitaplarında yer aldığı görülmektedir.

Tablo 4.19.

Ortaokul Türkçe ders kitaplarında yayınevlerine göre “sosyal olma” davranışıyla ilgili ifadeler

MEB-5	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Hikâye	Örtük	“İzmir’e dönerken otobüste tanıdığım bir dedeyle konuşurken, onun hafızasının da masallarla, tekerlemelerle dopdolu olduğunu anlayanca bu fırsatı kaçırmadım.”	3
	Şiir	Örtük	“Bir erik ağacının üstünde şiirler okudu arkadaşlarına. Hayallerini anlattı onlara.”	
	Deneme	Örtük	“Kovan adı verilen evlerinde koloni hâlinde yaşayan arılar, karşılıklı saygı, iş bölümü ve sosyal düzen içerisinde yaşar.”	
FCM-5	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	-	-	-	-
MEB-6	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	-	-	-	-
Gizem Yayıncılık-6	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Masal	Örtük	“Akıllı kimse dostluğu her şeyden üstün tutar. Bir sıkışık durumda dostluk bölüşülür.”	2
	Masal	Örtük	“Güller, laleler, karanfiller, bütün çiçekler solar. Çelik ve demir kırılır ama gerçek dostluk ne solar ne de kırılır.”	
MEB-7	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Anı	Örtük	“Hilal artık derslere sık sık katılıyor, kendini rahatça ifade edebiliyordu. Seçil, Serdar, Hilal ve ben çok iyi arkadaş olmuştuk. Ben de yeni okuluma yeni arkadaşlar bulmanın verdiği güvenle geleceğe umutla bakıyordum.”	3
	Hikâye	Örtük	“Alper, Murat, Temel, Burak, Can... Yani biz, beş kafadar hemen toplanıyoruz. Önce yoruluncaya kadar kar topu oynuyoruz, sonra da dinlenmek için kardan adam yapıyoruz.”	
	Hikâye	Örtük	“Evlerimizin kesişen noktaları vardı o zamanlar. Küçük, daracık pencerelerimiz birbirine bakardı. Annelerimiz oradan başlarını uzatır, sonu gelmez sohbetlere koyulurlardı.”	
CEM Ofset-7	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Biyografi	Örtük	“Resim yaparken arkasına biriken halkın çoluk çocuk da olsa ileri geri konuşmalarını büyük bir hoşgörüyle karşılar, onlarla görüşür, yaptığı resim hakkında fikirlerini sorardı.”	1
MEB-8	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Deneme	Örtük	“Hepimiz, bütün köy çocukları, yalnız kendi kendimize, kendi tarlamızda çalışmaktan, o havadan bıkıyorduk. İmece imdadımıza bir yetişirdi ki... Uzun zaman imeceyi unutamaz, ondan, türkülerden, oyunlardan söz ederdik.”	4
	Masal	Örtük	“— Akli başında hiçbir adam, hiçbir şeyi dostlara denk tutmaz. Çünkü dostlar, zor zamanda yardımcı olan ve bir müsibet dokunduğunda teselli edendir. Bunun örneklerinden biri de tasmalı (boynu nişanlı) güvercin, fare, ceylan ile karga örneğidir.”	
	Deneme	Örtük	“Şimdi düşünüyorum da ... Bir gün insanlar çalışmayı bu	

			hâle getirirler... Böyle düğünl� bayramlı... �alışmak bana imecede hiç zor gelmedi. Hiç kimseye de gelmemiştir. İmeceyle, imece d�ğ�n�yle çalışma, insanların yaşayışlarını değiştiriyor. İnsanları daha insan yapar. Daha dost, daha sevimli yapar.” “— Dost olmanın yollarından biri de dostunun dostuna dost olmak ve dostunun düşmanına düşman olmaktır. Benim seni sevmeyecek bir tane bile arkadaşım ya da dostum yoktur... Bir gün bile dost kalamam! Böylelikle fare karganın yanına geldi ve tokalaşıp samimiyet gösterdi.”	
Masal	�rt�k			
Yıldırım Yayınları-8	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-�rt�k)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Hikâye	�rt�k	“...Bir sonraki yıl bir kişi hariç, bütün arkadaşların oyuyla sınıf başkanı seçildim. Okul piyeslerinde başoyuncuydum. Nerede bir sosyal çalışma var, ben oradaydım.”	2
	Deneme	�rt�k	“ ‘Gidelim ki başka arkadaşlar da gelsin...’ dedi gözleri buğulanarak... Yenildi, içildi, dans edildi, konuşuldu... Ben de oradaydım. Güzel ‘insan ilişkileri’ydi yaşanılan.”	

Tablo 4.19’da ortaokul Türkçe ders kitaplarında yayınevlerine göre “sosyal olma” davranışının metinlerdeki yansımalarına yer verilmiştir. Millî Eğitim Bakanlığı ve özel yayınevlerine ait kitaplardaki ilgili davranışın geçtiği metinlerin hikâye, şiir, deneme, masal, anı ve biyografi türlerinde olduğu görülmektedir. İncelenen ders kitaplarındaki metinlerde “sosyal olma” davranışının örtük olarak verildiği tespit edilmiştir. Millî Eğitim Bakanlığına ait 5. sınıf ders kitabında “sosyal olma” davranışı üç yerde geçerken FCM Yayınları’nın 5. sınıf ders kitabında bu davranışla ilgili herhangi bir veri bulunamamıştır. MEB’e ait 6. sınıf ders kitabında adı geçen davranışla ilgili bir bulguya rastlanmazken Gizem Yayıncılık 6. sınıf ders kitabında bu davranışın sadece iki defa geçtiği tespit edilmiştir. “sosyal olma” davranışının MEB 7. sınıf ders kitabında frekansının    olduğu görülürken CEM Ofset 7. sınıf ders kitabında bu davranışın bir defa geçtiği görülmektedir. MEB 8. sınıf ders kitabında ise bu davranışa dört yerde rastlanırken Yıldırım Yayınları’nda ise iki yerde rastlanmıştır. Bunların yanında tabloda adı geçen davranışın Millî Eğitim Bakanlığına ait ders kitaplarında özel kuruluşlara ait yayınevlerinin ders kitaplarına göre daha çok yer aldığı görülmektedir. Millî Eğitim Bakanlığı ve özel yayınevlerinin ders kitaplarına bir bütün olarak bakıldığında “sosyal olma” davranışının altı frekansla en çok 8. sınıf ders kitaplarında, en az ise iki frekansla 6. sınıf ders kitaplarında yer aldığı görülmektedir.

Tablo 4.20.

Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarında Yayınevlerine Göre “Takdir Etme” Davranışıyla İlgili İfadeler

MEB-5	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Hikâye	Örtük	“Babam bir koluyla beni, bir koluyla Pınar’ı kavrayarak anneme ‘İkizlerimizle ne kadar gurur duysak azdır Gülay. Bugün site yönetimi yarışmayı sonuçlandırmış ve kızlarımızın projesi birinci olmuş!’ dedi.”	3
	Hikâye	Örtük	“Türkçe ödevim için bu yolculuğa onları ikna ettiğimi anlatıyordu. Koltuk komşumuz ödevin konusunu öğrenince: ‘Aferin olum, aferin. Dur bir tane de ben söyleyeyim de yaz.’ ”	
	Hikâye	Örtük	“En güzel yatırımı küçük kardeşimiz yapmış efendim, dedi. Sözü biter bitmez de gidip kardeşinin alnından öptü.”	
FCM-5	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Hikâye	Örtük	“İlk dersin günlük olaylar bölümünde bunu (engelli adama yardım etmesini) anlattı. Öğretmen Ayten Hanım, Atilla’yı kutladı.”	3
	Hikâye	Örtük	“...Halk beni alkışladı, alkıştan yer gök inledi.”	
	Hikâye	Örtük	“...Alan alkıştan kırılıyordu.”	
MEB-6	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Hikâye	Örtük	“— Hiç olmazsa kuşlar yer, dedim. Aferin sana Selim. — ikinize de aferin, dedi başka bir ses.”	3
	Çizgi roman	Örtük	“Çok iyi Bay Galileo, çok iyi! Kırk yıl düşünsem aklıma gelmezdi. Saygı duyulması bir çözüm bu!”	
	Hikâye	Örtük	“— Veysel Dayı, dedi. Ver o kitabı bu delikanlıya... Bu iki yumurcak, ekmeğin değerini de biliyor paranın nereye harcanacağını da... Bir değil, üç tane masal kitabı helâl olsun onlara.”	
Gizem Yayıncılık-6	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Mektup	Açık	“Bana güvendiğinizi belli edin. Beni destekleyin; hiç değilse çabamı övün.”	1
MEB-7	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Anı	Örtük	“...Muhsin’e dönerek: ‘Bahsi kazandın.’ diyor. ‘Sen bizim en değerli sanatçımızsın.’ ”	2
	Deneme	Örtük	“Bükemediğin eli öpmek”	
CEM Ofset-7	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Mektup	Örtük	“...Ödevin için bu kadar titizlenmen ve araştırma yapman beni ne kadar gururlandırıyor. Bilemezsin”	1
MEB-8	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	-	-	-	-
Yıldırım Yayınları-8	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Hikâye	Örtük	“Eski okul kitaplarınızı satıyorsunuz, demek. Aferin size! Artık her şeyi öğrendiniz, eski kitaplara ihtiyacınız kalmadı, değil mi?”	1

Tablo 4.20’de ortaokul Türkçe ders kitaplarında yayınevlerine göre “takdir etme” davranışının metinlerdeki yansımalarına yer verilmiştir. Millî Eğitim Bakanlığı ve özel yayınevlerine ait kitaplardaki ilgili davranışın geçtiği metinlerin hikâye, çizgi roman, anı, mektup ve deneme türlerinden olduğu görülmektedir. İncelenen ders kitaplarındaki metinlerde “takdir etme” davranışının örtük olara verildiği anlaşılmaktadır. Millî Eğitim Bakanlığı ve FCM Yayınları 5. sınıf ders kitaplarında

ilgili davranışın üçer defa geçtiği görülmektedir. Yine MEB’e ait 6. sınıf ders kitabında “takdir etme” davranışıyla ilgili üç bulgu varken Gizem 6. sınıf ders kitabında sadece bir bulgu tespit edilmiştir. Bu davranışın frekansı MEB 7. sınıf ders kitabında iki olarak görülürken CEM Ofset 7. sınıf ders kitabında ise frekansın sadece bir olduğu görülmektedir. MEB 8. sınıf ders kitabında ise “takdir etme” davranışıyla ilgili bir veriye rastlanmazken Yıldırım Yayınları’nda ise sadece bir yerde geçmiştir. Ayrıca tabloda adı geçen davranışın Millî Eğitim Bakanlığına ait ders kitaplarında özel kuruluşlara ait yayınevlerinin ders kitaplarına oranla daha çok yer aldığı görülmüştür. “Takdir etme” ile ilgili MEB ve özel yayınevlerine ait bulgulara bir bütün olarak bakıldığında bu davranışı altı frekansla en çok 5. sınıf ders kitaplarında, en az ise bir frekansla 8. sınıf ders kitaplarında geçtiği görülmektedir.

Tablo 4.21.

Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarında Yayınevlerine Göre “Tedbirli Olma” Davranışıyla İlgili İfadeler

MEB-5	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Hikâye	Örtük	“Ama yarışmadan önce uçurtmasını uçurması gerekiyordu. İşini şansa bırakamazdı.”	2
	Hikâye	Örtük	“Olan olduktan sonra telaşlanmak değil, önceden önlem alabilmektir marifet. Hastalanmadan gerekli aşları olabiliyor musun? Kaza olmadan arabanın bakımını yaptırabiliyor musun? İşte o zaman pireyle, deveyle işin olmaz.”	
FCM-5	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	-	-	-	-
MEB-6	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	-	-	-	-
Gizem Yayıncılık-6	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Hikâye	Açık	“Bir yıl, maraton koşusunda ambulansla yarışmacıları takip etmekle görevliydim. Bu, koşu sırasında meydana gelebilecek herhangi bir kaza veya yarışmacıların fenalaşması olasılığına karşı bir önlemdi.”	1
MEB-7	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Hikâye	Örtük	“Son bir kez kütüphanede toplanıp çalışmalarımızı kontrol edip son düzeltmelerimizi yaptık.”	1
CEM Ofset-7	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	-	-	-	-
MEB-8	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Hikâye	Örtük	“— Seninle benim ne yakınlığım olabilir ki, dedi fare. Sen sadece bir yiycisin, bense senin gıdan... Çünkü bizim aramızdaki düşmanlık sana hiçbir zarar vermez, onun zararı sadece bana dokunur. Düşmanıyla arkadaş olup barışan kimse, yeninin içinde yılan taşıyan kimse gibidir.”	1
Yıldırım	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans

Yayınları-8	Şekli(Açık-Örtük)		
Hikâye	Örtük	“Günler öncesinden hazırlık yaptığı, heyecanla, merakla koşup geldiği okulun...”	2
Deneme	Örtük	“...meseleler karşısında önce düşünmüştür, gerekli araştırmayı yapmış, tartışmış, kararını ondan sonra vermiştir. Verdiği karar uygulamaya koyarken uygun zamanı beklemiştir.”	

Tablo 4.21’de ortaokul Türkçe ders kitaplarında yayınevlerine göre “tedbirli olma” davranışının metinlerdeki yansımalarına yer verilmiştir. Millî Eğitim Bakanlığı ve özel yayınevlerine ait kitaplarda ilgili davranışın geçtiği metinlerin hikâye türünde olduğu görülmektedir. İncelenen ders kitaplarındaki metinlerde “tedbirli olma” davranışının Gizem Yayıncılık 6. sınıf ders kitabı dışında örtük olarak verildiği tespit edilmiştir. Millî Eğitim Bakanlığı 5. sınıf ders kitabında adı geçen davranış iki cümlede geçerken FCM Yayınları 5. sınıf ders kitabında bu davranışın geçtiği herhangi bir bulguya rastlanmamıştır. Yine MEB 6. sınıf ders kitabında “tedbirli olma” bildiren bir bulguya rastlanmazken Gizem Yayıncılık 6. sınıf ders kitabında ise bu davranış bir yerde geçmektedir. İlgili davranış Millî Eğitim Bakanlığı 7. sınıf ders kitabında bir yerde geçerken CEM Ofset Yayınları’nda bu davranışla ilgili bir metne rastlanmamıştır. “Tedbirli olma” bildiren ifadeler MEB 8. sınıf ders kitaplarında sadece bir yerde bulunurken Yıldırım Yayınları 8. Sınıf ders kitabında ise iki yerde tespit edilmiştir. Bunların yanında tabloda adı geçen davranışın özel yayınevlerine ait kitaplardaki frekansının MEB ders kitaplarına oranla daha az olduğu görülmektedir. MEB ve özel yayınevlerinin kitaplarından elde edilen verilere bir bütün olarak bakıldığında “tedbirli olma” davranışının frekansının MEB 5. sınıf ders kitabında iki, diğer sınıflar ve yayınevlerinin ders kitaplarında ise bu sayının bir olduğu görülmektedir.

Tablo 4.22.

Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarında Yayınevlerine Göre “Vatan/Millet Sevgisi” Davranışıyla İlgili İfadeler

MEB-5	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Şiir	Örtük	“Toprağı, bayrağı ve memleketi Vatanı sevmeyi öğrettin bana.”	1
FCM-5	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Anı	Örtük	“ Tam üç yıldır görmediğim yurdumu öyle özledim ki...”	5
	Şiir	Örtük	“Durmadan dalgalanan şanlı bayrağım, Yurdumun en büyük bayramı bugün! Ufuklar gül açsın, gülsün, Yurdumun en büyük bayramı bugün!...”	
	Şiir	Örtük	“Vatan sevdasıdır. Bu söze inan. Hepimizin annesidir bu vatan. Uzaklardan dönüyorken vatana Rüzgâr hoş bir koku getirir sana”	
	Şiir	Açık	“...İşte senin bu güzel memleket, annen gibi onu sev de hizmet et...”	
	Şiir	Örtük	“...Benim çiğdem kokulu memleketim...Türkiye, konduğum yurt! Ve sen, gönlümde yatan memleketim.”	
MEB-6	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Makale	Örtük	“...Mustafa’nın en büyük isteği eğitim hayatına devam etmek, ülkesi ve milletine hizmet edecek bir genç olarak yetişmekti.”	6
	Anı	Örtük	“— Rica ederim, siz neler söylüyorsunuz?...Türk milleti, bir başka devletin sığıntısı, uşağı hâline nasıl getirilir? Şanlı geçmişi zaferlerle dolu...”	
	Anı	Örtük	“Mustafa Kemal’in sesinde tek yüreğin heyecanı, kararı değil; ‘Ne mutlu Türk’üm’ diyen herkesin heyecanı, kararı vardı.”	
	Hikâye	Örtük	“Sonra geminin kışında sallanan sancağı göstererek: — Şehit olursam bunu üzerine örtün. Vatan, bayrağın dalgalandığı yer değil midir, dedi.”	
	Anı	Örtük	“Bu memleketi korumak için, bu milletin özgür yaşaması için yüzyıllardan beri kanını akıtmış, canını vermiş, memleketin gerçek sahiplerine, kahramanlar kahramanı Anadolu’ya bir şey sordunuz mu? Anadolu halkını dinlediniz mi? Bir de onlara sorun, efendiler, bir de onları dinleyin! Mustafa Kemal’in sesinde tek yüreğin heyecanı, kararı değil; ‘Ne mutlu Türk’üm’ diyen herkesin heyecanı, kararlılığı vardı.”	
	Anı	Örtük	“...Bu örnekle onun yataкта hastayken bile vatan işleriyle uğraştığını belirtmek istedim.”	
Gizem Yayıncılık-6	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Şiir	Örtük	“Ya senin insanların Türkiye’im, Ya senin insanların candır.”	7
	Şiir	Örtük	“Türkiye’im benim içli memleketim. Büyük destanlarla çalkalanan, Kalplerde bir kor gibi yanan, Benim sonsuz hürriyetim. Türkiye’im memleketim”	
	Şiir	Örtük	“Bir ressamım: Özlediğim dünyayı anlatıyorum Yeşili bol, mavisi bol... Kara rengi kovuyorum. Bir yıldız gibi parlıyor Türkiye’im.”	
	Özdeyiş	Örtük	“Benim yaratılışında fevkalade olan bir şey varsa Türk olarak dünyaya gelmemdir. Her Türk ferдинin son nefesi, Türk milletinin nefesinin sönmeyeceğini onun ebedi olduğunu göstermelidir.”	
	Anı	Örtük	“...Deveboynu’nda Erzurum’un kahraman halkı ordu ile beraber dövüşmüş, tertemiz kanını akıtarak birçok şehit vermişti.”	
	Özdeyiş	Örtük	“Kendiniz için değil, bağlı bulunduğunuz ulus için el birliği ile çalışınız. Çalışmaların en yükseği budur.”	
	Anı	Örtük	“...Bu memleketi korumak için, bu milletin özgür yaşaması için yüzyıllardan beri kanını akıtmış, canını	

			vermiş; bu milletin gerçek sahiplerine, kahramanlar kahramanı Anadolu'ya bir şey sordunuz mu? Anadolu halkını dinlediniz mi? Bir de onlara sorun efendiler, bir de onları dinleyin! Mustafa Kemal'in sesinde tek yüreğin heyecanı, kararı değil; 'Ne mutlu Türk'üm' diyen herkesin heyecanı, kararlılığı vardı."	
MEB-7	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Hikâye	Örtük	"Devletini seversen bu fedakârlığı kabul edeceksin. — Ettim efendim..."	2
	Hikâye	Örtük	"Hadi sen biliyorsun meseleyi, ya senden satın alanlar? Sonra Osmanlı kusurlu mal satıyormuş derler. Ben ecnebi diyarlarda devletimin şerefini düşürmem, milletimin adını lekeleyemem."	
CEM Ofset-7	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Biyografi	Örtük	"Yurt toprağı! Sana her şey feda olsun. Kutlu olan sensin. Hepimiz senin için fedaiyiz. Fakat sen Türk milletini ebedî hayatta yaşatmak için feyizli kalacaksın."	4
	Biyografi	Örtük	"Mustafa Kemal, vatani ve milleti için canını feda etmekten kaçınmazdı. Daha Çanakkale Savaşları sırasında Anafartalar grubu komutanı iken en ön safta savaştı..."	
	Şiir	Örtük	"Müjdeler var yurdumun toprağına taşına, Erdi Cumhuriyetim elli şeref yaşına, Bu rüzgârla şahlanmış dalga dalga bayrağım, Başka bir tuğ yaraşmaz Türk'ün özgür başına."	
	Şiir	Örtük	"Yaşasın hür ulusum, soylu gencim, benliğim, Yaşasın şanlı ordum, sarsılmaz güvenliğim. Ersin elli yıllarım nice mutlu çağlara, Örnek olsun cihana devletim, düzenliğim..."	
MEB-8	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Şiir	Örtük	"Taşıma toprağına toz konduranın Alnını karışlarım Şairim şair olmasına Canım kurban şiirin gerçeğine, hasına İçerisine insan kokusu sinmiş mısralara vurgunum Bıçak gibi kemiğe dayansın yeter Eğri büğrü, kör topal, kabulüm."	2
	Şiir	Örtük	"Kirazın derisinin altında kiraz Narın içinde nar Benim yüreğimde boylu boyunca Memleketim var. Canıma, ciğerime dek işlemiş Canıma, ciğerime Elma dalından uzağa düşmez Ne yana gitsem nafile Memleketin hâli gözümünden Bin bir yerinden bağlanmışım Bundan ötesine aklım ermez."	
Yıldırım Yayınları-8	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Biyografi	Örtük	"Yurt toprağı! Sana her şey feda olsun. Kutlu olan sensin. Hepimiz senin için fedaiyiz. Fakat sen Türk milletini ebedî hayatta yaşatmak için feyizli kalacaksın."	4
	Anı	Örtük	"...iki koma arasında başını yastığından zorla kaldırıp başbakanına; 'Bu gün Hatay'dan ne haber var? Yeni rapor var mı?' diye soruyordun..."	
	Şiir	Örtük	"Vatanın bağına düşman dayasın hançerini, Bulunur kurtaracak bahtı kara maderin"	
	Atasözü	Örtük	"Bülbülü altın kafese koymuşlar, 'Ah vatanım!' demiş."	

Tablo 4.22’de ortaokul Türkçe ders kitaplarında yayınevlerine göre “vatan millet sevgisi” davranışının metinlerdeki yansımalarına yer verilmiştir. Millî Eğitim Bakanlığı ve özel yayınevlerine ait kitaplardaki incelenen metinlerin şiir, makale, anı, atasözü, hikâye, özdeyiş ve biyografi türlerinde olduğu görülmektedir. İncelenen metinlerde “vatan millet sevgisi” davranışı FCM 5. sınıf ders kitabında bir defa açık olarak verilmiş, bunun dışında örtük olarak verilmiştir. Millî Eğitim Bakanlığına ait 5. sınıf

ders kitabında adı geçen davranış sadece bir cümlede geçerken FCM Yayınları’nda ise beş cümlede yer alışı görülmektedir. MEB 6. sınıf ders kitabında “vatan millet sevgisi” davranışıyla ilgili altı ifade varken Gizem Yayıncılık 6. Sınıf ders kitabında bu davranışla ilgili yedi ifade bulunmuştur. Yine Millî Eğitim Bakanlığı 7. sınıf ders kitabında ise bu davranış iki yerde geçerken CEM Ofset Yayınları 7. sınıf ders kitabında dört yerde geçmektedir. “vatan millet sevgisi” davranışının frekansı MEB 8. sınıf ders kitabında iki olarak belirlenirken Yıldırım Yayınları’nda ise bu sayının dört olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca tablodaki davranışın Millî Eğitim Bakanlığına ait ders kitaplarında özel yayınevlerinin kitaplarına oranla daha az yer aldığı tespit edilmiştir. MEB ve özel yayınevlerinden elde edilen verilere bir bütün olarak bakıldığında “vatan millet sevgisi” davranışının on üç frekansla en çok 6. sınıf ders kitaplarında, en az ise altışar frekansla 5, 7 ve 8. sınıf ders kitaplarında yer aldığı görülmektedir.

Tablo 4.23.

Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarında Yayınevlerine Göre “Yalan Söylememe/Dürüst Olma” Davranışıyla İlgili İfadeler

MEB-5	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Hikâye	Örtük	“Mazeretini söylese miydi? Şeker veren dedenin sevimli yüzü gözlerinin önünde belirdi. O karganın sesi de kulaklarında yankılandı. Her ikisi de söyle der gibiydi! ‘Yaşlı, görme engelli bir dede ışıklarda karşıya geçemeyince ona yardım ettim.’ dedi, ‘Bu nedenle de geç kaldım öğretmenim.’ ”	2
	Anı	Örtük	“Padişah, perdede onları seyredirken yöneticilerin yalan sözlerine inanmakla yaptığı haksızlığı anladı.”	
FCM-5	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	-	-	-	-
MEB-6	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	-	-	-	-
Gizem Yayıncılık-6	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Özdeyiş	Açık	“Doğruyu söylemekten korkmayınız.”	
	Mektup	Örtük	“Bana kendinizi yanılmaz ve erişilmez göstermeye çabalamayın. Yanıldığınızı görünce üzüntüm büyük olur”	3
	Mektup	Açık	“Yüzde yüz dürüst davranmadığımı görünce ürkmeyin. Beni köşeye sıkıştırmayın; yalana sığınmak zorunda kalırım.”	
MEB-7	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Anı	Örtük	“— 36 lira eder! — Sana bu 36 lirayı versem ne yaparsın? — Hiç, almam ki... — Neden almıyorsun? — Otuz altı lira çok para...”	
	Hikâye	Örtük	“Yanlışlıkla bir eşyasını unuttuğu dükkânların sahipleri defalarca arkasından çıraklarını koşturmuşlar, malını kendisine geri verebilmek için uğraşmışlardı.”	5
	Hikâye	Örtük	“...Sorma beyim yanlışlık yapmışız. Kumaşların arasına	

	Hikâye	Örtük	önceden hatalı diye ayırdığım kumaş topu da karışmış.” “Olmaz efendim, olmaz. Sana hatalı mal satamam.”	
	Hikâye	Örtük	“Hayatında ilk defa gördüğü, farklı bir coğrafya ve kültüre ait insanlar onun yardımına koşmuşlar, büyük bir emniyet, güven ve dürüstlük örneği göstermişlerdi.”	
CEM Ofset-7	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	-	-	-	-
MEB-8	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Şiir	Açık	“...yalanla karşılık vermezsen yalana..”	
	Şiir	Örtük	“..söylediğin gerçeği eğip bükten düzenbaz...”	2
Yıldırım Yayınları-8	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Masal	Örtük	“ Söyle bakalım ey hain o hançerle ne yapacaktın. Meroz, başı dimdik, korkusuz bir sesle şöyle yanıtladı: ‘Sizi öldürecek, kenti bir zalimden kurtaracaktım.’”	
	Masal	Örtük	“...onu değil beni asacaksınız. O benim kefilimdir; asılacak olan benim.”	
	Masal	Örtük	“Davranışınızı çok beğendim demek ki dostluk, dürüstlük, sevgi boş sözcükler değilmiş. Bana bunu kanıtladınız...”	4
	Biyografi	Örtük	“Ben düşündüklerimi sevdiklerime olduğu gibi söylerim. Aynı zamanda lüzumu olmayan bir sırrı kalbimde taşıma iktidarına sahip biri değilim...”	

Tablo 4.23’de ortaokul Türkçe ders kitaplarında yayınevlerine göre “yalan söylememe/dürüst olma” davranışının metinlerdeki yansımalarına yer verilmiştir. Millî Eğitim Bakanlığı ve özel yayınevlerine ait kitaplarda adı geçen davranışın yer aldığı metinlerin hikâye, anı, özdeyiş, mektup ve şiir türlerinde olduğu görülmektedir. İncelenen ders kitaplarındaki metinlerde “yalan söylememe/dürüst olma” davranışı Gizem Yayıncılık 6. sınıf ders kitabında iki yerde, MEB’in 8. sınıf ders kitabında ise bir yerde açık olarak verilirken diğer yayın ve sınıflarda ise örtük olarak verilmiştir. İlgili davranış Millî Eğitim Bakanlığının 5. sınıf ders kitabında iki cümlede geçerken FCM Yayınları 5. sınıf ders kitabında herhangi bir metinde görülmemiştir. Yine MEB’e ait 6. sınıf ders kitabında “yalan söylememe/dürüst olma” bildiren bir bulgu tespit edilemezken Gizem Yayıncılık 6. sınıf ders kitabında ise ilgili davranışın üç defa geçtiği görülmüştür. Yine Millî Eğitim Bakanlığının 7. sınıf ders kitabında bu davranışın beş yerde geçtiği görülürken CEM Ofset Yayınları 7. sınıf ders kitabında ise adı geçen davranışa herhangi bir metinde rastlanmamıştır. “Yalan söylememe/dürüst olma” davranışı MEB 8. sınıf ders kitabında iki cümlede geçerken 8. sınıf Yıldırım Yayınları’nda dört defa geçmektedir. Bu bilgilerin yanında tabloda adı geçen davranışın özel yayınevlerine ait kitaplardaki frekansının MEB’e ait ders kitaplarına oranla daha az olduğu görülmektedir. MEB ve özel yayınevlerinin kitaplarından elde edilen bulgulara bir bütün olarak bakıldığında “yalan söylememe/dürüst olma” davranışının beş

frekansla en çok 7. sınıf ders kitaplarında, en az ise iki frekansla 5. sınıf ders kitaplarında yer aldığı anlaşılmaktadır.

Tablo 4.24.

Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarında Yayınevlerine Göre “Yaratıcı Düşünme” Davranışıyla İlgili İfadeler

MEB-5	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Hikâye	Örtük	“Odamıza çekilip kâğıtlar üzerinde projeler çizmeye başladık. Heykel, çocuk parkına yapılacağı için hep çocuklara göre bir şeyler çizip duruyorduk. Hepsi de sıradan; basit, kolayca düşünülüp bulunabilecek şeylerdi. Öyle bir şey olmalıydı ki herkesi şaşırtmalıydı; önünden geçenler, öylesine bakıp geçmemeliydiler.”	1
FCM-5	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Roman	Örtük	“...Yalnız onları size nasıl vereceğim? Buldum efendim, ona da çare buldum. Mendilimi çıkardım, kirazları içine doldurarak çıkan gibi bağladım.”	1
MEB-6	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	-	-	-	-
Gizem Yayıncılık-6	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Özdeyiş	Açık	“insanların hayatına, faaliyetine egemen olan kuvvet, yaratma ve icat yeteneğidir.”	2
	Hikâye	Örtük	“...Yatağıma uzanıp gözlerimi tavana diktim. Uzun süre öylece kaldım. Sonra birden aklıma geliveren şeyle yerimden fırladım. Müthiş bir fikirdi. Olabilirdi, denemeye değerdi. Yatağımın altındaki plastik çamaşır sepetini çıkarıp eskimeye yüz tutmuş bir çift beyaz çorap buldum, giydim. Kırmızı keçe uçlu kalemimle çorapların üzerini ayakkabı modelinde boyadım. işte kan kırmızısı ayakkabılarım hazır.”	
MEB-7	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Hikâye	Örtük	“...Buna nasıl mukabele etmeliydi? Hemen sırtından “Pembe İncili Kaftan”ı çıkardı. Tahtın önüne serdi.”	2
	Hikâye	Örtük	“...Tuzam....- Türkiye Uzay Araştırmaları Merkezi. - Öyle bir kuruluş olduğunu bilmiyordum- Olmalı, diyor Temel. Amerika’da NASA varsa biz de TUZAM neden olmasın?”	
CEM Ofset-7	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Deneme	Örtük	“Ölü dirilmez, yüz kuruşa Amerika’ya gidilmez, her büyük adam bizimle konuşmaz. Bu böyledir de en büyük yazarların herhangi bir kitabı pek güzel yüz kuruşa alınır ve bu büyük düşünücü ile baş başa on gün, yirmi gün, bir ay oturup konuşabilirsiniz.”	1
MEB-8	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Deneme	Örtük	“Ölü dirilmez, yüz kuruşa Amerika’ya gidilmez, her büyük adam bizimle konuşmaz. Bu böyledir de, en büyük yazarların herhangi bir kitabı pek güzel yüz kuruşa alınır ve bu büyük düşünücü ile baş başa on gün, yirmi gün, bir ay oturup konuşabilirsiniz”	1
Yıldırım Yayınları-8	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Hikâye	Örtük	“Öğle sıcaklığı iyiden iyiye bastırılmıştı. Güneş tepemizi yakıyordu. Beklemekten usanmıştık. O sırada aklıma parlak bir fikir geldi. Satışımızı artırmak için ikramiye vermeliydik.”	1

Tablo 4.24'te ortaokul Türkçe ders kitaplarında yayınevlerine göre “yaratıcı düşünme” davranışının metinlerdeki yansımalarına yer verilmiştir. Millî Eğitim Bakanlığı ve özel yayınevlerine ait kitaplarda adı geçen davranışın yer aldığı metinlerin hikâye, roman, özdeyiş ve deneme türlerinde olduğu görülmektedir. İncelenen ders kitaplarındaki metinlerde “yaratıcı düşünme” davranışı sadece Gizem Yayıncılık 6. sınıf ders kitabında bir yerde açık olarak verilmiş, bunun dışında diğer sınıf ve yayınevlerinde örtük olarak verilmiştir. MEB ve FCM Yayınları 5. sınıf Türkçe ders kitabında ilgili davranış birer defa geçmiştir. Millî Eğitim Bakanlığı 6. sınıf ders kitabında ise “yaratıcı düşünme” bildiren herhangi bir bulguya rastlanmazken Gizem Yayıncılık 6. sınıf ders kitabında bu davranışla ilgili iki bulguya rastlanmıştır. Yine Millî Eğitim Bakanlığının 7. sınıf ders kitabında adı geçen davranış iki cümlede geçerken CEM Ofset Yayınları'nda ise sadece bir cümlede geçmektedir. MEB ve Yıldırım yayınları 8. sınıf ders kitabında sadece birer yerde “yaratıcı düşünme” davranışı geçmektedir. Bunların yanında tabloda adı geçen davranışın özel yayınevlerine ait kitaplardaki frekansının MEB’e ait ders kitaplarına oranla daha çok olduğu görülmektedir. “yaratıcı düşünme” davranışıyla ilgili MEB ve özel yayınevlerinin kitaplarından elde edilen bulgulara bir bütün olarak bakıldığında, bu davranışın üç frekansla en çok 7. sınıf ders kitaplarında yer aldığı, en az ise ikişer frekansla 5, 6 ve 8. sınıf ders kitaplarında yer aldığı görülmektedir.

Tablo 4.25.

Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarında Yayınevlerine Göre “Yardımsever Olma” Davranışıyla İlgili İfadeler

MEB-5	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Hikâye	Örtük	“Dönüp dedeye yardım etse okuluna geç kalabilirdi. Yardım etmese, içi rahat etmeyecekti. Ani bir kararla gerisin geri döndü. Gözleri görmeyen adamı elinden tutup karşıya geçirecekti.”	8
	Hikâye	Örtük	“Elimi bırakma.” dedi dedeye, “Karşıya geçiyoruz.” ileriye doğru birlikte adım attılar. Kaldırımdan ana yola inerken adam sendeledi, düşecek gibi oldu. Oğün koluna girip yardım etti.	
	Hikâye	Örtük	“Eğer istiyorsan git, o dedeye yardım et.”	
	Biyografi	Örtük	“Halk Hacı Bektaş’ın konuşmalarından çok memnun kalmıştı. Onu dinledikçe ümitleri yeşeriyor, çalışma ve yardımlaşma arzusu çoğalıyordu.”	
	Biyografi	Örtük	“Köylüler büyük ve verimli bir arazi vermeyi teklif	

	Biyografi	Örtük	ettiler. Hacı Bektaş buraya dergâh yapıp insanları aydınlatmak şartıyla kabul etti. Halk bunu sevinçle karşıladı.” “Fakirlere buradan buğday dağıtıldı. Aç kimse kalmadı.”	
	Biyografi	Örtük	“Hacı Bektaş Velî, Anadolu insanına en zor zamanında destek oldu. Herkesi sevgi ile kucakladı.”	
	Hikâye	Örtük	“Ben de o parayı mühendislik fakültesi son sınıfta okuyan bir öğrenciye burs olarak verdim.”	
FCM-5	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Hikâye	Örtük	“Yürüme engelli adam arabasıyla yola devrilmişti. Atilla koştu. Birkaç kişi daha gelmişti. Engelli adamı tutup kaldırdılar.”	3
	Anı	Örtük	“Benim kızım Almancayı iyi bilir. İsterseniz size yardımcı olabilir.”	
	Hikâye	Açık	“Söylesene neyin var? Sana yardım etmek istiyorum.”	
MEB-6	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Hikâye	Örtük	“...Bende ona yardım ettim.”	3
	Deneme	Örtük	“o mahallenin hâli vakti yerinde eşrafi yetişir, gizlice toplanan yardımlar yine gizlice ihtiyaç sahiplerinin kapısına bırakılırdı.”	
	Hikâye	Örtük	“...Hiç merak etmeyin. iyi bakarım ona.”	
Gizem Yayıncılık-6	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Masal	Örtük	“Çiçeklerin Meleği prense, “Haydi, bûgete gidelim, Nîlüfer Prenses’i kurtaralım!” demiş	10
	Deneme	Açık	“Karşılıklı yardım sayesinde kalkınmamız mümkün olur.” derler. İşte bu karşılıklı yardım sokakta ihtiyarı elinden tutup karşıya geçirmek veya fukaraya sadaka vermekle değil, komşunun komşuya yardım etmesiyle başlar.”	
	Tiyatro	Açık	“Bu sırada genç insanlara sabırla, anlayışla yardımcı olan, yol gösterenlere selam olsun”	
	Şiir	Örtük	“...Seni seviyorum ve sana Tüm yolculuğunda yardımcı olacağım.”	
	Hikâye	Örtük	“...Ertesi gün, mahallenin yaşlı başlı kişileri bir araya gelip bu zavallı aileye ne gibi yardımların yapılabileceğini konuşmaya başladılar. İlk evlerden eşya toplandı; daha sonra maddi durumları iyi olan ailelerden para yardımı istendi. Onlara yardım etmek için herkes birbiriyle yarışıyordu âdeta...”	
	Hikâye	Örtük	“Onun her türlü işini yaptığım için beni çok seviyordu.”	
	Hikâye	Örtük	“Ona pazardan her gün ekmek, süt, yoğurt gibi öteberi almak benim görevimdi. Bir de mahalle çeşmesinden, günde iki üç kez taze su götürürdüm.”	
	Hikâye	Açık	“Ailenin çocuklarına yardım etmemi,...istedi”	
	Hikâye	Örtük	“...Kurtaracaktım padişahın dünya güzeli kızını, kurtaracaktım halkı. Halk susuzluk çekmeyecekti bir daha...”	
	Şiir	Örtük	“Elimi tut arkadaşım, Sana yardım edeceğim...”	
MEB-7	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Anı	Örtük	“Hayır Mustafa... seni kâhya yapmayacağım, okula göndereceğim. Orada okuyup yazma öğreneceksin.”	8
	Deneme	Örtük	“Sen ol yere düşene tekme atma”	
	Hikâye	Örtük	“...Fukaraya, gariplere, zayıflara bakar; sofrasından hiç misafir eksik olmazdı.”	
	Hikâye	Örtük	“...Aralarında az önce denize atlayan gençler de vardı. Islak elbiseleriyle ellerindeki altınları getirip önüne bıraktılar. Ferdinand büyük bir şaşkınlık içerisinde para kesesindeki altınları saydı. Hiçbir eksiklik yoktu.”	
	Hikâye	Açık	“Hayatında ilk defa gördüğü, farklı bir coğrafya ve kültüre ait insanlar onun yardımına koşmuşlar, büyük bir emniyet, güven ve dürüstlük örneği göstermişlerdi.”	
	Hikâye	Açık	“...Para vermeyi teklif ettiğinde garip garip yüzüne bakmışlar, bu küçük yardım için para alacak kadar	

			açgözlü olmadık... Boş ayran güğümleriyle uzaklaşmışlardı.”	
	Hikâye	Örtük	“...Bu ciğerleri satın alan yaşlı bir teyze “Gel pisi pisi!” diye çağırarak mahallenin bütün kedilerini başına toplamış, küçük canavarlara ziyafet çekmişti.”	
	Hikâye	Örtük	“Uzun uzun sakallı, kelli felli adamlar kafeslerde satılan kuşları parayla satın alıp gökyüzüne salıveriyorlardı. Böylece kuşları azat ediyorlarmış.”	
CEM Ofset-7	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Anı	Örtük	“...Öğretme alışkanlığım pek yok ama bildiklerimi elimden geldiği kadar öğretmeye çalışırım. Karşılık olarak da hiçbir şey istemem...Memnun kalırsan arkamdan edeceğin hayır duası, bana yeter.”	4
	Anı	Örtük	“Bu arada fakirlerin mektuplarını da bedava yazıyordum. Bu basit iyiliğim de bana paradan çok daha kıymetli bir şey kazandırıyor.”	
	Mektup	Örtük	“Ödevini hazırlarken takıldığın noktalarda bana elektronik mektup gönderebilirsin. Ne zaman ihtiyaç duyarsan bana yaz kızım.”	
	Gezi Yazısı	Örtük	“Bursa fetholunduğu gün, kazanlar kaynadı; aç halka yemek vermeye başlandı. Orhan Gazi’nin o gün kendi eliyle halka yemek dağıttığını tarihçiler söyler.”	
MEB-8	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Roman	Örtük	“...Zor kazanılmış bir hamsiyi, kendisini kovalayan yaşlı, aç bir martının önüne bilerek düşürürken...”	4
	Şiir	Örtük	“—Seni bir terletiyim sınıksız örtüp bu gece! Açılırsın, sanırım, terlemiş olsan iyice.”	
	Biyografi	Açık	“...Bay ve Bayan Macy onun tüm çalışmalarında, etkinliklerinde ellerinden gelen yardımı gösterdiler.”	
	Masal	Açık	“Dostlar, zor zamanda yardımcı olan ve bir müsibet dokunduğunda teselli edendir.”	
Yıldırım Yayınları-8	Metnin Türü	Davranışın Veriliş Şekli(Açık-Örtük)	Davranışın Geçtiği Cümle	Frekans
	Roman	Örtük	“...zor kazanılmış bir hamsiyi, kendisini kovalayan yaşlı, aç bir martının önüne bilerek düşürürken...”	3
	Biyografi	Açık	“...Bay ve Bayan Macy onun tüm çalışmalarında, etkinliklerinde ellerinden gelen yardımı gösterdiler.”	
	Hikâye	Örtük	“Kitaplıktan kitap almak isteyen arkadaşlara yardımcı oluyordum.”	

Tablo 4.25’te ortaokul Türkçe ders kitaplarında yayınevlerine göre “yardımsever olma” davranışının metinlerdeki yansımalarına yer verilmiştir. Millî Eğitim Bakanlığı ve özel yayınevlerinin ders kitaplarında adı geçen davranışa ait bulgulara rastlandığı metinlerin hikâye, biyografi, anı, deneme, masal, gezi yazısı, tiyatro, şiir ve mektup gibi türlerde olduğu görülmektedir. İncelenen ders kitaplarındaki metinlerde “yardımsever olma” davranışı Gizem Yayıncılık 6. sınıf, MEB 7 ve 8. sınıf ders kitaplarında birer defa açık verilmiş, bunların dışında örtük olarak verilmiştir. Millî Eğitim Bakanlığı 5. sınıf ders kitaplarında bu davranışla ilgili sekiz bulgu yer alırken FCM Yayınları 5. sınıf ders kitabında üç bulguya rastlanmıştır. MEB 6. sınıf ders kitabında “yardımsever olma” davranışı ise üç yerde geçerken Gizem Yayıncılık 6. sınıf ders kitabında on defa geçtiği görülmüştür. Yine Millî Eğitim Bakanlığı 7. sınıf ders kitabında ilgili davranış sekiz yerde görülürken CEM Ofset Yayınları’nın 7. sınıf ders kitabında dört yerde geçtiği görülmüştür. “Yardımsever olma” davranışının frekansı MEB 8. sınıf ders

kitabında dört olurken Yıldırım Yayınları'nda ise bu sayı üç olarak gerçekleşmiştir. Ayrıca tabloda adı geçen davranış Millî Eğitim Bakanlığı ders kitaplarında, özel yayınevlerinin kitaplarına oranla daha çok bulunduğu görölmüşür. MEB ve özel yayınevlerine birlikte bakıldığında “yardımsever olma” davranışı on üç frekansla en çok 6. sınıf ders kitaplarında bulunurken en az ise yedi frekansla 8. sınıf ders kitaplarında olduğu tespit edilmiştir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

FCM, Gizem, CEM Ofset, Yıldırım ve MEB Yayınları ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki 263 metin incelenerek ulaşılan sonuçlar tablolar hâlinde aşağıda verilmiştir.

5. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Olumlu Davranış Kazandırma İle İlgili Ulaşılan Sonuçlar

Tablo 5.1’de 5. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan olumlu davranışların MEB ve FCM yayınlarına göre dağılımlarını gösteren frekans değerleri verilmiştir.

Tablo 5.1.

MEB ve FCM Yayınları 5. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Geçen Olumlu Davranışlar İle İlgili Frekans Değerleri

Davranışlar	MEB Yayınları	FCM Yayınları
Başkalarını Düşünme	2	2
Cesaretli Olma	1	1
Çalışkan Olma	3	4
Dayanışma	5	6
Disiplinli Olma	2	1
Eleştirel Düşünme	1	-
Empati Kurma	2	-
Fedakâr Olma	-	1
Hatalarının Farkına Varma/Öz Eleştiri Yapma	5	1
Kararlı/Azimli Olma	6	4
Kitap Okuma	1	-
Meraklı Olma	1	1
Misafirperver Olma	2	2
Nazik Olma	7	5
Özgüven Sahibi Olma	2	2
Sabırlı Olma	3	-
Saygılı Olma	3	4
Sorumluluk Sahibi Olma	4	2
Sosyal Olma	3	-

Takdir Etme	3	3
Tedbirli Olma	2	-
Vatanını Milletini Sevme	1	5
Yalan Söylememe/Dürüst Olma	2	1
Yaratıcı Düşünme	1	1
Yardımsever Olma	8	3
Toplam	70	49

Elde edilen bulgular, MEB Yayınları 5. sınıf Türkçe ders kitabında toplamda 70 davranışın yer aldığı sonucunu ortaya koymaktadır. Diğer taraftan FCM Yayınları 5. sınıf Türkçe ders kitabında ise toplamda 49 davranışın geçtiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç, olumlu davranış kazandırma adına MEB Yayınları'nın ders kitabının, FCM Yayınları'nın ders kitabına göre daha yetkin olduğunu göstermektedir.

“Fedakâr olma” davranışının MEB Yayınları'na ait kitapta hiç geçmediği; FCM Yayınları'na ait kitapta ise eleştirel düşünme, empati kurma, kitap okuma, sabırlı olma ve sosyal olma davranışının yer almadığı tespit edilmiştir. Tablodan da anlaşıldığı üzere MEB Yayınları'nın kitabında dayanışma, hatalarının farkına varma/öz eleştiri yapma, kararlı/azimli olma, nazik olma ve yardımsever olma davranışının diğerlerine göre daha çok vurgulandığı; FCM Yayınları'nın kitabında ise dayanışma, nazik olma, vatanını milletini sevme davranışlarının ön plana çıktığı anlaşılmıştır. Sonuç adına genel bir değerlendirme yapıldığında her iki yayınevinin ders kitaplarında bahsedilen davranışların yeterince yer almadığı söylenebilir.

Her iki yayınevinin kitabında da söz konusu davranışların genelde örtük ifadeler içine gizlenmiş olduğu, çok az davranışın açık bir şekilde belirtildiği sonucuna ulaşılmıştır. Oysaki bu seviyede kazandırılmak istenilen davranışların örtük olmasından ziyade büyük oranda açık olarak verilmesi gerekir.

6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Olumlu Davranış Kazandırma İle İlgili Ulaşılan Sonuçlar

Tablo 5.2'de 5. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan olumlu davranışların MEB ve Gizem yayınlarına göre dağılımlarını gösteren frekans değerleri verilmiştir.

Tablo 5.2.

MEB ve Gizem Yayınları 6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Geçen Olumlu Davranışlar İle İlgili Frekans Değerleri

Davranışlar	MEB Yayınları	Gizem Yayıncılık
Başkalarını Düşünme	4	3
Cesaretli Olma	1	2
Çalışkan Olma	-	4
Dayanışma	2	5
Disiplinli Olma	-	1
Eleştirel Düşünme	2	2
Empati Kurma	-	1
Fedakâr Olma	2	6
Hatalarının Farkına Varma/Öz Eleştiri Yapma	-	1
Kararlı/Azimli Olma	3	7
Kitap Okuma	7	1
Meraklı Olma	3	3
Misafirperver Olma	2	4
Nazik Olma	5	2
Özgüven Sahibi Olma	-	1
Sabırlı Olma	3	3
Saygılı Olma	7	6
Sorumluluk Sahibi Olma	-	2
Sosyal Olma	-	2
Takdir Etme	3	1
Tedbirli Olma	-	1
Vatanını Milletini Sevme	6	7
Yalan Söylememe/Dürüst Olma	-	3
Yaratıcı Düşünme	-	2
Yardımsever Olma	3	10
Toplam	53	80

Elde edilen bulgular, MEB Yayınları 6. sınıf Türkçe ders kitabında toplamda 53 davranışın yer aldığı sonucunu ortaya koymaktadır. Diğer taraftan Gizem Yayıncılık 6. sınıf Türkçe ders kitabında ise toplamda 80 davranışın geçtiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç, olumlu davranış kazandırma adına Gizem Yayıncılık ders kitabının, MEB Yayınları'nın ders kitabına göre daha yetkin olduğunu göstermektedir.

Çalışkan olma, disiplinli olma, empati kurma, hatalarının farkına varma/öz eleştiri yapma, özgüven sahibi olma, sorumluluk sahibi olma, tedbirli olma, yalan söylememe/dürüst olma, yaratıcı düşünme davranışlarının MEB Yayınları'na ait kitapta hiç geçmediği; Gizem Yayıncılık'a ait kitapta ise tabloda adı geçen davranışların

hepsinin yer aldığı tespit edilmiştir. Tablodan da anlaşıldığı üzere MEB Yayınları'nın ders kitabında kitap okuma, nazik olma, saygılı olma ve vatanını milletini sevmeye davranışının diğerlerine göre daha çok vurgulandığı; Gizem Yayıncılık ders kitabında ise dayanışma, fedakâr olma, kararlı/azimli olma, saygılı olma, vatanını milletini sevmeye, yardımsever olma davranışlarının ön plana çıktığı anlaşılmıştır. Sonuç adına genel bir değerlendirme yapıldığında her iki yayınevinin, özellikle MEB Yayınları'nın, ders kitaplarında bahsedilen davranışların yeterince yer almadığı söylenebilir.

Her iki yayınevinin kitabında da söz konusu davranışların genelde örtük ifadeler içine gizlenmiş olduğu, çok az davranışın açık bir şekilde belirtildiği sonucuna ulaşılmıştır. Kazandırılmak istenilen davranışların örtük olarak verilmesi soyut düşünmenin ortaya çıktığı bu seviyedeki öğrenciler için uygundur.

7. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Olumlu Davranış Kazandırma İle İlgili Ulaşılan Sonuçlar

Tablo 5.3'te 7. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan olumlu davranışların MEB ve CEM Ofset yayınlarına göre dağılımlarını gösteren frekans değerleri verilmiştir.

Tablo 5.3.

MEB ve CEM Ofset 7. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Geçen Olumlu Davranışlar İle İlgili Frekans Değerleri

Davranışlar	MEB Yayınları	CEM Ofset Yayınları
Başkalarını Düşünme	2	1
Cesaretli Olma	2	1
Çalışkan Olma	3	2
Dayanışma	2	2
Disiplinli Olma	3	2
Eleştirel Düşünme	2	-
Empati Kurma	-	-
Fedakâr Olma	3	3
Hatalarının Farkına Varma/Öz Eleştiri Yapma	1	-
Kararlı/Azimli Olma	5	7
Kitap Okuma	2	6
Meraklı Olma	2	-

Misafirperver Olma	6	1
Nazik Olma	11	4
Özgüven Sahibi Olma	5	-
Sabırlı Olma	1	3
Saygılı Olma	5	1
Sorumluluk Sahibi Olma	2	1
Sosyal Olma	3	1
Takdir Etme	2	1
Tedbirli Olma	1	-
Vatanını Milletini Sevme	2	4
Yalan Söylememe/Dürüst Olma	5	-
Yaratıcı Düşünme	2	1
Yardımsever Olma	8	4
Toplam	80	45

Elde edilen bulgular, MEB Yayınları 7. sınıf Türkçe ders kitabında toplamda 80 davranışın yer aldığı sonucunu ortaya koymaktadır. Diğer taraftan Cem Ofset Yayınları 7. sınıf Türkçe ders kitabında ise toplamda 45 davranışın geçtiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç, olumlu davranış kazandırma adına MEB yayınlarının ders kitabının, CEM Ofset Yayınları ders kitabına göre daha yetkin olduğunu göstermektedir.

“Empati kurma” davranışının MEB Yayınları ders kitabında hiç geçmediği; CEM Ofset Yayınları’na ait kitapta ise eleştirel düşünme, empati kurma, hatalarının farkına varma/öz eleştiri yapma, meraklı olma, özgüven sahibi olma, tedbirli olma, yalan söylememe/dürüst olma davranışının yer almadığı tespit edilmiştir. Tablodan da anlaşıldığı üzere MEB Yayınları’nın kitabında kararlı/azimli olma, misafirperver olma, nazik olma, özgüven sahibi olma, saygılı olma, yalan söylememe/dürüst olma ve yardımsever olma davranışının diğerlerine göre daha çok vurgulandığı; CEM Ofset Yayınları’nın kitabında ise kararlı/azimli olma, kitap okuma davranışlarının ön plana çıktığı anlaşılmıştır. Sonuç adına genel bir değerlendirme yapıldığında her iki yayınevinin ders kitaplarında bahsedilen davranışların birkaçı dışında ve özellikle CEM Ofset Yayınları’nda yeterince yer almadığı söylenebilir.

Her iki yayınevinin kitabında da söz konusu davranışların genelde örtük ifadeler içine gizlenmiş olduğu, çok az davranışın açık bir şekilde belirtildiği sonucuna ulaşılmıştır. Kazandırılmak istenilen davranışların örtük olarak verilmesi soyut düşünmenin belirgin olarak gerçekleştiği bu seviyedeki öğrenciler için uygundur.

8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Olumlu Davranış Kazandırma İle İlgili Ulaşılan Sonuçlar

Tablo 5.4'te 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan olumlu davranışların MEB ve Yıldırım yayınlarına göre dağılımlarını gösteren frekans değerleri verilmiştir.

Tablo 5.4.

MEB ve Yıldırım Yayınları 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Geçen Olumlu Davranışlar İle İlgili Frekans Değerleri

Davranışlar	MEB Yayınları	Yıldırım Yayınları
Başkalarını Düşünme	3	1
Cesaretli Olma	-	3
Çalışkan Olma	5	4
Dayanışma	5	1
Disiplinli Olma	1	2
Eleştirel Düşünme	1	1
Empati Kurma	3	2
Fedakâr Olma	1	4
Hatalarının Farkına Varma/Öz Eleştiri Yapma	1	1
Kararlı/Azimli Olma	6	5
Kitap Okuma	8	4
Meraklı Olma	1	1
Misafirperver Olma	3	5
Nazik Olma	2	2
Özgüven Sahibi Olma	2	2
Sabırlı Olma	2	2
Saygılı Olma	5	3
Sorumluluk Sahibi Olma	-	1
Sosyal Olma	4	2
Takdir Etme	-	1
Tedbirli Olma	1	2
Vatanını Milletini Sevme	2	4
Yalan Söylememe/Dürüst Olma	2	4
Yaratıcı Düşünme	1	1
Yardımsever Olma	4	3
Toplam	63	61

Elde edilen bulgulara, MEB Yayınları 8. sınıf Türkçe ders kitabında toplamda 63 davranışın yer aldığı sonucunu ortaya koymaktadır. Diğer taraftan Yıldırım Yayınları 8. sınıf Türkçe ders kitabında ise toplamda 61 davranışın geçtiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu

sonuç, olumlu davranış kazandırma adına MEB Yayınları'nın ders kitabı ile Yıldırım Yayınları ders kitabının benzerlik taşıdığını göstermektedir.

Cesaretli olma ve sorumluluk sahibi olma davranışının MEB Yayınları ders kitabında hiç geçmediği; Yıldırım Yayınları'na ait kitapta ise her davranışın farklı sayılarda olmakla birlikte geçtiği tespit edilmiştir. Tablodan da anlaşıldığı üzere MEB Yayınları'nın kitabında çalışkan olma, dayanışma, kararlı/azimli olma ve kitap okuma davranışının diğerlerine göre daha çok vurgulandığı; Yıldırım Yayınları'nın kitabında ise çalışkan olma, fedakâr olma, kitap okuma, kararlı/azimli olma, misafirperver olma, vatanını milletini sevmek ve yalan söylememek/dürüst olma davranışlarının ön plana çıktığı anlaşılmıştır. Sonuç adına genel bir değerlendirme yapıldığında her iki yayınevinin ders kitaplarında bahsedilen davranışların yeterince yer almadığını söylemek mümkündür.

Her iki yayınevinin kitabında da söz konusu davranışların genelde örtük ifadeler içine gizlenmiş olduğu, çok az davranışın açık bir şekilde belirtildiği sonucuna ulaşılmıştır. Kazandırılmak istenilen davranışların örtük olarak verilmesi soyut düşünmenin belirginleştiği bu seviyedeki öğrenciler için uygun olduğu söylenebilir.

Bütün sınıflara ve yayınevlerine genel olarak bakıldığında metinlerden elde edilen davranış sayılarının toplamda birbirlerine yakınlık göstermekle birlikte 6. sınıf hariç diğer sınıflarda Millî Eğitim Bakanlığına ait ders kitaplarında bu sayının özel yayınevlerine oranla daha çok olduğu görülmüştür. Bunun yanında aynı sınıfta kullanılan yayınevleri ve sınıflar arasında da davranışların yoğunluğu ve serpiştirilme oranları arasında bir uyum olmadığı anlaşılmıştır. Aytan da (2012) yapmış olduğu çalışmada 6. Sınıf ders kitaplarında karakter yoğunluğunun daha çok olduğunu tespit etmiştir. Aytan'ın ulaştığı bu sonuç çok belirgin olmamakla birlikte yapılan bu çalışmayla aynı doğrultudadır. Yine adı geçen ders kitaplarındaki metinlerde olumlu davranışların yeteri kadar işlenmediği sonucuna ulaşılmış, ulaşılan bu sonucun Alan'ın (2012) yapmış olduğu çalışmada ulaştığı sonuca benzerlik göstermektedir.

İncelenen ders kitaplarında bazı metinlerin başlığıyla birlikte bir davranış konu edildiği ve bu davranışın öğrenciye doğrudan verilmeye çalışıldığı görülmüştür. Hâlbuki verilmek istenilen davranışın sezdirme yoluyla iletilmesi daha uygun olduğu görüşü hâkimdir (MEB, 2013).

İncelemenin sonucuna göre bu konuya, ders kitaplarının hazırlanmasında metin seçimine gereken önemin ve duyarlılığın gösterilmediği tespit edilmiştir. Ulaşılan bu sonuç Külünkoğlu'nun (2010) yapmış olduğu çalışmada bulduğu sonuçla aynı doğrultudadır.

Bu çalışmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda alanda çalışma yapacak olan araştırmacılara ve uzmanlara şu önerilerde bulunulabilir:

1. Ders kitaplarındaki metinlerin seçilmesine daha çok özen gösterilmelidir.
2. Verilmek istenilen kazanımın doğrudan bir metin olarak sunulması yerine bu kazanımların farklı metinlerde sezdirme yoluyla verilmesi önemsenmelidir.
3. Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin olumlu davranış kazandırma açısından yetersiz oldu düşünüldüğü için içerik bakımından daha zengin metinler seçilmelidir.
4. MEB ve özel yayınevlerine ait ders kitaplarındaki olumlu davranışla ilgili iletilerin sayısı ve metinlere dağılımındaki farklılıklar giderilmelidir.

KAYNAKÇA

- Akbaba, S. (2006). Eğitimde motivasyon. *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi* 13, 333-361.
- Akbayır, S. (2007). *Cümle ve metin bilgisi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık
- Aktaş, Ş. (2013). *Anlatma esasına bağlı edebi metinlerin tahlili*. Ankara: Kurgan Edebiyat Yayınları.
- Alan, Y. (2012). *Türkçe ders kitaplarındaki okuma ve serbest okuma metinlerinin dini ve ahlaki değerler açısından incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.
- Alyılmaz, C. (2010). Türkçe öğretiminin sorunları. *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 5/3 Summer s.728-749.
- Aslan, M. (2011). *İlköğretimde karakter eğitimi ve öğrencilere kazandırılması gereken değerler*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Eskişehir Osman Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Aytan, N. (2012). *İlköğretim ikinci kademe Türkçe ders kitaplarındaki masal ve hikâyelerin karakter eğitimi açısından incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale.
- Baş, B. (2003). Altıncı sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metin türleri üzerine bir inceleme. *TÜBAR* 8, 257-265
- Başar, S & Köken, Z, S. (2014). *İlköğretim 5. sınıf türkçe ders kitabı*. Ankara: MEB Yayınları.
- Bayazıt, Z. (2012). *Türk edebiyatı ile dil ve anlatım derslerinde karşılaşılan sorunlar ve bu sorunlara yönelik çözüm önerileri*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Baymu, B. F. (2004). *Genel psikoloji*. İstanbul: İnkılâp Yayınları.

- Çalık, T. (2001). Türkçe ders kitaplarının biçim ve tasarımı. Küçükahmet L. (Ed). *Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme* içinde (s. 1-15). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Dağlıoğlu, Ş. E. (2014). İlköğretim 7. sınıf türkçe ders kitabı. Ankara: CEM Ofset Yayınları.
- Demirel, Ö. (1993). *Eğitim terimleri sözlüğü*. Ankara: USEM Yayınları.
- Ekiz, D. (2009). *Eğitimde araştırma yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Erkul, R. (2004). *Cümle ve metin bilgisi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Eroğlu, F. (2000). *Davranış bilimleri (5)*.İstanbul: Beta Basım Yayım.
- Ertürk, S. (1994). *Eğitimde program geliştirme (8)*.Ankara: Meteksan
- Güleç, S. & Alkış, S. (2004). Öğretmenlerin sınıf ortamında kullandıkları davranış değiştirme stratejileri. *Uludağ üniversitesi eğitim fakültesi dergisi*, 8, 247-266.
- Günay, D. (2007). *Metin bilgisi*. İstanbul: Multilingual.
- Güneş, F. (2014). *Türkçe öğretimi yaklaşımlar ve modeller*. Ankara: Pegem Akademi.
- Güney, S. (2000). *Davranış bilimleri (2)*.Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Hesapçıoğlu, M. (1998). *Öğretim ilke ve yöntemleri eğitim programları ve öğretim*. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım.
- Kaplan, O. (2012). *Eflatun Cem Güney'in derleyip yazdığı masalların çocuklarda karakter eğitimi açısından incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Fatih Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kaplan, Ş. & Şen, Y. G. (2014). *İlköğretim 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı*. Ankara: Gizem Yayıncılık.
- Kaplan, Ş. & Şen, Y. G. (2014). *İlköğretim 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı*. Ankara: Yıldırım Yayınları.
- Karagöz, B. (2009). *Yapılandırmacı yaklaşıma göre ilköğretim 6 ve 7.sınıf Türkçe ders kitaplarındaki değerlerin incelenmesi (Muğla İli Örneği)*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Muğla.

- Karataş, M. (2015). “Onur eğitimi” üzerine bir giriş denemesi. *International Journal of Science Culture and Sport (IntJSCS)*, 3, 793-801.
- Kılıç, A. & Seven, S. (2004). *Konu alanı ders kitabı inceleme* (4). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Koç, M. (2013). 8. *Sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin değerler bakımından incelenmesi (1981 ve 2006 Türkçe öğretim programlarına göre hazırlanan ders kitapları)*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Komisyon. (2014). *İlköğretim 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı*. Ankara: MEB Yayınları.
- Komisyon. (2014). *İlköğretim 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabı*. Ankara: MEB Yayınları.
- Komisyon. (2014). *İlköğretim 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı*. Ankara: MEB Yayınları.
- Külünkoğlu, T. (2010). *İlköğretim birinci kademetürkçe ders kitaplarındaki metinlerin iletği değerler açısından incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Atatürk Üniversitesi Sosyalbilimler Enstitüsü, Erzurum.
- MEB. (2013). *Çocuk Edebiyatına Giriş*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları
- MEB. (2006). *İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı* (6, 7, 8. Sınıflar). Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları
- MEB. (2015). *İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı (1-8. Sınıflar)*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Müftüoğlu, A. & Bektaş, S. (2014). *İlköğretim 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı*. İstanbul: FCM Yayıncılık.
- Nolen, B. & Goetz, D. (1962). *Eğitim Malzemelerini Hazırlamada Yazarın El Kitabı*. (Çev. Ahmet Akgün, Resan Taşcıoğlu, Faruk İrfaner, Sabahat Tura) Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Basılı Malzemeler Hazırlama Merkezi. (Eserin Orijinali 1958 Yılında Yayımlanmıştır.)
- Oğuzkan, A. F. (1981). *Eğitim terimleri sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu.

- Onan, B. (2014). Türkçenin ana dili olarak öğretiminde karşılaşılan sorunlar. Karatay, H. & Güzel, A. (Ed). *Türkçe Öğretimi El Kitabı* içinde (s. 107-130). Ankara: Pegem Akademi
- Öz, F. (2003). *Uygulamalı Türkçe Öğretimi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Özbay, M. (2002). İlköğretim okulları Türkçe ders kitaplarındaki anlama sorularının öğrencilerin düşünme becerilerine katkısı. *Türk Dili*, 609, s. 536-545.
- Özer, G. (2009). *Öğretmen adaylarının sınıf içinde gözlemledikleri istenmeyen öğrenci davranışları ve bu davranışlarla baş etmede kullanılabilecek stratejilere ilişkin görüşleri*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Zonguldak.
- Özmen, G. R. (2001). Okuma becerisi. Küçükahmet L. (Ed). *Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme içinde* (s. 18-59). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım
- Sever, S. (2003). *Çocuk ve edebiyat*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- TDK. (2011). *Türkçe sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Teymuroğlu, B. (2011). *Sosyal bilgiler dersinde öğretmenlerin sınıf içerisinde gözlemledikleri istenmeyen öğrenci davranışları ve bu davranışlarla baş etmede kullanılabilecek yöntemlere ilişkin görüşlerinin incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.
- Tok, M. & Tüzel, S. (2013). Türkçe öğretiminde metin antolojisi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 1(2), 88-96
- Yılmaz, İ. (2010). *Türkçe öğretmeni adaylarının özel alan ve öz yeterlik algıları*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Yücelşen, N. (2014). *Ortaokul Türkçe ders kitaplarında yer alan “düzenlenmiş” ve “kısaltılmış” yazınsal metinlerin değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. İstanbul Üniversitesi, İstanbul.

ÖZ GEÇMİŞ

1986 yılında İzmir’de doğdu. İlk ve orta öğrenimini aynı şehirde tamamladıktan sonra 2005 yılında Abant İzzet Baysal Üniversitesi Türkçe Eğitimi Bölümünü kazandı. Bu bölümden 2009 yılında mezun oldu. 2009-2010, 2011-2012 yılları arasında Millî Eğitim Bakanlığında ücretli öğretmen olarak çalıştı. 2014 yılında Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalında yüksek lisans eğitimine başladı. Aynı zamanda Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümünde araştırma görevlisi olarak çalışmaya başladı. Hâlen KKEF Türkçe Eğitimi Bölümünde araştırma görevlisi olarak çalışmaktadır.